

De levensverzekering tussen echtgenoten gehuwd onder gemeenschapsstelsel¹

F. BUYSSENS

*Geassocieerde Notaris
Buitengewoon Hoogleraar KU Leuven*

Y.-H. LELEU

*Advocaat
Gewoon Hoogleraar ULg
Chargé de cours ULB*

bijgewerkt door

B. SCHEERS

Advocaat-vennoot bij Schuermans advocaten

1. Deze tekst werd oorspronkelijk gepubliceerd in W. PINTENS (ed.), *Vereffening-verdeling van het huwelijksvermogen – Reeks Patrimonium Familiare*, nr. 2, Antwerpen, Maklu, 1993, 77-124 en werd bijgewerkt voor *Huwelijksvermogensrecht*.

Inhoudstafel

Hoofdstuk 1. Inleiding	TIX.1. – 1
Hoofdstuk 2. Levensverzekering en huwelijksvermogensrecht	TIX.2. – 1
<i>1. De rechten van partijen op het levensverzekeringscontract</i>	TIX.2. – 1
1.1. Principiële vrijheid bij de totstandkoming van het contract	TIX.2. – 1
1.2. Bestuursbeperkingen bij de uitoefening van de rechten van de gehuwde verzekeringsnemer	TIX.2. – 3
1.2.1. De wiskundige (technische) reserve	TIX.2. – 3
1.2.2. Rechten die slaan op de wiskundige reserve: strikt persoonlijk karakter	TIX.2. – 3
1.2.2.1. Principieel vrije uitoefening door de verzekeringnemer	TIX.2. – 3
1.2.2.2. Uitoefening door de echtgenoot van de verzekeringnemer	TIX.2. – 5
1.2.3. Rechten m.b.t. de aanduiding van een begunstigde: strengere bevoegdheidsbeperkingen	TIX.2. – 6
1.2.3.1. De aanduiding van een begunstigde	TIX.2. – 6
1.2.3.1.1. De kwalificatie ‘onrechtstreekse schenking’	TIX.2. – 6
1.2.3.1.2. De vrijheid om een begunstigde aan te duiden	TIX.2. – 9
1.2.3.2. De herroeping van de aanduiding	TIX.2. – 11
<i>2. Het vermogensrechtelijk statuut van de uitgekeerde prestaties</i>	TIX.2. – 12
2.1. Oude regeling	TIX.2. – 13
2.1.1. De prestaties vóór de vervalddag	TIX.2. – 13
2.1.2. De prestaties op de vervalddag	TIX.2. – 15
2.1.2.1. De verzekeringnemer had zichzelf als begunstigde aangeduid	TIX.2. – 15
2.1.2.1.1. Statuut van de prestaties	TIX.2. – 15
2.1.2.1.2. Vergoeding	TIX.2. – 16
2.1.2.2. De verzekeringnemer had zijn echtgenoot als begunstigde aangeduid	TIX.2. – 17
2.1.2.2.1. Karakter van de prestaties	TIX.2. – 17
2.1.2.2.2. Vergoeding	TIX.2. – 17
2.1.3. De artikelen 127 en 128 in het licht van de rechtspraak van het Arbitragehof (arrest van 26 mei 1999)	TIX.2. – 18
2.1.3.1. Kritische beschouwingen bij de door de wet van 25 juni 1992 gegeven kwalificaties	TIX.2. – 18

TIX. LEVENSVZERKERING ONDER GEMEENSCHAPSSTELSEL

2.1.3.2.	Invloed van het arrest van het Arbitragehof van 26 mei 1999	TIX.2. – 19
2.1.3.2.1.	Beschikking van het arrest	TIX.2. – 19
2.1.3.2.2.	Gevolgen voor de kwalificatie van ‘verzekeringsprestaties’	TIX.2. – 20
2.1.3.3.	Draagwijdte van het arrest t.a.v. de verschillende soorten van levensverzekering.	TIX.2. – 22
2.2.	Huidige regeling onder de wet van 22 juli 2018	TIX.2. – 24
2.2.1.	Eerste hypothese: de verzekerde prestatie is niet verschuldigd bij de ontbinding van het stelsel (art. 1400, 6. BW)	TIX.2. – 25
2.2.2.	Tweede hypothese: de verzekerde prestatie is verschuldigd bij de ontbinding van het stelsel (art. 1400, 7. BW en art. 1401, § 2, 2. BW)	TIX.2. – 26
2.2.3.	Derde hypothese: de verzekerde prestatie is verschuldigd tijdens het stelsel (art. 1405, § 1, 8. BW)	TIX.2. – 27
Hoofdstuk 3.	Levensverzekering en echtscheiding	TIX.3. – 1
1.	<i>Echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting</i>	<i>TIX.3. – 1</i>
1.1.	Tijdens de procedure	TIX.3. – 1
1.1.1.	Rechten van de verzekeringnemer	TIX.3. – 1
1.1.1.1.	Onderschrijven van een contract	TIX.3. – 2
1.1.1.2.	Rechten met betrekking tot de wiskundige reserve	TIX.3. – 2
1.1.1.3.	Recht de beneficiaris aan te duiden – Recht van herroeping	TIX.3. – 5
1.1.2.	Rechten van de begunstigde	TIX.3. – 6
1.1.3.	Karakter van de uitgekeerde prestaties	TIX.3. – 7
1.1.3.1.	Oude regeling	TIX.3. – 8
1.1.3.1.1.	De prestaties vóór de vervalddag	TIX.3. – 8
1.1.3.1.2.	De prestaties op de vervalddag	TIX.3. – 9
1.1.3.2.	Huidige regeling	TIX.3. – 11
1.2.	Na de overschrijving	TIX.3. – 11
1.2.1.	Rechten van de verzekeringnemer	TIX.3. – 12
1.2.1.1.	Onderschrijven van een contract	TIX.3. – 12
1.2.1.2.	Rechten met betrekking tot de wiskundige reserve	TIX.3. – 12
1.2.1.3.	Recht de begunstigde aan te duiden – Recht van herroeping	TIX.3. – 13

1.2.2.	Rechten van de begunstigde	TIX.3. – 13
1.2.2.1.	Onderzoek van de rechten	TIX.3. – 13
1.2.2.2.	Invloed van de echtscheiding.	TIX.3. – 14
1.2.2.2.1.	Polisvoorwaarden of overeenkomst tussen de echtgenoten	TIX.3. – 14
1.2.2.2.2.	Artikel 299 BW	TIX.3. – 14
1.2.3.	Karakter van de uitgekeerde prestaties	TIX.3. – 16
1.2.3.1.	Oude regeling	TIX.3. – 16
1.2.3.1.1.	De prestaties vóór de vervalddag	TIX.3. – 16
1.2.3.1.2.	De prestaties op de vervalddag	TIX.3. – 16
1.2.3.2.	Huidige regeling	TIX.3. – 17
2.	<i>Echtscheiding door onderlinge toestemming</i>	TIX.3. – 18
2.1.	Tijdens de proeftijd	TIX.3. – 19
2.1.1.	Rechten van de verzekeringnemer	TIX.3. – 19
2.1.2.	Rechten van de begunstigde	TIX.3. – 20
2.1.3.	Karakter van de uitgekeerde prestaties	TIX.3. – 20
2.1.3.1.	Oude regeling	TIX.3. – 20
2.1.3.1.1.	De prestaties vóór de vervalddag	TIX.3. – 20
2.1.3.1.2.	De prestaties op de vervalddag	TIX.3. – 20
2.1.3.2.	Huidige regeling	TIX.3. – 21
2.2.	Na de echtscheidingsuitspraak.	TIX.3. – 21
2.2.1.	Rechten van de verzekeringnemer	TIX.3. – 21
2.2.2.	Rechten van de begunstigde	TIX.3. – 22
2.2.3.	Karakter van de uitgekeerde prestaties	TIX.3. – 22
2.2.3.1.	Oude regeling	TIX.3. – 22
2.2.3.1.1.	De prestaties op de vervalddag	TIX.3. – 22
2.2.3.2.	Huidige regeling	TIX.3. – 23
3.	<i>Scheiding van tafel en bed</i>	TIX.3. – 23
3.1.	Op grond van onherstelbare ontwrichting	TIX.3. – 23
3.2.	Door onderlinge toestemming	TIX.3. – 23
Hoofdstuk 4. Beknopte bibliografie		TIX.4. – 1
1.	<i>Wetsvoorstel</i>	TIX.4. – 1
2.	<i>Rechtsleer</i>	TIX.4. – 1

HOOFDSTUK 1

Inleiding

1 De levensverzekering tussen echtgenoten is een levendige en zeer verspreide praktijk. Niet alleen omdat zij het middel bij uitstek vormt om het gezin te beschermen tegen het financieel risico van het overlijden van een der huwelijkspartners, maar ook omdat het een zeer geprezen vorm van sparen uitmaakt. Ook door de voordelige fiscale behandeling van deze instelling blijft de levensverzekering nog steeds in trend.

Op 25 juni 1992 is de wetgever met de Wet Landverzekeringsovereenkomst^{1,2} tussengekomen om de oude verzekeringswet van 1874 te vervangen door een nieuwe wetgeving. Intussen werd deze wet grotendeels vervangen door de Wet Verzekeringen van 4 april 2014.³ In het kader van deze bijdrage zullen alleen de bepalingen i.v.m. de levensverzekering worden besproken. Meer bepaald zullen wij ons beperken tot een onderzoek naar de rechten van verzekeringnemer en begunstigde en naar het karakter (het vermogensrechtelijk statuut) van de uitgekeerde prestaties in de hypothese van onder gemeenschapsstelsel gehuwde echtgenoten.⁴

In een eerste deel zal op de werking van de levensverzekering in het kader van het huwelijk worden ingegaan. Daarbij zullen wij erop wijzen dat het contract tal van instellingen uit het huwelijksvermogensrecht in werking stelt. Er zal aandacht besteed worden aan de recente hervorming van het huwelijksvermogensrecht met betrekking tot de individuele levensverzekering.

Het tweede deel van deze bijdrage behandelt de problematiek van de levensverzekering bij echtscheiding. Hieronder zal achtereenvolgens het lot van de levensverzekering in het kader van de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting, door onderlinge toestemming en de scheiding van tafel en bed besproken worden.

-
1. Wet Landverzekeringsovereenkomst van 25 juni 1992, *BS* 20 augustus 1992, 18283 *et seq.* Volgens de modaliteiten bepaald in het KB 24 augustus 1992 tot vaststelling van de datum van inwerkingtreding van de bepalingen van de Wet Landverzekeringsovereenkomst van 25 juni 1992 (*BS* 11 september 1992, 19796) was de nieuwe wet – die van dwingend recht is (art. 3 wet 25 juni 1992) – sedert 21 september 1992 van toepassing op alle bestaande levensverzekeringsovereenkomsten.
 2. Voor commentaren bij de wet van 25 juni 1992 m.b.t. de levensverzekering, zie L. SCHUERMANS, “De nieuwe wet op de landverzekeringsovereenkomst van 25 juni 1992”, *RW* 1992, 689-722 en 729-751 en M. FONTAINE en J. BINON, *La loi de 25 juin 1992 sur le contrat d’assurance terrestre*, Louvain-la-Neuve, Academia en Brussel, Bruylant, 1993, 419 p.
 3. Wet Verzekeringen van 4 april 2014, *BS* 30 april 2014; hierna afgekort als ‘W.Verz.’. Deze wet trad in werking op 1 november 2014 en is in principe van toepassing zowel op de overeenkomsten gesloten op of na 1 november 2014 als op de op die datum nog lopende overeenkomsten die eerder werden gesloten. Art. 331, § 3 W.Verz. Zie met betrekking tot het overgangsrecht: L. SCHUERMANS en C. VAN SCHOUBROECK, *Grondslagen van het Belgische verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 267-269.
 4. Wat betreft de echtgenoten gehuwd onder het stelsel van scheiding van goederen, zie o.m. Y.-H. LELEU, “L’arrêt de la Cour d’arbitrage du 26 mai 1999 et le régime de la séparation de biens”, *La liquidation des régimes de séparation de biens. Actes du colloque organisé par la Commission Barreau-Notariat de Liège le 23 mars 2000*, Edition du jeune Barreau de Liège, 2000, 121; J.-L. RENCHON, “Assurances-vie, pensions complémentaires et régime matrimonial” in *L’assurance-vie et les pensions complémentaires*, Collection droit des assurances, vol. 15, Brussel, Bruylant, 2006, 57.

HOOFDSTUK 2

Levensverzekering en huwelijksvermogensrecht

1. DE RECHTEN VAN PARTIJEN OP HET LEVENSVERZEKERINGSCONTRACT

2 Het huwelijksvermogensrecht tast nauwelijks de contractuele vrijheid van de echtgenoten aan (1.1). Het heeft veeleer een weerslag op de uitoefening van bepaalde rechten die vermogensrechtelijke implicaties kunnen hebben (1.2).

1.1. Principiële vrijheid bij de totstandkoming van het contract

3 Het huwelijk wijzigt de handelsbekwaamheid van de echtgenoten niet (art. 212 BW). De wet van 14 juli 1976 heeft een einde gemaakt aan de vroegere handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw, zodat thans elke echtgenoot bekwaam is om alleen een levensverzekeringscontract aan te gaan.¹

Bij echtgenoten gehuwd onder het wettelijk stelsel² wordt zowel de bekwaamheid om een dergelijk contract aan te gaan als het recht om de premies te betalen, bepaald aan de hand van de bestuursregelen van het secundair stelsel.

Worden de premies met eigen gelden betaald, dan beschikt de echtgenoot hiertoe over een exclusieve bevoegdheid krachtens artikel 1425 BW. Wordt uit het gemeenschappelijk vermogen betaald, dan geldt het zgn. ‘concurrentieel bestuur’ krachtens artikel 1416 BW. Het sluiten van een levensverzekeringcontract kan immers geenszins beschouwd worden als een handeling onderworpen aan het gezamenlijk bestuur luidens artikel 1418 BW.³ De principiële vrijheid om te contracteren en om de premies te betalen, wordt bevestigd door artikel 1417 BW in geval de levensverzekering in het kader van een alleen uitgeoefende beroepsactiviteit wordt aangegaan.⁴

4 Wanneer het huwelijkscontract een wederkerige universele contractuele erfstelling bevat, kunnen bepaalde conflicten rijzen naar aanleiding van het aangaan van een levensverzekering. Artikel 1083 BW bepaalt immers dat wanneer er een dergelijke contractuele erfstelling is, de schenker niet meer om niet mag beschikken over de in

1. Omtrent de bekwaamheid van de gehuwde vrouw vóór de hervorming van 1976, zie G. VAN TIGGELEN, “Assurance-vie et régimes matrimoniaux”, *De Verz.* 1974, 11-18.

2. Maar ook onder een stelsel met bedongen gemeenschap (arg.: art. 1451 BW). Bij gebrek aan gemeenschappelijk vermogen, worden de regels van het stelsel van scheiding van goederen toegepast. Art. 1466 t.e.m. 1469/13 verlenen elke echtgenoot de ruimste bevoegdheden om een levensverzekering aan te gaan. Deze artikelen zijn toepasselijk bij gerechtelijke scheiding van goederen en bij scheiding van tafel en bed (art. 1470 BW en art. 311 BW).

3. Het aangaan van een levensverzekeringscontract wordt beschouwd als een daad van beheer. De rechtsleer heeft dit standpunt aangenomen bij het beantwoorden van de vraag naar de bevoegdheid van de voogd om in naam van de pupil een levensverzekering te sluiten. Zie J. ERNAULT, *Droit de l'assurance vie*, Brussel, Bruylant, 1987, 83. Vlg. Cass. 15 december 1969, *De Verz.* 1970, 49; B. DUBUISSON, *Le sort des assurances de personnes en cas de divorce ou de séparation de corps*, Brussel, Bruylant, 1990, 87 en noot 7.

4. Bovendien verandert het gezamenlijk uitoefenen van eenzelfde beroepsactiviteit niets aan de contracteervrijheid van de echtgenoot, daar het afsluiten van een levensverzekeringscontract als een daad van beheer in de zin van art. 1417, tweede lid BW wordt gezien.

de schenking begrepen goederen.¹ Het is de vraag of dit geen hinderpaal is bij levensverzekering, met name wanneer de beneficiaris iemand anders dan de huwelijkspartner is.² Daarop lijkt bevestigend geantwoord te moeten worden. Dit sluit overigens aan bij de heersende mening die de levensverzekering als een onrechtstreekse schenking beschouwt.³

Dit is des te meer het geval wanneer een levensverzekeringscontract onderschreven door een echtgenoot ten voordele van een derde gediskwalificeerd werd wegens het ontbreken van elk aleatoir element en een te grote overeenkomst met een spaaroperatie.^{4, 5}

5 Tegenover het recht om een levensverzekering alleen te sluiten, staat de exclusieve bevoegdheid van de aangeduide beneficiaris om het voordeel te aanvaarden.⁶

Artikel 186 W.Verz. bepaalt o.m. dat de echtgenoot van de begunstigde diens exclusieve recht om te aanvaarden niet kan uitoefenen. Deze bepaling bevestigt eveneens het strikt persoonlijk karakter van het recht te aanvaarden.⁷

Artikel 187 W.Verz. bepaalt ook de vorm van de aanvaarding. Tijdens het leven van de verzekeringnemer is een door verzekeringnemer, verzekeraar en begunstigde gehandtekend bijvoegsel bij de polis vereist. Na het overlijden van de verzekeringnemer kan de aanvaarding uitdrukkelijk of stilzwijgend gebeuren.⁸

-
1. M. VAN QUICKENBORNE, *Contractuele erfstelling in APR*, Gent, Story, 1991, 154-155. Zie ook Ph. DE PAGE, "Les effets de la mutabilité des régimes matrimoniaux sur le principe de l'irrévocabilité des donations faites par ou dans le contrat de mariage", *Rev.not.b.* 1981, 226.
 2. Zie J. FACQ, "Enkele familiaal-vermogensrechtelijke aspecten van de levensverzekering tussen echtgenoten", *RW* 1982-1983, 1794; B. DUBUISSON, "L'assurance-vie dans le droit des libéralités et des successions", *RGAR* 1986, nr. 11.121, p. 3; Rb. Luik 15 mei 1981, *JL* 1981, 416, *Rev.not.b.* 1982, 566. Vgl. Rb. Brussel 24 maart 1971, *Rec.gén.enr.not.* 1972, nr. 21626, noot E.G.
 3. Zie *infra*, nr. 16, voor de uiteenzetting van de verschillende theorieën terzake.
 4. In diezelfde zin, met een herkwalficatie als onrechtstreekse schenking: Luik 3 februari 2003, *JT* 2003, 386, opm. Y.-H. LELEU, *Rev.not.b.* 2003, 218, opm., *JLMB* 2003, 1045, opm. J. SACE; E. DE WILDE D'ESTMAEL, *La disqualification d'un contrat d'assurance en un produit d'épargne: conséquences en matière de donation*, 2003, 238. In Frankrijk: Cass. Fr. (1e civ.), 18 juli 2000, *Dr.fam.* 2000, nr. 149, noot M. LEROY, *J.C.P.* 2000, II, 10434, opm. J. BIGOT (*J.C.P.* 2000, 2215), *Gaz.Pal.* 2001, 14 (4603). Zie M. GRIMALDI, "L'assurance-vie et le droit des successions", *Rép. Defrénois* 2001, 3.
 5. Sinds de Wet van 19 juli 2013 tot interpretatie van artikel 97 van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst (*BS* 8 augustus 2013) kwam er een einde aan de discussie omtrent het al dan niet vereist zijn van een alea om van een levensverzekeringsovereenkomst te kunnen spreken. Opdat van een levensverzekeringsovereenkomst kan worden gesproken, is enkel vereist dat de overeenkomst verbonden is met de menselijke levensduur. Dit principe is thans vastgelegd in artikel 160 W.Verz..
 6. L. SCHUERMANS en C. VAN SCHOUBROECK, *Grondslagen van het Belgische verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 687; L. SCHUERMANS en B. SCHEERS, "Huwten, schenken en erven in het verzekeringsrecht" in C. DE WULF, M. OP DE BEECK en J. VERSTRAETE, *Liber amicorum Alois Van den Bossche*, Brugge, die Keure, 2019, (149) 150.
 7. Bij stelsels met gemeenschappelijk vermogen: art. 1416 BW. Indien het uitgekeerde kapitaal gemeenschappelijk is, is de toestemming van beide echtgenoten vereist: art. 1418, 2°, c). BW. Bij stelsels zonder gemeenschappelijk vermogen: art. 1466 BW. Zie J. ERNAULT, *o.c.*, 389.
 8. L. SCHUERMANS en C. VAN SCHOUBROECK, *Grondslagen van het Belgische verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 711.
 9. Ten aanzien van de verzekeraar heeft de aanvaarding slechts gevolgen nadat hij daarvan schriftelijk kennis heeft gekregen. Art. 187 W.Verz..
L. SCHUERMANS en C. VAN SCHOUBROECK, *Grondslagen van het Belgische verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 711.

1.2. Bestuursbeperkingen bij de uitoefening van de rechten van de gehuwde verzekeringsnemer

6 De omvang van de rechten van de verzekeringnemer op zijn contract wordt bepaald aan de hand van het verzekeringsrecht en het huwelijksvermogensrecht. Het is niet steeds gemakkelijk de voorschriften van beide rechtstakken te verzoenen. Via een noodzakelijke omweg langs het begrip ‘wiskundige (technische) reserve’ (1.2.1.) lichten we de verhoudingen tussen beide rechtstakken systematisch toe, om vervolgens tot het besluit te komen dat het huwelijksvermogensrecht minder beperkingen oplegt bij de beschikkingsrechten op de wiskundige (technische) reserve (1.2.2.) dan bij rechtshandelingen die te maken hebben met de uit te keren prestaties (1.2.3.).

1.2.1. De wiskundige (technische) reserve

7 De premie van een levensverzekering bestaat uit twee elementen. Vooreerst is er de ‘risicopremie’, nl. de prijs betaald voor het risico van overlijden. De risicopremie neemt met de jaren toe. Aangezien om commerciële redenen het bedrag van de premie constant dient te blijven, wordt er in feite in de eerste jaren meer betaald dan nodig om het risico van overlijden te dekken. Dit surplus wordt door de verzekeraar opgepot om in de laatste jaren het groter geworden risico te kunnen dekken zonder premieverhoging. Vervolgens bevat de premie de zogenaamde ‘spaarpremie’, nl. de nodige gelden om de verzekeraar toe te laten het uit te keren bedrag te kapitaliseren tegen een bepaalde rentevoet.

De ‘wiskundige reserve’ bestaat uit het gecumuleerd bedrag van de spaarpremie en het eventueel surplus van de risicopremie. Ze is steeds in geld waardeerbaar en neemt met de jaren toe.¹

1.2.2. Rechten die slaan op de wiskundige reserve: strikt persoonlijk karakter

1.2.2.1. Principeel vrije uitoefening door de verzekeringnemer

8 Er wordt hier een onderscheid gemaakt tussen de uitoefening van de rechten en de patrimoniale waarde ervan. Het eigen dan wel gemeenschappelijk karakter van de vóór de vervalddag opgevraagde kapitalen komt verder aan bod.² Alleen de eventuele bevoegdheidsbeperkingen bij de uitoefening van de rechten door een verzekeringnemer, gehuwd onder een gemeenschapsstelsel, komen hier ter sprake.

9 De rechtsleer van vóór de wet van 25 juni 1992 beschouwde eensgezind het recht van de verzekeringnemer op de wiskundige reserve als persoonlijk van aard in de

1. Zie B. DUBUISSON, *o.c.*, nrs. 218-222, p. 125-126; B. DUBUISSON, “Les opérations sur réserve mathématique” in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *Droit notarial de l’assurance-vie. Aspects patrimoniaux – aspects fiscaux, Patrimoine*, VIII/1, Louvain-la-Neuve, Academia, 1989, 122-123; J. ERNAULT, *o.c.*, 204-205.

2. *Infra* nrs. 29-30 e.v.

zin van artikel 1166 BW.¹ Dit betekent vooreerst dat het buiten bereik blijft van zijn schuldeisers² maar tevens dat het onttrokken wordt aan elke medezeggenschap van zijn echtgenoot.

Wij zijn van oordeel dat deze stelling gehandhaafd dient te blijven onder de huidige verzekeringswet.³ De Wet Landverzekeringsovereenkomst van 1992 voerde o.i. een onderscheid in dat voor onze hypothese niet relevant lijkt. In de artikelen 114, 116, 117 en 119 van de wet van 25 juni 1992 werd immers voorzien dat na aanvaarding door de begunstigde van het voordeel uit de levensverzekering, de rechten m.b.t. de wiskundige reserve slechts met diens toestemming uitgeoefend kunnen worden.⁴ Deze artikelen werden in de Wet Verzekeringen van 4 april 2014 ongewijzigd overgenomen als de artikelen 178, 180, 181 en 183 W.Verz. Dit doet ongetwijfeld afbreuk aan de vrijheid van de verzekeringnemer zodra de begunstiging wordt aanvaard. Het strikt persoonlijk karakter van de rechten van de verzekeringnemer zou dus alleen vóór de aanvaarding kunnen ingeroepen worden. Wij zijn evenwel van oordeel dat deze bepalingen geen toepassing vinden bij levensverzekeringen tussen echtgenoten. Artikel 185, tweede lid W.Verz. (voorheen art. 121, tweede lid van de wet van 25 juni 1992) bepaalt immers dat de aanduiding van een begunstigde herroepelijk blijft krachtens artikel 1096 BW⁵ ondanks de aanvaarding door de beneficiaris. Stel nu dat een begunstigde echtgenoot het met de uitoefening van bepaalde rechten door de verzekeringnemer oneens is en zijn toestemming weigert op grond van de voornoemde artikelen 178, 180, 181 of 183 W.Verz. Dan is de verzekeringnemer vrij om de begunstiging te herroepen krachtens artikel 185, tweede lid W.Verz. Na de herroeping herleeft zijn vrijheid en krijgen de rechten op de wiskundige reserve opnieuw een strikt persoonlijk karakter. Het ver-eiste van toestemming van de begunstigde na zijn aanvaarding, voorzien door de artike-len 178, 180, 181 en 183 W.Verz. zal alleen buiten huwelijksverband volle uitwerking kunnen krijgen.

10 Wegens de aanzienlijke patrimoniale gevolgen van de uitoefening van deze per-sonlijke rechten, meent sommige rechtsleer er een zakelijk karakter aan te kunnen toekennen.⁶ Ook gekend als de ‘leer van het eigendomsrecht op het contract’, leidt deze redenering tot een overhaaste analogie tussen het levensverzekeringcontract en

-
1. H. CASMAN, “La distinction entre la titularité du contrat d’assurance-vie et la valeur patrimoniale de celui ci, et ses conséquences dans les rapports entre époux communs en biens” in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *Droit notarial de l’assurance-vie. Aspects patrimoniaux – aspects fiscaux*, Patrimoine, VIII/1, Louvain-la Neuve, Academia, 1989, 293; B. DUBUISSON, o.c., 128 en 134; J. ERNAULT, o.c., 366; L. SCHUERMANS, o.c., 744; M. STANDAERT, “Huwelijksvermogensrecht en levensverzekering” (noot onder Brussel 23 mei 1985), *RW* 1985-1986, 2563; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, Proefschrift, KU Leuven, 1991, nr. 479.
 2. *RPDB*, v° *Assurances terrestres*, nrs. 298-302.
 3. In dezelfde zin met betrekking tot de Wet Landverzekeringsovereenkomst van 1992 C. DEVOET, “Assurance-vie, mariage et divorce”, *Rev.not.b.* 2002, 595, nr. 131 *et seq.*
 4. MvT, *Parl.St.* Kamer 1990-1991, nr. 1586/1, 97. Dit onderscheid werd ook door sommige auteurs gemaakt vóór de in-werkingtreding van de nieuwe verzekeringswet: zie B. DUBUISSON, o.c., 195; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 489, p. 385.
 5. *Cfr.* over de kwalificatie van de aanstelling van een begunstigde als onrechtstreekse schenking, *infra* nr. 16 *et seq.*
 6. Zie B. DUBUISSON, o.c., 84 *et seq.*; M. STANDAERT, “Huwelijksvermogensrecht en levensverzekering” (noot onder Brussel 23 mei 1985), *RW* 1985-1986, 2563; E. VIEUJEAN, “L’assurance sur la vie entre époux communs en biens” in M. FONTAINE en J. BINON (eds.), *La loi de 25 juin 1992 sur le contrat d’assurance terrestre*, Louvain-la-Neuve, Academia en Brussel, Bruylant, 1993, nr. 15, p. 345.

bepaalde overdraagbare waardepapieren.¹ Het recht van de verzekeringnemer op de patrimoniale waarde van de wiskundige reserve is een vorderingsrecht tegen de verzekeraar.² Alle verrichtingen die op de reserve slaan, strekken ertoe de schuldvordering te gebruiken of te mobiliseren en kunnen geenszins vergeleken worden met de prerogatieven van een eigenaar op een onlichamelijk goed.³

11 Praktisch gezien kan de verzekeringnemer de volgende rechten uitoefenen op de technische reserve: naast het recht om een begunstigde aan te wijzen en de begunstiging te herroepen, beschikt de verzekeringnemer over het recht om de polis af te kopen, te reduceren en opnieuw in werking te stellen, een voorschot te vragen of nog het contract in pand te geven of over te dragen. Een grondige bespreking van die rechten gaat het bestek van deze bijdrage te buiten.⁴

12 Zonder daarvoor gebruik te moeten maken van het controversieel begrip ‘eigendom van het contract’, komt men tot het besluit dat het huwelijksstelsel geen beperkingen kan aanbrengen aan de vrije uitoefening van die rechten. Het klassiek geworden onderscheid ‘titel – patrimoniale waarde’ geeft steun aan deze opvatting.⁵ Enkel om de vraag te beantwoorden naar het eigen of gemeenschappelijk karakter van de eventuele pecuniaire opbrengst van die rechten, moet worden verwezen naar de regels van het secundair huwelijksstelsel.⁶

1.2.2.2. Uitoefening door de echtgenoot van de verzekeringnemer

13 Het huwelijksvermogensrecht beperkt zich niet tot het aanbrengen van gegronde beperkingen in de bestuursvrijheid van iedere echtgenoot. Soms kan het verregaande bevoegdheidsoverdrachten of -ontnemingen teweegbrengen.

Hoewel deze problematiek ver ligt van de materie van de vereffening-verdeling van het gemeenschappelijk vermogen, verdient de vraag of deze strikt persoonlijke rechten het voorwerp kunnen uitmaken van bevoegdheidsdelegaties of -onttrekkingen toch enige aandacht. O.i. kunnen de rechten van de verzekeringnemer zowel krachtens een conventioneel als een gerechtelijk mandaat door zijn huwelijkspartner uitgeoefend worden. De persoonlijke rechten en bevoegdheden worden immers niet uitgesloten uit het toepassingsgebied van zowel artikel 219 BW dat het verlenen van lastgeving tussen echtgenoten toelaat⁷, als artikel 220, § 2 BW dat in een gerechtelijke

1. In die zin, zij het impliciet L. SCHUERMANS, *l.c.*, nr. 199. *Contra*: J. ERNAULT, *o.c.*, 227 e.v.

2. In de zin B. DUBUISSON, *o.c.*, 128.

3. Meer hierover, zie B. DUBUISSON in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 123-130 en de verwijzingen aldaar.

4. Meer hierover, zie: R. BARBAIX, “De rechten van de verzekeringnemer” in T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 847-871; B. DUBUISSON, *o.c.*, 141-191; B. DUBUISSON in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 121-160; J. ERNAULT, *o.c.*, 385 e.v.; L. SCHUERMANS, *l.c.*, 745-746; L. SCHUERMANS en C. VAN SCHOUBROECK, *Grondslagen van het Belgische verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 701-710.

5. Zie H. CASMAN in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 305; A. VERBEKE “Art. 893 en 894 B.W.” in *Erfenissen, schenkingen en testamenten, Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer* (hierna verkort geciteerd *Comm. Erf.*), Antwerpen, Kluwer, losbl.; E. VIEUJEAN *o.c.* in M. FONTAINE en J. BINON (eds.), nr. 16, p. 345.

6. Zie *infra*, nrs. 29-30 e.v.

7. De rechten op de wiskundige reserve kunnen beschouwd worden als een bevoegdheid door het huwelijksstelsel ‘gelaten’.

indeplaatsstelling bij crisistoestanden voorziet.¹ Wanneer echter een bepaald recht van de verzekeringnemer als schenking gekwalificeerd wordt, is er geen ruimte meer voor het gerechtelijk mandaat.²

14 De invloed van het huwelijksvermogensrecht laat zich echter meer voelen naarmate de rechten van de verzekeringnemer losser staan van de wiskundige reserve en eerder te maken hebben met de prestaties op de vervaldag.

1.2.3. Rechten m.b.t. de aanduiding van een begunstigde: strengere bevoegdheidsbeperkingen

15 De levensverzekering is een beding ten behoeve van derden.³ De begunstigde verkrijgt bij het aangaan van het contract een eigen en rechtstreeks recht op een kapitaal dat niet uit het vermogen van de verzekeringnemer, maar uit dat van de verzekeraar komt. Na de aanvaarding van dit voordeel wordt de aanduiding onherroepelijk.⁴

In het kader van het huwelijk kan de aanstelling van een beneficiaris als een onrechtstreekse schenking beschouwd worden (1.2.3.1.), maar het risico voor een eventuele herroeping krachtens artikel 1096 BW blijft steeds bestaan (1.2.3.2.).

1.2.3.1. De aanduiding van een begunstigde⁵

1.2.3.1.1. De kwalificatie ‘onrechtstreekse schenking’

16 Voor zover voldaan is aan het materieel en het intentioneel element⁶, maakt de aanstelling van een begunstigde o.i. een onrechtstreekse schenking uit.⁷ Sommige rechtsleer

1. De term ‘al zijn bevoegdheden’ laat een onderscheid volgens het persoonlijk karakter niet toe (cfr. Y.-H. LELEU, “L’absence, l’interdiction et l’impossibilité pour un des époux de manifester sa volonté” in Y.-H. LELEU en L. RAUCENT (eds.), *Les régimes matrimoniaux-1, Les droits et devoirs des époux, Rép.not.*, VIII, Brussel, Larcier, 1997, nrs. 171 e.v.). Art. 1426 BW dat een gelijkaardige regeling voorziet m.b.t. het gemeenschappelijk vermogen kan eveneens toepassing krijgen i.v.m. aanspraken uit de levensverzekering die dit karakter vertonen (cfr. over art. 1426 BW. C. GIMENNE, “Les mesures de protection préventives en matière de gestion” in L. RAUCENT en Y.-H. LELEU (eds.) *Les régimes matrimoniaux-3, Le régime légal, Rép. Not.*, V, Brussel, Larcier, 2001, 826 e.v., nrs. 907 e.v.). B. VAN DER MEERSCH, “De rechterlijke machtiging en de gerechtelijke indeplaatsstelling” (art. 220, § 1 en § 2 BW), *RW* 1992, 1077-1082.
2. W. PINTENS, C. DECLERCK, J. DU MONGH en K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen. Intersentia, 2010, 110; Zie ook M. PUELINCKX-COENE, “Vrijgevigheid, een privilege van gezonden van geest”, *RW* 1979-1980, 482 e.v. (508).
3. P. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, *Les obligations*, Brussel, Bruylant, 1964, nr. 661; B. DUBUISSON, *RGAR* 1986, nr. 11.107, 1-2.
4. P. DE PAGE, *o.c.*, II, nr. 667-677 en VIII-I, nr. 380; L. SCHUERMANS en C. VAN SCHOUBROECK, *Grondslagen van het Belgische verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 710-711; zie ook: Rb. Antwerpen 14 juni 1967, *RW* 1967-1968, 1327.
5. Voor een uitvoerige bespreking van het recht om een beneficiaris aan te duiden, zie B. DUBUISSON, *o.c.*, 90-118.
6. R. BARBAIX, “De rechten van de verzekeringnemer” in T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, (847) 853.
7. P. DE PAGE, *o.c.*, VII, nr. 501; B. DUBUISSON, *RGAR* 1986, nr. 11.107, 4 e.v.; B. DUBUISSON, *o.c.*, 94 en 100, nr. 176; J. ERNAULT, *o.c.*, 170; J. FACQ, *o.c.*, 1785. Deze stelling werd in de eerste commentaar bij de wet van 25 juni 1992 niet onverdeeld gunstig onthaald cfr. H. CASMAN, *o.c.* in *Evolutie in de huwelijkscontracten*, *o.c.*, 41; N. TORFS, *Bijzondere overeenkomsten*, *o.c.*, 8. Luik 3 februari 2003, *JT* 2003, 386, opm. Y.-H. LELEU, *Rev.not.b* 2003, 218, opm., *JLMB* 2003, 1045, opm. J. SACE, die de aanduiding als begunstigde van een ‘levensverzekering’ zonder aleatoir element als een onrechtstreekse schenking kwalificeert voor de toepassing van art. 124 van de wet van 25 juni 1992.

meent de figuur van de schenking opzij te kunnen schuiven wanneer de beneficiaris de mede-echtgenoot is en wanneer het bedrag van de premies binnen redelijke perken blijft.¹ Deze stelling neigt ertoe de levensverzekering te beschouwen als een middel ter vervulling van de plicht tot hulp.^{2,3} In de rechtsleer werd ook verdedigd dat de begunstiging door middel van een levensverzekering soms de uitvoering van een natuurlijke verbintenis uitmaakt of een last van het huwelijk, “*met name wanneer blijkt dat de levensverzekeringsovereenkomst en de daaraan verbonden mogelijkheid om een derde te begunstigen afgesloten werd niet met de bedoeling aan de begunstigde rijkdom over te dragen maar als voorzorgsmaatregel om diegene in te dekken voor wiens bestaanszekerheid men tijdens zijn leven instond*”.⁴

De wet van 25 juni 1992 heeft o.i. eerder voor de kwalificatie ‘schenking’ gekozen. Niet alleen het uitdrukkelijk voorbehouden van de herroepingsgronden van de schenkingen (art. 112 en 121) maar ook het verwijzen naar het verval van de voordelen tussen echtgenoten in geval van echtscheiding (art. 131) waren daar voldoende aanwijzingen voor.⁵ De verwijzingen naar de herroepingsgronden van schenkingen werden behouden in de artikelen 176 en 185 van de Wet Verzekeringen van 4 april 2014. Artikel 193 W.Verz. verwijst thans nog steeds naar artikel 299 BW, doch dat laatste artikel voorziet niet langer in het verval van alle voordelen tussen echtgenoten (waaronder ook de schenkingen tussen echtgenoten begrepen werden⁶), doch met ingang van 1 september 2018 enkel nog in het verval van de overlevingsrechten tussen echtgenoten in geval van echtscheiding.⁷

17 Onmiddellijk aansluitend stelt zich de vraag naar het voorwerp van deze onrechtstreekse schenking. Twee opvattingen stonden tegenover mekaar.

1. Over de waarde van het argument uit art. 43 Wet Verzekeringen zie B. DUBUISSON, *RGAR* 1986, nr. 11.107, 5; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 486.
2. H. CASMAN, “Assurance-vie et communauté conjugale”, (noot onder Luik 20 april 1972), *Cah.dr.fam.* 1973, 13; B. DUBUISSON, *o.c.*, 97-106; A. HEYVAERT, “Algemene beschouwingen over het levensverzekeringscontract”, *RW* 1972-1973, 741-750; R. LEBEAU, “Révocation de l’attribution de bénéfice de l’assurance sur la vie après acceptation”, *De Verz.* 1971, 359 e.v.; M. STIENON, *Libéralités entre époux, gains de survie et avantages matrimoniaux*, Brussel, Larcier, 1973, 294; N. TORFS, “Pensioenverrekening bij echtscheiding” in W. PINTENS (ed.) *Vereffening-verdeling van de huwelijksgemeenschap*, Antwerpen, Maklu, 1987, 90; G. VAN TIGGELEN, *o.c.*, 47. Zie ook: Luik 3 december 1913, *Rev.prat.not.b.* 1914, 264; Antwerpen 12 september 1979, *De Verz.* 1982, 195; Bergen 14 december 1982, *R.R.D.* 1984, 32 noot C. SIMON.
3. J. FACQ merkt op dat de verbintenissen in het kader van de verzorgingsplicht nog niet afdwingbaar genoeg zijn opdat men de beginselen van de verzorgingsleer zou kunnen toepassen op de levensverzekering. B. DUBUISSON, *RGAR* 1986, nr. 11.107, 7; J. FACQ, *o.c.*, 1787; M. VAN QUICKENBORNE, *o.c.*, 158. Vgl. VERBEKE, *o.c.*, 144. Zie voor een analyse van de levensverzekering in het licht van de verplichting tot bijdrage in de lasten van het huwelijk (art. 221 BW) Y.-H. LELEU, “L’arrêt de la cour d’arbitrage du 26 mai 1999 et le régime de séparation de biens” in *La liquidation des régimes de séparation de biens*, Luik, Ed. Jeune Barreau, 2000, 121.
4. A. MICHIELS, “Huwelijkscontracten als instrumenten van vermogensplanning” in X., *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, losbladig, TXVIII.1. – 14 (15 februari 2009) en de aldaar opgenomen verwijzing.
5. Anders: Y.-H. LELEU, “Landverzekeringsovereenkomst”, *Notarius actueel* 1993, nr. 8, p. 68; A. VANDERSPIKKEN, “Levensverzekering: wet en reglement” in *De nieuwe wet op de verzekeringsovereenkomst*, Centrum Verzekeringswetenschap (ed.), KU Leuven, 1993, nr. 53, p. 94. E. VIEUJEAN pleit ervoor om in de eerste plaats te kijken naar de bedoeling van de echtgenoten (*o.c.* in M. FONTAINE en J. BINON, nrs. 41-44, p. 355-356).
6. R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 2e ed., 244 en de aldaar opgenomen verwijzing.
7. Zie omtrent de impact daarvan op een begunstiging bij levensverzekering *infra* nr. 83. Schenkingen die niet van het overleven afhankelijk zijn, vervallen dus bij echtscheiding niet meer van rechtswege, maar kunnen wel nog steeds worden herroepen indien ze herroepelijk waren. H. CASMAN, “Nieuw huwelijksvermogensrecht. Een bondige kennismaking”, *NJW* 2018, 762.

Volgens de ene maakten alleen de premies het voorwerp van de schenking uit.¹ Alleen de betaling van de premies zou de twee bestaansvereisten van de schenking verenigen, nl. de verarming van de schenker en de verrijking van de begiftigde. Daartegenover stond de meerderheidsstelling die het kapitaal als voorwerp van de schenking beschouwde.² Aangezien de herroeping van de aanduiding van aard is elke roeping van de beneficiaris op het kapitaal te ontnemen, kon men moeilijk aannemen dat enkel de premies zouden teruggegeven moeten worden, terwijl de aanspraken op het kapitaal verworven zouden blijven.³

O.a. Dubuisson probeerde beide opvattingen te verzoenen door een onderscheid te maken naargelang de situatie waarbij beroep gedaan wordt op de kwalificatie schenking. Wanneer moet worden verholpen aan een verarming van de huwelijkspartner of van het gezin van de verzekeringnemer, dan zouden de herstelmaatregelen (inbreng, inkorting, vergoedingen, ...) uitsluitend op de premies slaan. Indien het er integendeel om gaat hem te beschermen tegen bepaalde misbruiken van zijn vrijgevigheid (herroeping, verval bij echtscheiding, ...), dan zouden de sancties het kapitaal treffen.^{4,5}

Met ingang van 21 januari 2013 (d.i. van toepassing op nalatenschappen die na die datum opgevallen zijn) heeft de wetgever in oud artikel 124 WLVO (thans art. 188 W.Verz.) met betrekking tot de rechten van de erfgenamen van de verzekeringnemer ten aanzien van de begunstigde opgenomen dat het de verzekeringsprestatie (d.i. het kapitaal) is die onderworpen is aan inkorting en inbreng (destijds bij de wijziging van dit artikel dit laatste enkel voor zover de verzekeringnemer dit uitdrukkelijk bedongen had).⁶ Dat is logisch, gezien het het (recht op het) kapitaal is dat tot het vermogen van de verzekeringnemer behoorde.^{7,8}

1. Vgl. B. DUBUISSON, *RGAR* 1986, nr. 11.107, 9 en de uitvoerig geciteerde rechtspraak; P. DE PAGE, *o.c.*, II, nr. 710; H. GEVAERT, "De levensverzekering en de wettelijke gemeenschap", *RW* 1960-1961, 1320; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 492, p. 388-390.
2. F. DELOBBE, "L'objet de la donation contenue dans une assurance-vie", *Rev.not.b.* 1982, 558; J. FACQ, *o.c.*, 1784-85; R. LEBEAU, *o.c.*, 374; T. MILCAMPES en F. BERDOT, "Attribution à titre gratuit du bénéfice de l'assurance sur la vie et droit des libéralités" in *Mélanges Besson*, Parijs, L.G.D.J., 1976, 246-247; M. VAN QUICKENBORNE, *o.c.*, 158; G. VAN TIGGELEN, *o.c.*, 229; A. VERBEKE, "Art. 893 BW" in *Comm.Erf.*, nrs. 94-96.
3. R. LEBEAU (*o.c.*, 373) vergelijkt de toestand van een jonge en een oude echtgenote na herroeping. Indien de schenking de premies als voorwerp zou hebben, dan zou de jonge echtgenote haar recht op het kapitaal behouden onder aftrek van een relatief klein bedrag aan premies. Zie ook J. ERNAULT, *o.c.*, 382; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 492, p. 388-390, noot 1057.
4. Zie voor een uitvoerige bespreking B. DUBUISSON, *RGAR* 1986, nr. 11.107 en B. DUBUISSON, *o.c.*, 102-106; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 494, p. 392.
5. Zie omtrent de diverse opvattingen: M. PUELINCKX-COENE, R. BARBAIX en N. GEELHAND, "Overzicht van rechtspraak. Giften 1999-2011", *TPR* 2013, 432-438.
6. R. BARBAIX en N. CARETTE, "Het gewijzigde artikel 124 WLVO: drie vragen van de notaris" in E. ALOFS, K. BYTTEBIER, A. MICHIELENS en A-L. VERBEKE (eds.), *Liber amicorum Hélène Casman*, Antwerpen, Intersentia, 2013, (75) 89; M. PUELINCKX-COENE, R. BARBAIX en N. GEELHAND, "Overzicht van rechtspraak. Giften 1999-2011", *TPR* 2013, 433-434.
7. M. PUELINCKX-COENE, R. BARBAIX en N. GEELHAND, "Overzicht van rechtspraak. Giften 1999-2011", *TPR* 2013, 438.
8. Zie met betrekking tot de discussie over de datum van de schenking: R. BARBAIX en N. CARETTE, "Het gewijzigde artikel 124 WLVO: drie vragen van de notaris" in E. ALOFS, K. BYTTEBIER, A. MICHIELENS en A-L. VERBEKE (eds.), *Liber amicorum Hélène Casman*, Antwerpen, Intersentia, 2013, (75) 82-86; P. VAN EESBEECK, *Beleggingsverzekeringen in tak 21 en tak 23. Het Zwitsers zakmes inzake vermogensstructurering*, 2019, Rotselaar, V&V Publishing, 118-120.

1.2.3.1.2. De vrijheid om een begunstigde aan te duiden

18 Het is op het gebied van de beheersbevoegdheden van de echtgenoot-verzekeringnemer dat de kwalificatie ‘onrechtstreekse schenking’ haar voornaamste gevolg sorteert.

Het huwelijksvermogensrecht brengt enkele beperkingen aan de principiële vrijheid van de verzekeringnemer. Artikel 169, § 1 W.Verz. bepaalt immers dat het recht om een begunstigde aan te wijzen strikt persoonlijk is. Hierbij wordt evenwel geen rekening gehouden met het karakter van de geschonken goederen.

Eerste hypothese: De rechten van de verzekeringnemer zijn eigen

19 Zelden zullen de rechten van de verzekeringnemer een eigen karakter vertonen. Daartoe is immers vereist dat de premies uitsluitend met eigen gelden worden betaald, wat nauwelijks voorkomt in de praktijk.¹ Daarenboven stelt men vast dat de verzekeraar voorzichtigheidshalve de toestemming van beide echtgenoten vraagt bij aanduiding van een derde-begunstigde.²

De aanduiding van een beneficiaris kan gelijkgesteld worden met een onrechtstreekse schenking van een eigen goed. Indien ze tot voordeel van een derde strekt, kan deze rechtshandeling desgevallend getroffen worden door de nietigheidssanctie van artikel 224 BW. Daartoe wordt o.m. vereist dat de belangen van het gezin in gevaar worden gebracht.³

Daar artikel 224 de andere echtgenoot beoogt te beschermen tegen handelingen die tot een verarming van het gezin leiden, zullen enkel de premies het voorwerp uitmaken van de terugvordering.⁴ Aangezien de verzekeraar niet veroordeeld kan worden tot terugbetaling van de premies⁵, neemt de sanctie van artikel 224 BW een bijzondere vorm aan. Vooreerst zal een einde moeten komen aan de verdere betaling van de premies, wat tot een vermindering van het contract zal leiden.⁶ Vervolgens heeft de benadeelde echtgenoot recht op een schadevergoeding ten belope van het bedrag van de premies.⁷

Tweede hypothese: De rechten van de verzekeringnemer zijn gemeenschappelijk

-
1. Ook in geval van wederbelegging, waarbij meer dan de helft van de premies met eigen middelen betaald werden, zullen de gevormde kapitalen eigen zijn (art. 1404 BW) (*cf.*: H. CASMAN in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 308).
 2. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 191, p. 111.
 3. Meer over de toepassing van dit artikel bij J. ERNAULT, *o.c.*, 370-374; E. VIEUJEAN, *o.c.* in M. FONTAINE en J. BINON (eds.), nr. 50, p. 359; A. VANDERSPIKKEN, *o.c.*, nr. 53, p. 95. Zie ook F. HERINCKX, “Les sûretés personnelles qui mettent en péril les intérêts de la famille” in *Les régimes matrimoniaux*, 1, *Les droits et devoirs des époux*, *Rép.not.*, VIII, 427 *et seq.*
 4. B. DUBUISSON, *RGAR* 1986, nr. 11.121, 3; B. DUBUISSON, *o.c.*, nrs. 189-191, p. 110; J. ERNAULT, *o.c.*, nrs. 416-417. Zie ook hoger nr. 125. Omtrent art. 1422 oud, zie G. VAN TIGGELEN, *o.c.*, 243. *Contra*: C. DEVOET, “Assurance-vie, mariage et divorce”, *Rev.not.b.* 2002, 599, nr. 140.
 5. Het contract werd immers ten bezwarende titel met de verzekeringnemer gesloten (J. ERNAULT, *o.c.*, 372). Meer genuanceerd: B. DUBUISSON, *o.c.*, 111. *Contra*: L. RAUCENT, *Les régimes matrimoniaux*, Louvain-la-Neuve, Cabay, 1986, nr. 151, p. 141.
 6. De beneficiaris behoudt zijn aanspraak op de verminderde prestaties (J. ERNAULT, *o.c.*, 372; B. DUBUISSON, *RGAR* 1986, nr. 11.121, 3).
 7. Er is geen aanleiding tot een vergoedingsrekening indien de betaling van de schadevergoeding tijdens het huwelijk gevorderd wordt (J. ERNAULT, *o.c.*, 373).

20 Gemeenschappelijke goederen kunnen alleen met toestemming van beide echtgenoten geschonken worden (art. 1419 BW). De aanduiding van een derde-beneficiaris valt ongetwijfeld onder de toepassing van voormeld artikel.¹ Wanneer de andere echtgenoot als beneficiaris wordt aangeduid, voorzagt artikel 1419, tweede lid BW tot 1 september 2018 in een verantwoorde uitzondering op het gezamenlijk bestuur en was de toestemming van de andere echtgenoot niet vereist.² Het tweede lid van artikel 1419 BW werd geschrapt wegens overbodig gezien de andere echtgenoot in principe toch zijn toestemming moet geven om de schenking te aanvaarden.³ Deze laatste vorm van aanduiding is de meest voorkomende in de praktijk.

M.b.t. het vereiste dat beide echtgenoten moeten toestemmen, bestaat er eveneens een nietigheidssanctie. Artikel 1422 BW laat immers toe bepaalde bevoegdheidsoverschrijdingen m.b.t. gemeenschappelijke goederen ongedaan te maken.⁴ Een belangrijk verschil met de hierboven besproken vordering uit artikel 224 BW ligt echter in de gevolgen van de vordering. Artikel 1422 BW laat niet toe een schadevergoeding onmiddellijk op te eisen, zodat de restitutie noodzakelijkerwijze de vorm zal aannemen van een vergoeding bij de ontbinding van het stelsel.⁵

21 Sommige auteurs menen het recht van aanduiding aan het gezamenlijk bestuur te kunnen onttrekken. Het verzekeringsrecht zou altijd de voorrang moeten krijgen. Hun voornaamste argument ligt in de analogische toepassing van de motieven uit een Frans cassatiearrest dat tot het exclusief karakter van het aanduidingsrecht besloot op grond van met onze wetgeving gelijkkluidende bepalingen.⁶ Alleen gemeenrechtelijke sancties uit hoofde van bedrog of fraude zouden de aanduiding ongedaan kunnen maken.

Casman heeft er terecht op gewezen dat de transponering van deze rechtspraak op ernstige bezwaren stuitte omdat geen rekening gehouden werd met artikel 224 BW. Dit artikel wordt door de rechtspraak ruim uitgelegd en laat de echtgenoten toe om over een deel van hun beroepsinkomsten om niet te beschikken vooraleer deze opgenomen zijn in het gemeenschappelijk vermogen.⁷

22 Artikel 169 W.Verz. dat het strikt persoonlijk karakter van het recht op aanduiding bevestigt, zou ook tot een uitholling van het gezamenlijk bestuur kunnen leiden. O.i. belet deze bepaling dat andere personen dan de verzekeringnemer diens persoonlijke rechten alleen zouden uitoefenen, maar staat geenszins de medewerking van de echtgenoot in de weg wanneer de rechtshandeling als een schenking gekwalificeerd wordt.

-
1. B. DUBUISSON, *RGAR* 1986, nr. 11.121, 3; B. DUBUISSON, *o.c.*, 113; J. ERNAULT, *o.c.*, 375; N. TORFES, "Pensioenverrekening bij echtscheiding", 90; E. WOUSSEN, "Assurances de personnes contractées pour ou par des époux mariés sous le régime matrimonial légal", *Rec.gén.enr.not.* 1988, nr. 23562, p. 151.
 2. Meer over de oude regeling bij B. DUBUISSON, *RGAR* 1986, nr. 11.121, 4; *contra*: C. DEVOET, "Assurance-vie, mariage et divorce", *Rev.not.b.* 2002, 600, nr. 141.
 3. Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat het huwelijksvermogensrecht betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 2848/001, 63; C. DECLERCK, "De hervorming van het huwelijksvermogensrecht. Commentaar bij de wet van 22 juli 2018", *T.Fam.* 2018, (228) 240.
 4. Voor een grondige bespreking zie J. ERNAULT, *o.c.*, 374 e.v. Zie ook: B. DUBUISSON, *o.c.*, 114.
 5. J. ERNAULT, *o.c.*, 376.
 6. Zie J. ERNAULT, *o.c.*, 377 en de bespreking van Cass. Fr. (ver.k.) 12 december 1986, *J.C.P.* 1986, II, 20.760, concl. Adv. Gen. CABANNES en noot BOYER.
 7. Cass. Fr. (1e k.) 29 februari 1984, *Rép. Defrénois* 1984, art. 33379, p. 1074, noot G. CHAMPENOIS. Zie ook H. CASMAN in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 311, e.v.; B. DUBUISSON, *o.c.*, 111-113.

1.2.3.2. De herroeping van de aanduiding

23 De moeilijke verzoening tussen de principiële onherroepelijkheid van een door de beneficiant aanvaard beding ten behoeve van derden (art. 1121 BW), en de herroepbaarheid *ad nutum* van de schenkingen tussen echtgenoten (art. 1096 BW) staat hier centraal.

Binnen het kader van onderhavige bijdrage beperken we ons tot de bespreking van de herroepelijkheid krachtens artikel 1096 BW¹ en tot de hypothese van de aanduiding van de mede-echtgenoot als beneficiaris.²

24 Zoals elk prerogatief van de verzekeringnemer is het herroepingsrecht strikt persoonlijk.³ Een herroeping kan ofwel uitdrukkelijk gebeuren door schrapping van een vroegere aanstelling, ofwel stilzwijgend door wijziging van de aanduiding.⁴ Zij kan slaan op de totaliteit van het voordeel van de levensverzekering, dan wel op een gedeelte ervan via de techniek van de reductie.⁵

Het conflict tussen de onherroepelijkheid van het aanvaarde beding ten behoeve van derden en de herroepbaarheid van de schenkingen tussen echtgenoten, wordt opgelost door voorrang te geven aan laatstgenoemd beginsel. Vóór de aanvaarding kan de verzekeringnemer vanzelfsprekend vrij op de aanduiding terugkomen, en dit zowel krachtens artikel 1121 als krachtens artikel 1096 BW. Na de aanvaarding blijft de begunstiging echter als onrechtstreekse schenking herroepbaar *ad nutum* ofschoon artikel 1121 BW het niet meer toelaat. Artikel 1096 BW is immers van openbare orde.⁶

Deze stelling lijkt o.i. door de wet van 25 juni 1992 bekrachtigd en werd behouden in de Wet Verzekeringen van 4 april 2014. Artikel 185, tweede lid W.Verz. laat zowel de algemene herroepingsgronden van de schenkingen (art. 953 tot 958 BW) als de *ad nutum* herroepbaarheid tussen echtgenoten (art. 1096 BW) onverkort gelden. Twee andere artikelen van de wet kunnen enige twijfel doen rijzen. Enerzijds stelt artikel 176 W.Verz. dat het voordeel herroepbaar blijft zolang de begunstiging niet aanvaard is door de beneficiaris. O.i. neemt dit artikel de bepalingen van artikel 1121 BW over en moet daarom evenzeer wijken voor artikel 1096 BW.⁷ Anderzijds bepaalt artikel 187

1. De algemene herroepingsgronden van de (onrechtstreekse) schenkingen blijven van kracht. Meer hierover zie: B. DUBUISSON, *o.c.*, 120; R. LEBEAU, *l.c.*, 351-376.
2. Indien een derde aangeduid wordt, is er geen ruimte voor de toepassing van art. 1096 BW. Na de aanvaarding is de aanstelling onherroepelijk (art. 176 W.Verz.).
3. Art. 176, derde lid W.Verz.; B. DUBUISSON, *o.c.*, 118; J. ERNAULT, *o.c.*, 381; J. FACQ, *o.c.*, 1790; L. SCHUERMANS, *o.c.*, nr. 191.
4. B. DUBUISSON, *o.c.*, 119.
5. B. DUBUISSON, *o.c.*, p. 153, nr. 275; art. 176, eerste lid en 185, tweede lid W.Verz.
6. H. CASMAN in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 312; B. DUBUISSON, *o.c.*, 122; J. ERNAULT, *o.c.*, 383; J. FACQ, *o.c.*, 1791-1792; V. HULPIAU, "Commentaar bij artikel 112 Wet Landverzekeringsovereenkomst" in X., *Verzekeringen. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Mechelen, Kluwer, losbl. (juli 2011); A. MICHIELS, "Huwelijkscontracten als instrumenten van vermogensplanning" in X., *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, losbladig, TXVIII.1. – 14 (15 februari 2009); G. VAN TIGGELEN, *o.c.*, 228; vgl. R. LEBEAU, *l.c.*, 355; M. STIENON, *o.c.* 276; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 491, p. 386-387; L. SCHUERMANS en C. VAN SCHOUBROECK, *Grondslagen van het Belgische verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 706 en de aldaar opgenomen verwijzing; E. VIEUJEAN, *o.c.* in M. FONTAINE en J. BINON (eds.), nr. 46, p. 357-358: deze auteur benadrukt evenwel dat voor de herroepbaarheid *ad nutum* de intentie in hoofde van de echtgenoten om een schenking te doen, moet prevaleren. *Contra*: Rb. Gent 3 september 1982, RW 1982-1983, 1813.
7. In dezelfde zin: L. SCHUERMANS, *o.c.*, nr. 201.

W.Verz. dat de aanvaarding van de begunstiging tijdens het leven van de verzekeringnemer onderworpen is aan diens toestemming. Zou het akkoord van de verzekeringnemer aan de aanvaarding door de begunstigde een contractueel karakter geven en zijn herroepingsrecht beperken? Deze bepaling heeft o.i. tot doel de informatie van de verzekeringnemer i.v.m. de aanvaarding van het voordeel te verzekeren. De herroepelijkheid van de begunstiging wordt daarom niet in vraag gesteld.

25 In verband met het voorwerp van de herroeping golden onder de oude verzekeringswet dezelfde regels als deze hierboven uiteengezet bij de bespreking van de nietigverklaring van de onrechtstreekse schenking.¹ De beneficiaris verloor elke aanspraak op het kapitaal.² Deze oplossing heeft sedert de Wet Landverzekeringsovereenkomst wettelijke bekrachtiging gekregen.³

26 Tot hertoe beperkte het huwelijksvermogensrecht zich enkel tot een doelgericht ingrijpen in de contractuele vrijheid van de partijen. De invloed van het huwelijksstelsel reikt echter verder wanneer het gaat om het bepalen van het vermogensrechtelijk statuut van de uitgekeerde prestaties.

2. HET VERMOGENSRECHTELIJK STATUUT VAN DE UITGEKEERDE PRESTATIES

27 De wet van 22 juli 2018⁴ heeft het regime van de individuele levensverzekering recent hervormd. Deze wet trad in werking op 1 september 2018 en is van toepassing op echtgenoten die een huwelijk aangaan na die datum, alsook op voordien reeds gehuwden die na die datum overgaan tot een wijziging van hun huwelijksvermogensstelsel die de ontbinding ervan tot gevolg heeft.⁵

Indien de echtgenoten die op 1 september 2018 reeds gehuwd waren onder een stelsel van gemeenschap van goederen een huwelijkscontract hadden gesloten, blijven de clausules van dit huwelijkscontract op hen van toepassing.⁶

Bij gebreke aan een (clausule omtrent een individuele levensverzekering in een) huwelijkscontract afgesloten door echtgenoten gehuwd onder een gemeenschapsstelsel voorafgaand aan 1 september 2018 wiens stelsel alsdan nog niet ontbonden was, zal de nieuwe regeling met betrekking tot de individuele levensverzekeringen op hen van toepassing zijn voor de goederen verkregen vanaf 1 september 2018.⁷

1. Zie *supra* nr. 19.

2. B. DUBUISSON, *o.c.*, 120; J. FACQU, *o.c.*, 1788; R. LEBEAU, *l.c.*, 376-378; G. VAN TIGGELEN, *o.c.*, 232; A. VERBEKE "Art. 893 BW" in *Comm.Erf.*, nr. 96. *Contra*: H. GEVAERT, *o.c.*, 1320; N. TORFIS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 492, p. 388-390; Rb. Luik 15 mei 1981, *Jur.Liège* 1981, 416 en *Rev.not.b.* 1982, 566.

3. Art. 113 wet 25 juni 1992, thans artikel 177 W.Verz.. L. SCHUERMANS, *o.c.*, nr. 192.

4. Wet van 22 juli 2018 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek en diverse andere bepalingen wat het huwelijksvermogensrecht betreft en tot wijziging van de wet van 31 juli 2017 tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat de erfennissen en de giften betreft en tot wijziging van diverse bepalingen ter zake, *BS* 27 juli 2018; hierna verkort 'wet van 22 juli 2018'.

5. Art. 78, § 1 wet van 22 juli 2018.

6. Art. 78, § 2, eerste zin wet van 22 juli 2018; H. CASMAN, "Réforme des régimes matrimoniaux: nouvelles règles pour les assurances vie en régime de communauté", *For.Ass.* 2018, (151) 163.

7. Art. 78 § 2, 1° wet van 22 juli 2018; H. CASMAN, "Réforme des régimes matrimoniaux: nouvelles règles pour les assurances vie en régime de communauté", *For.Ass.* 2018, (151) 163.

Het gaat dan om ofwel de prestatie ofwel de afkoopwaarde. Indien de prestatie door de verzekeringsmaatschappij verschuldigd is na 1 september 2018 of de afkoopwaarde na die datum berekend moet worden (om reden van uitkering dan wel om reden van ontbinding van het stelsel), zal de nieuwe regeling van toepassing zijn. Of de datum van het afsluiten van de levensverzekering zich voor of na de inwerkingtreding van de wet van 22 juli 2018 situeert, is dus niet relevant.¹

De nieuwe regeling is evenwel niet van toepassing op echtgenoten wiens huwelijksvermogensstelsel zal worden ontbonden na 1 september 2018 met uitwerking vóór die datum naar aanleiding van een vordering tot gerechtelijke scheiding van goederen, een vordering tot echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting of een vordering tot echtscheiding door onderlinge toestemming.²

Gelet op het feit dat o.a. voor deze situaties de oude regeling nog van toepassing is, wordt deze hieronder eerst nog uiteengezet (2.1.). De artikelen 127 en 128 Wet Landverzekeringsovereenkomst werden tot op heden overigens niet afgeschaft. Hierna komt de huidige regeling zoals voorzien door de wet van 22 juli 2018 aan bod (2.2.).

2.1. Oude regeling

28 De sommen die door de verzekeraar worden uitgekeerd, kunnen ofwel de verzekeringnemer toekomen vóór de vervalddag (2.1.1.), ofwel de begunstigde op de vervalddag (2.1.2.). Het arrest van het Arbitragehof van 26 mei 1999 heeft de oplossingen van de artikelen 127 en 128 m.b.t. deze casussen overhoop gegooid door ze ongrondwettelijk te verklaren (2.1.3.).

2.1.1. De prestaties vóór de vervalddag

29 Hierboven werd reeds de nadruk gelegd op het strikt persoonlijke karakter van de uitoefening van de rechten van de verzekeringnemer op de wiskundige reserve.³ Aan de hand van het onderscheid tussen de rechten uit het contract en de patrimoniale waarde ervan⁴, kon het onderzoek naar het huwelijksvermogensrechtelijk karakter van de prestaties verfijnd worden.

Het eigen of gemeenschappelijk karakter van de gelden afkomstig uit de wiskundige reserve werd volledig bepaald door de regels van het secundair huwelijksstelsel die het statuut van de roerende goederen vastleggen.⁵ De meerderheid van de rechtsleer, in tegenstelling tot de rechtspraak, was het erover eens om de bepalingen die het lot van de prestaties op de vervalddag regelen (oud art. 1400, 7° BW en art. 43 oude verzeke-

1. Art. 1400, 6° BW; art. 1400, 7° BW; art. 1401, § 2, 2. BW en art. 1405, § 1, 8. BW; MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 101; H. CASMAN, “Réforme des régimes matrimoniaux: nouvelles règles pour les assurances vie en régime de communauté”, *For.Ass.* 2018, (151) 163; H. CASMAN, “Nieuw huwelijksvermogensrecht. Een bondige kennismaking”, *NJW* 2018, (762) 772.

2. Art. 78, § 3 wet van 22 juli 2018.

3. Zie *supra* nr. 9.

4. H. CASMAN in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 293-314.

5. H. CASMAN in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 307-309; B. DUBUISSON, *o.c.*, 132 *et seq.*; J. ERNAULT, *o.c.*, 385.

ringswet, later vervangen door art. 127-128 wet 25 juni 1992) niet naar analogie toe te passen.¹

30 In sommige – eerder zeldzame – gevallen, nl. wanneer het contract vóór het huwelijk werd aangegaan, bleven deze gelden eigen (art. 1399 BW).² Er bestond dan aanleiding tot vergoeding wanneer de premies met gemeenschapsgelden werden betaald.³ Eigen waren ook de kapitalen uitgekeerd krachtens een levensverzekering gesloten tijdens het huwelijk, maar waarvan de premies voor meer dan de helft met eigen gelden werden betaald. In de overgrote meerderheid der gevallen, waren de sommen verkregen uit de wiskundige reserve gemeenschappelijk.⁴ Artikel 127 van de wet van 25 juni 1992 moet o.i. aldus gelezen worden dat de term ‘aanspraken ontleend aan de verzekering’ alleen slaat op de prestaties die op de vervalldag opeisbaar worden. De Franse versie van het artikel bevestigt deze stelling. Daar wordt immers niet van ‘aanspraken’ gesproken maar van ‘*bénéfice*’, en bovendien in het enkelvoud. Er kan moeilijk worden gesteld dat het begrip ‘*bénéfice*’ iets anders zou kunnen beduiden dan de uiteindelijke prestaties op de vervalldag.⁵ Daar dit artikel evenmin naar analogie kan worden toegepast op de prestaties vóór de vervalldag, behoudt de oude interpretatie haar gelding.

In een arrest dat gewezen werd onder gelding van de Wet Landverzekeringsovereenkomst van 25 juni 1992 oordeelde het hof van beroep te Brussel⁶ – in overeenstemming met de uiteengezette principes – dat het, gelet op het feit dat de afkoopwaarde van een levensverzekeringscontract voortvloeit uit de opgebouwde premies en geen anticipatieve betaling van het verzekerde kapitaal uitmaakt, logisch was om een onderscheid te maken tussen de gespaarde waarde enerzijds en het titulariaat van het recht anderzijds.

1. H. CASMAN in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 307; B. DUBUISSON, *o.c.*, 137-141; J. ERNAULT, *o.c.*, 386; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 479, 497. *Contra*: G. BAETEMAN, J. GERLO, E. GULDIX, W. DE MULDER en P. LUYPAERS, “Overzicht van recht spraak (1982-88). Huwelijksvermogensrecht”, *TPR* 1990, 296; P. DE PAGE, “Chronique de jurisprudence (1984-1987) sur les régimes matrimoniaux”, *Rev.trim.dr.fam.* 1988, 50; J. GERLO, *Handboek voor familierecht, 2. Huwelijksvermogensrecht*, Brugge, die Keure, 1996, p. 122, nr. 227; Zie ook Brussel 28 mei 1985, *RW* 1985-1986, noot STANDAERT en het vonnis in eerste aanleg: Rb. Brussel 14 februari 1984, *RW* 1984-1985, 953, noot FACQ.
2. B. DUBUISSON, *o.c.*, 133; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 479; Ph. DE PAGE, *Le régime matrimonial*, Brussel, Bruylant, 2003, 70-71, nr. 74.
3. Art. 43, tweede lid oude verzekeringswet en later art. 128 wet 25 juni 1992 krijgen geen analogische toepassing. H. CASMAN in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 308; B. DUBUISSON, *o.c.*, 140; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 480.
Zie ook Cass. 27 juni 1986, *RW* 1986-1987, 1685; Rb. Namen 23 oktober 2013, *Rev.trim.dr.fam.* 2015, afl. 4, 825, noot J. RENCHON.
4. B. DUBUISSON, *o.c.*, 133. M.b.t. de verminderde prestaties: *ibid.*, 153. M.b.t. de afkoopwaarde: *ibid.*, 164. M.b.t. een voorschot: *ibid.*, 176; vergelijk J.-L. RENCHON, “Assurances-vie, pensions complémentaires et régime matrimonial” in *L’assurance-vie et les pensions complémentaires*, Collection droit des assurances, vol. 15, Brussel, Bruylant, 2006, 44, nr. 20, die zich de vraag stelt of de meest coherente oplossing, zoals die naar voor zou komen uit de beslissing genomen door het Arbitragehof in zijn arrest van 26 mei 1999, er tenslotte niet uit zou bestaan om aan het gemeenschappelijk vermogen een vergoeding toe te staan voor alle premies door dit vermogen betaald in het kader van een individuele levensverzekering gedurende het huwelijk en dit voor elk van de drie verschillende situaties die zich kunnen voordoen: contract afgesloten tijdens het huwelijk met vervalldag tijdens het huwelijk, contract afgesloten tijdens het huwelijk doch zonder vervalldag bij de ontbinding van het stelsel, contract afgesloten voor het huwelijk met vervalldag tijdens het huwelijk of na de ontbinding van het huwelijk.
5. *Contra*: H. CASMAN, *o.c.* in *De evolutie in de huwelijkscontracten*, *o.c.*, 45-46. Vgl. J.-L. RENCHON, “Assurances-vie, pensions complémentaires et régime matrimonial” in *L’assurance-vie et les pensions complémentaires*, Collection droit des assurances, vol. 15, Brussel, Bruylant, 2006, 35, nr. 8.
6. Brussel 12 september 2000, *JT* 2000, 807.

Teneinde het lot van het contract bij de ontbinding van het huwelijk dan te regelen, stelde het hof dat, aangezien de premiebetalingen gedaan waren door het gemeenschappelijk vermogen, de afkoopwaarde in de gemeenschap moest vallen, terwijl het levensverzekeringscontract zelve werd toebedeeld aan de onderschrijver die het in eigen voordeel of ten gunste van een derde kon verderzetten.¹

2.1.2. De prestaties op de vervalddag

31 Wanneer geen echtscheidingsprocedure aanhangig was, werd vroeger het statuut van het kapitaal en de eventuele verplichting tot vergoeding bepaald door toepassing te maken van artikel 1399 en oud artikel 1400, 7° BW alsook van artikel 43 van de oude verzekeringswet. Laatstgenoemd artikel werd vervangen door de artikelen 127 en 128 van de wet van 25 juni 1992.

Voor de systematiek van de bespreking maken wij een onderscheid naargelang de verzekeringnemer zichzelf (2.2.1) dan wel zijn echtgenoot (2.2.2.) als begunstigde had aangeduid.²

2.1.2.1. De verzekeringnemer had zichzelf als begunstigde aangeduid

2.1.2.1.1. Statuut van de prestaties

32 Vóór de inwerkingtreding van de Wet Landverzekeringsovereenkomst, en wanneer de premies met gemeenschapsgelden werden betaald³, moest er een onderscheid worden gemaakt volgens het tijdstip van uitbetaling van het kapitaal.

Het kapitaal dat tijdens het stelsel uitgekeerd werd, volgde het statuut van de aanwinsten. Het was gemeenschappelijk krachtens oud artikel 1405.4 BW.⁴ Er bestond ook geen aanleiding tot vergoeding daar de premies met gemeenschapsgelden gefinancierd werden.⁵

Na de ontbinding van het stelsel, hetzij door overlijden, hetzij door echtscheiding, vond oud artikel 1400, 7° BW toepassing: het kapitaal uitgekeerd bij overlijden van de verzekeringnemer was eigen aan de begunstigde.⁶ Deze bepaling berustte voornamelijk

1. In dezelfde zin Ph. DE PAGE, *Le régime matrimonial*, Brussel, Bruylant, 2003, 70-71, nr. 74.

2. Voor een uitgebreid onderzoek van de verschillende hypothesen van levensverzekering tussen echtgenoten, zie B. DUBUISSON, *o.c.*, 201-212; J. ERNAULT, *o.c.*, 400 *et seq.*; C. SIMON, “Droit à la prestation assurée à l’échéance du contrat” in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *Droit notarial de l’assurance-vie. Aspects patrimoniaux – aspects fiscaux, Patrimoine*, VIII/1, Louvain-la-Neuve, Academia, 1989, 384-413; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nrs. 416 *et seq.* en 469 *et seq.*

3. Aangezien deze hypothese eerder zelden in de praktijk voorkomt, wordt het geval van betaling der premies met eigen gelden niet besproken. In dit geval werd het kapitaal als eigen beschouwd uit hoofde van wederbelegging. Zie J. ERNAULT, *o.c.*, 404; N. TORFS, *Pensioenverrekening bij echtscheiding*, 89; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 471, p. 364-365.

4. En krachtens oud art. 1400, 7° BW, *a contrario*.

5. N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 474, p. 367-368, noot 1006. B. DUBUISSON, *o.c.* 203. Deze auteur wijst op het zeer uitzonderlijk karakter van de hypothese van de betaling met eigen gelden.

6. J. ERNAULT, *o.c.*, 401; C. SIMON in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 408-409; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 473, p. 365-367; A. VERBEKE, *o.c.*, 142; E. WOUSSSEN, *o.c.*, 155-156.

op de overweging dat na de ontbinding van het stelsel, elk gemeenschappelijk belang verdwenen is.¹

33 Artikel 127 van de wet van 25 juni 1992 is in twee opzichten ruimer dan oud artikel 1400, 7° BW.

Vooreerst geldt het niet alleen voor een verzekering in eigen voordeel, maar tevens laat het het onderscheid naargelang het tijdstip van uitbetaling achterwege.

Vervolgens is de ontbinding van het stelsel niet langer een voorwaarde om het kapitaal als eigen te beschouwen. Artikel 127 bepaalt immers dat de aanspraken ontleend aan een verzekering steeds een eigen goed zijn van de begunstigde echtgenoot.² De Wet Landverzekeringsovereenkomst bracht eigenaardig genoeg geen verandering aan artikel 1400, 7° BW. Dat werd betreurd, maar alleen om formele en wets technische redenen omdat het toepassingsgebied van artikel 127 toch veel ruimer is. In elk geval werd oud artikel 1400, 7° BW als stilzwijgend opgeheven beschouwd.³

2.1.2.1.2. Vergoeding

34 Het eigen karakter van het kapitaal uitgekeerd tijdens het stelsel diende aanleiding te geven tot vergoeding ten voordele van de gemeenschap die de premies betaalde, maar er diende rekening te worden gehouden met twee tegenstrijdige overwegingen. Aan de ene kant zou het onbillijk zijn dat men eigen goederen zou verwerven ten koste van het gemeenschappelijk vermogen. Aan de andere kant kon een vergoedingsplicht slaande op alle premies het voordeel van de levensverzekering volledig uithollen.⁴

Vóór de wet van 25 juni 1992 bestond enige betwisting omtrent het al dan niet van toepassing zijn van artikel 43 verzekeringswet op de verzekering in eigen voordeel.⁵

Doordat artikel 128 van de wet van 25 juni 1992 een algemene draagwijdte heeft, is de knoop doorgehakt. Zowel bij levensverzekering in eigen voordeel als bij begunstiging van een derde, bestaat er principieel geen vergoedingsverplichting tenzij de premies kennelijk overdreven waren gelet op de mogelijkheden van het gemeenschappelijk

1. Zie J. RENAULD, *Droit patrimonial de la famille*, Brussel, Larcier, nrs. 784-785. Zie ook J. FACQ, *o.c.*, 1777 et seq.; C. SIMON in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 367-370.

2. Zie hierover L. SCHUERMANS, *o.c.*, nr. 207; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 518, p. 442-423; E. VIEU-JEAN, *o.c.* in M. FONTAINE en J. BINON (eds.), nr. 29, p. 350. Over de restrictieve interpretatie van het begrip 'aanspraken' en de niet-toepassing van art. 127 op de prestaties vóór de vervalldag, zie *supra* nr. 29 en J.-L. RENCHON, "Assurances-vie, pensions complémentaires et régime matrimonial" in *L'assurance-vie et les pensions complémentaires*, Collection droit des assurances, vol. 15, Brussel, Bruylant, 2006, 35, nr. 8.

3. R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, tweede editie, 78 en 79; E. VIEU-JEAN, *o.c.*, nr. 25.

4. Art. 1400 BW houdt immers geen beperking in van de omvang van de vergoeding. Zie M. PUELINCKX-COENE, "Het beding van terugvallende lijfrente en het nieuwe huwelijksvermogensrecht (art. 1041, 4° BW)", *RW* 1984-1985, 1046; J. FACQ, *o.c.*, 1779.

5. *Pro*: J. FACQ, *o.c.*, 1788 en 1799, nr. 11; W. PINTENS en N. TORFS, *Pensioenverrekening bij echtscheiding*, nr. 50; A. VERBEKE, *o.c.*, 142. *Contra*: B. DUBUISSON, *o.c.*, 207; J. ERNAULT, *o.c.*, 402; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 476, p. 370-372; E. WOUSSEN, *o.c.*, 146 en 156; Cass. 27 juni 1986, *RW* 1986-1987, 1685.

vermogen.¹ Er weze opgemerkt dat de wet rekening houdt met de mogelijkheden van het gemeenschappelijk vermogen i.p.v. deze van de verzekeringnemer.²

35 De wettelijke regeling lost evenwel een andere betwisting, nl. omtrent de juiste omvang van de vergoeding nog niet op.³ Het lijkt aangewezen enkel het overdreven gedeelte van de premie als voorwerp van de vergoeding te beschouwen.⁴

2.1.2.2. De verzekeringnemer had zijn echtgenoot als begunstigde aangeduid⁵

2.1.2.2.1. Karakter van de prestaties

36 Onder de oude verzekeringswet was het goed geschonken door de ene echtgenoot aan zijn partner eigen krachtens artikel 1399, eerste lid BW.⁶ De *animus donandi* diende evenwel bewezen te worden.

Artikel 127 van de wet van 25 juni 1992 bevestigt uitdrukkelijk het eigen karakter van de uitkeringen.

2.1.2.2.2. Vergoeding

37 Naast de kwalificatie als schenking, bracht de *animus donandi* ook een vrijstelling van vergoeding met zich. De verrijking van de beneficiaris was niet langer als zonder oorzaak te beschouwen.⁷ Sommige auteurs kenden aan de vrijstelling van vergoeding krachtens artikel 43 van de oude verzekeringswet (later vervangen door art. 128 wet 25 juni 1992) een absoluut karakter toe.⁸ Anderen steunden o.i. ten onrechte op de

1. Art. 128 wet 25 juni 1992. L. SCHUERMANS, *o.c.*, 208; E. VIEUJEAN omschrijft 'overdreven' als volgt: " ... quand le preneur et bénéficiaire a, compte tenu des ressources du ménage, pris dans l'avoir commun plus que ce qu'il était raisonnable de dépenser pour se ménager des conditions matérielles décentes dans la vieillesse ou le veuvage ..." (*o.c.*, in M. FONTAINE en J. BINON, nr. 36, p. 353). Zie voor de criteria van het 'klaarlijklijk overdreven' karakter van de premies: J.-L. RENCHON, "Assurances-vie, pensions complémentaires et régime matrimonial" in *L'assurance-vie et les pensions complémentaires*, Collection droit des assurances, vol. 15, Brussel, Bruylant, 2006, 38, nr. 12; bij erfopvolging: H. CASMAN, "L'assurance vie au regard du droit des donations et du droit successoral" in *L'assurance-vie et les pensions complémentaires*, Collection droit des assurances, vol. 15, Brussel, Bruylant, 2006, 79, nr. 22.
2. Concreet betekent dit dat geen rekening meer gehouden wordt met eigen vermogen van de verzekeringnemer. Eigenaardig genoeg herneemt de wetgever de formulering van het oud ontwerp VERMEYLEN, *Parl.St.* Senaat 1964-1965, nr. 138. Zie J. FACQ, *o.c.*, 1779-1780.
3. Zie L. SCHUERMANS, *o.c.*, nr. 208 *in fine*; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 519, p. 424-425.
4. In die zin H. CASMAN en M. VAN LOOK, *Huwelijksvermogensstelsels*, Brussel, Ced. Samsom, losbl. III/2/19; J. ERNAULT, *o.c.*, 393 en 401; M. VAN QUICKENBORNE, *o.c.*, 159; Bergen 14 december 1982, *Rec.gén.enr.not.* 1983, nr. 23.082; E. VIEUJEAN, *o.c.* in M. FONTAINE en J. BINON (eds.), nr. 37, p. 353. *Contra*: B. DUBUISSON, *RGAR* 1986, nr. 11.121, p. 2; C. SIMON in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 373.
5. De hypothese van aanduiding van een derde wordt hier niet besproken. Dit geval geeft alleen aanleiding tot bestuursberpkingen tussen echtgenoten. Zie *supra* nrs. 19 en 20.
6. Zoals hierboven reeds besproken, blijft de heersende mening ondanks enkele dissonante geluiden de levensverzekering als een onrechtstreekse schenking beschouwen. (B. DUBUISSON, *o.c.*, 208 en 210-211; L. SCHUERMANS *o.c.*, nr. 207; E. WOUSSEN, *o.c.*, 162; J. FACQ, *o.c.*, 1781).
7. B. DUBUISSON, *RGAR* 1986, nr. 11.121; J. FACQ, *o.c.*, 1781; C. SAUJOT, "Le fondement des récompenses", *RTDC* 1970, 684 *et seq.*; G. VAN TIGGELEN, *o.c.*, 32; E. WOUSSEN, *o.c.*, 146; E. VIEUJEAN is van oordeel dat op basis van de algemene bewoordingen van art. 128 toch een vergoedingsplicht kan ontstaan (*o.c.* in M. FONTAINE en J. BINON, nr. 45, p. 357).
8. J. FACQ, *o.c.*, 1781; C. SIMON in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 390; N. TORFS, *Pensioenverrekening bij echtscheiding*, 90.

algemene draagwijdte van voornoemd artikel 43 van de oude verzekeringswet om de premies met overdreven karakter toch te laten vergoeden.¹

2.1.3. De artikelen 127 en 128 in het licht van de rechtspraak van het Arbitragehof (arrest van 26 mei 1999)

2.1.3.1. Kritische beschouwingen bij de door de wet van 25 juni 1992 gegeven kwalificaties²

38 Reeds vanaf de inwerkingtreding van de wet van 25 juni 1992 stonden de artikelen 127 en 128 bloot aan kritiek.

De optie van de wetgever om aan alle door de verzekeraar verschuldigde prestaties één statuut en één regime toe te kennen, zonder hierbij een onderscheid te maken al naargelang de finaliteit van de verzekeringsovereenkomst of de datum van ontvangst van de verzekeringsprestaties, heeft geen einde gesteld aan de discussies, die hieromtrent reeds onder de oude wetgeving gevoerd werden.

De artikelen 127 en 128 van de wet van 25 juni 1992 houden immers geen rekening met de diversificatie van producten op de markt van de personenverzekering, noch met het feit dat een meerderheid van de contracten, die door een onder gemeenschapsstelsel gehuwd persoon onderschreven worden, in feite een spaaroperatie – bedoeld om tot het gemeenschappelijk vermogen te behoren – inhoudt en niet de dekking van een echt risico – wat onbetwistbaar eigen zou zijn – op het oog heeft. Deze vaststellingen gelden voornamelijk voor de “nieuwe” verzekeringsproducten, zoals verzekeringsbons en contracten die verbonden zijn aan beleggingsfondsen (zgn. contracten ‘tak 23’), maar zijn evenzeer van toepassing op de gemengde levensverzekeringen of klassieke groepsverzekeringen, waarbij het uitgekeerde kapitaal bij leven de *welstand* van de beide, nog levende en onder gemeenschapsstelsel gehuwde, echtgenoten doet toenemen. Anders gezegd, terwijl het als legitiem voorkomt om aan het kapitaal, dat aan de *langstlevende echtgenoot* wordt toegekend bij de realisatie van het verzekerde risico, een eigen karakter toe te kennen, is het zonder meer onaanvaardbaar dat één echtgenoot zich, tijdens het huwelijk of na de ontbinding ervan, een deel van de spaartegoeden van het echtpaar toe-eigent.³

39 Toen de Franse rechtspraak geconfronteerd werd met een gelijkaardig probleem t.g.v. – in vergelijking met het Belgisch recht – nauwelijks meer genuanceerde bepalingen⁴, werd hierop in 1992 gereageerd door een arrest van het Franse Hof van Cassatie,

-
1. Zie G. BAETEMAN, J. GERLO, E. GULDIX, W. DE MULDER en P. LUYPAERS, *o.c.*, 295; J. ERNAULT, *o.c.*, 400-401.
 2. De hiernavolgende suggesties zijn geïnspireerd door onze bijdrage in *Rép.not.*, deel V, boek II, *Les régimes matrimoniaux*, 4, *Le régime légal*, Brussel, Larcier, 2001, nr. 684 *et seq.*
 3. Y.-H. LELEU, “Examen de jurisprudence (1982-1996). Régimes matrimoniaux”, *RCJB* 1998, 117, nr. 46. Zoals ook gesteld door B. DUBUISSON: “A l’heure des bons d’assurances, il n’est plus possible de prétendre que l’assurance-vie satisfait toujours et indifféremment un objet de prévoyance à long-terme. Sans doute la souscription d’un contrat à court ou à moyen-terme répond-il toujours à un objectif de prévoyance, mais cette prévoyance-là n’est pas différente de celle qui justifie la souscription d’un produit d’investissement ou un produit bancaire. Pourquoi les assurances devraient-elles dans ce contexte bénéficier d’une sollicitude particulière?” (B. DUBUISSON, “Les nouveaux produits d’assurance-vie face au droit. La fin des privilèges?”, *TBBR* 1997, 371, nr. 42).
 4. Art. L. 132-16, Code des assurances.

waarbij de *afkoopwaarde* van een, op het ogenblik van de vereffening van het stelsel na echtscheiding, nog lopende gemengde levensverzekering, zonder meer *gemeenschappelijk* verklaard werd.¹ Deze rechtspraak werd goedgekeurd door een meerderheid van de rechtsleer.²

In de Belgische rechtspraak van vóór de Wet Landverzekeringsovereenkomst kan ook een voorbeeld worden teruggevonden van een voor het gemeenschappelijk vermogen gunstige interpretatie van de wettelijke bepalingen omtrent de aard van de uitgekeerde prestaties (art. 1400, 7 BW [1976]) en ten gunste van de vrijstelling van vergoedingen (art. 43 wet 11 juni 1874)³, maar deze rechtspraak werd noch vóór, noch na de hervorming van het verzekeringsrecht door de wet van 25 juni 1992, wellicht o.w.v. de eenduidige libellering van de artikelen 127 en 128 niet gevolgd.⁴

2.1.3.2. Invloed van het arrest van het Arbitragehof van 26 mei 1999

2.1.3.2.1. Beschikking van het arrest

40 Met het arrest van 26 mei 1999⁵ beslechtte het Arbitragehof de hierboven omschreven betwisting. Naar aanleiding van een prejudiciële vraag van de vrederechter van Namen⁶, oordeelde het Hof dat de artikelen 127 en 128 van de wet van 25 juni 1992 een

1. Cass. Fr. (1e civ. k.) 31 maart 1992, *Bull.*, I, nr. 95, *J.C.P.* 1992, I, 3614, noot Ph. SIMLER, *J.C.P.* 1993, II, 22059, noot B. ABRÿ, *Rev.trim.dr.civ.* 1992, 632, noot F. LUCET en B. VAREILLE, *Rép. Defr.* 1992, 1159, noot G. CHAMPENOIS.
2. Een *civilistische* strekking legt de klemtoon op de aanspraken van het gemeenschappelijk vermogen op de prestaties die uit deze producten voortvloeien (M. GRIMALDI, “Réflexions sur l’assurance-vie et le droit patrimonial de la famille”, *Rép. Defr.* 1994, 737; F. LUCET, “La qualification des contrats d’assurance-vie”, *Gaz. Pal.* 1997, doct., 1551; V. NICOLAS, *Essai d’une nouvelle analyse du contrat d’assurance*, Parijs, L.G.D.J., 1996). Een meer *commerciële* strekking bestrijdt deze stelling en benadrukt, met het oog op het vermijden van herkwalficatie, voornamelijk de verzekeringsaspecten van de nieuwe producten (J. BIGOT, “Clair-obscur sur l’assurance-vie. De l’arrêt Pelletier à l’arrêt Praslicka”, *J.C.P.* 1993, I, 3718; J. KULLMANN, “Contrats d’assurance sur la vie: la chance de gain ou de perte”, *D.* 1996, 205).
3. Cass. 27 juni 1986, *JT* 1987, 469, *Rec.gén.enr.not.* 1988, 282, noot, *Rev.trim.dr.fam.* 1988, 571, *RW* 1986-1987, 1685, noot, dat de voorziening verwerpt tegen Brussel 28 mei 1985, *Rec.gén.enr.not.* 1986, 372, noot, *RW* 1985-1986, 2559, noot J. FACQ, bevestigende Rb. Brussel 14 februari 1984, *RW* 1984-1985, 953, noot J. FACQ.
4. In een zaak onder de Wet Landverzekeringsovereenkomst opteerde het hof van beroep te Luik, volgens ons ten onrechte (Y.-H. LELEU, *l.c.*), voor een ruime interpretatie van de art. 127 en 128. Het hof verklaarde eigen, zonder recht op vergoeding, ‘le droit au rachat’ van een door de echtgenote onderschreven levensverzekering (Luik 4 maart 1996, *R.R.D.* 1996, 414, *Rev.not.b.* 1997, 284, *Div. Act.* 1997, 77).
5. Arbitragehof 26 mei 1999, *BS* 18 augustus 1999, 30783, *JLMB* 1999, 1456, *Bull.ass.* 1999, 474, noot Y.-H. LELEU en D. SCHUERMANS, *Rev.not.b.* 1999, 710, *EJ* 2000, 22, noot F. BUYSSSENS, *Rev.trim.dr.fam.* 1999, 691, *T.Not.* 2000, 257 en *TBH* 1999, 849, noot K. TERMOTE. Voor andere commentaren, zie J.-L. RENCHON, “La cour d’arbitrage et le statut des assurances sur la vie dans le droit des régimes matrimoniaux”, *Rev.trim.dr.fam.* 2000, 7; N. TORFS, “De levensverzekering en het huwelijksvermogensrecht. Het gelijkheidsbeginsel geschonden”, *T.Not.* 2000, 230; K. VANBEYLEN en G. DEBOODT, “Behoren (gemengde) levensverzekeringen tot het eigen of gemeenschappelijk vermogen na het arrest van het Arbitragehof van 26/05/1999?” in *Facetten van het ondernemingsrecht, Liber Amicorum Frans Bouckaert*, Leuven, Peeters, 2000, 477.
6. Vred. Namen 30 april 1998, *Div.Act.* 1998, 108. De feiten die aan de vrederechter voorgelegd werden, waren eerder banaal. Een echtgenote vroeg om het kapitaal van een gemengde levensverzekering, uitgekeerd aan haar man bij het bereiken van de leeftijd van 65 jaar, gemeenschappelijk te verklaren. De man wenste dit als eigen te behouden en steunde hiervoor op de betwiste artikelen van de Wet Landverzekeringsovereenkomst. *In casu* waarborgde de verzekering de terugbetaling van een hypothecaire lening en werd zij gespijsd door premiebetalingen uit het gemeenschappelijk vermogen. Het betrof geen klassieke schuldsoverzekering met afnemend kapitaal, maar een reeds bestaand gemengd levensverzekeringscontract dat als waarborg voor de lening werd aangewend. De echtgenote bekloeg zich over ongrondwettelijke ongelijkheid en kreeg gelijk van het Arbitragehof.

schending van het gelijkheidsbeginsel inhouden. Het Hof stelde letterlijk: “de artikelen 127, 128 en 148, § 3¹ van de wet van 25 juni 1992 op de landverzekeringsovereenkomst schenden de artikelen 10 en 11 Gw., doordat zij tot gevolg hebben dat, wanneer twee echtgenoten gemeenschap van goederen hebben, een van beiden een levensverzekering heeft aangegaan om de goede afloop van de terugbetaling van gemeenschappelijke leningen te waarborgen en, nadat die terugbetaling is gedaan, om een kapitaal op te leveren, niet voor de langstlevende echtgenoot van de verzekeringnemer, maar enkel voor deze laatste ingeval hij een overeengekomen leeftijd zou bereiken, en bovendien de premies ten laste van de gemeenschappelijke goederen zijn betaald, dat kapitaal eigen is en slechts aanleiding geeft tot vergoeding indien de premiebetalingen die ten laste van het gemeenschappelijk vermogen zijn gedaan kennelijk de mogelijkheden ervan te boven gaan”.

M.a.w., het Arbitragehof verwijt de wetgever dat hij deze bepalingen zonder enige rechtvaardiging toepasselijk verklaard heeft op *alle* contracten, die onder het toepassingsgebied van de Wet Landverzekeringsovereenkomst vallen. Het hof oordeelt dat er geen enkele grond bestaat om tot ‘eigen’-verklaring over te gaan van een kapitaal, dat gevormd werd door middel van uit de gemeenschappelijke inkomsten geputte premiebetalingen, en dat aan de verzekeringnemer bij leven wordt toegekend, op een ogenblik dat het gemeenschapsstelsel nog niet ontbonden is. Het hof ziet nauwelijks een verschil tussen dit soort verzekering en andere spaaroperaties, die wel ten goede komen aan het (gemeenschappelijk) vermogen dat ze ‘gefinancierd’ heeft.

Wij treden het antwoord van het Arbitragehof op de hoger t.a.v. de relevante bepalingen van de Wet Landverzekeringsovereenkomst geformuleerde kritieken volledig bij.²

2.1.3.2.2. *Gevolgen voor de kwalificatie van ‘verzekeringsprestaties’*

41 Het begrip ‘verzekeringsprestaties’ omvat drie soorten voordelen, die alle beoordeeld moeten worden in het licht van het bestaan en vooral de draagwijdte van het arrest van 26 mei 1999. Wij zullen deze hieronder nader omschrijven. In de veronderstelling dat het beschikkend gedeelte van het arrest toegepast kan worden op de te kwalificeren prestatie, dienen vooreerst de volgende kwalificatieprincipes gehanteerd te worden:

1) Het *kapitaal* dat ontvangen wordt bij de vervaldatum van het contract, die voorafgaat aan de ontbinding van het stelsel³, verliest zijn eigen karakter en wordt gemeenschappelijk. Dit geldt zowel voor de verzekering in voordeel van de echtgenoot-onderschrijver, als voor de verzekering in voordeel van de andere echtgenoot. In beide gevallen blijft

1. Zie over deze verwijzing naar art. 148, § 3: Y.-H. LELEU en D. SCHUERMANS, *o.c.*, 484, noot 3.

2. In haar advies van 31 mei 2005 met betrekking tot de art. 127 en 128 Wet Landverzekeringsovereenkomst van 25 juni 1992 (doc. C/2003/3) doet de Commissie voor verzekeringen voorstellen om een einde te stellen aan de discriminatie opgeworpen door het Arbitragehof. Zie wat dit betreft o.m. J.-L. RENCHON, “Assurances-vie, pensions complémentaires et régime matrimonial” in *L’assurance-vie et les pensions complémentaires*, Collection droit des assurances, vol. 15, Brussel, Bruylant, 2006, 64 et seq.

3. Het kapitaal dat werd uitgekeerd op een zich *na de echtscheiding* situerende vervaldatum was eigen, maar de afkoopwaarde moest opgenomen worden in het te verdelen gemeenschappelijk actief (zie verder). Het kapitaal dat *tijdens de procedure* werd uitgekeerd, was voorlopig gemeenschappelijk, maar werd retroactief eigen op de dag van het definitief worden van de echtscheiding; de afkoopwaarde diende in dit geval ook opgenomen te worden in het gemeenschappelijk actief (art. 1278, tweede lid en 1304, tweede lid Ger.W.; zie verder).

het gemeenschappelijk vermogen immers voortbestaan.¹ Voormeld arrest leidt ertoe dat het kapitaal als een gemeenschappelijk goed wordt gekwalificeerd, dat vanaf het moment van ontvangst begrepen moet worden in het onderpand van de gemeenschappelijke schuldeisers (art. 1413 *et seq.* BW) en onderworpen is aan het concurrentieel bestuur van beide echtgenoten (art. 1416 BW). Voor de kwalificatie van het kapitaal als *eigen goed, doch op voorwaarde van vergoeding*, lijkt ons geen grond te kunnen worden gevonden, noch in het arrest, noch in een wettelijke uitzondering op het vermoeden van gemeenschap.

Met betrekking tot de kwalificatie van een levensverzekering afgesloten vóór het huwelijk, waarvan de premies tijdens het huwelijk verder worden betaald met gemeenschapsgelden, bestaat er discussie. Door een deel van de rechtsleer wordt verdedigd dat de uitkering op grond van een dergelijke overeenkomst conform artikel 1399, lid 1 BW voor het geheel eigen is omdat de schuldvordering vóór het huwelijk ontstond, doch dat er een vergoeding zal verschuldigd zijn voor de premies die door de gemeenschap werden ten laste genomen. Die premies moeten worden vergoed conform artikel 1435 BW, op grond waarvan de meerwaarde van de verkrijging van het goed wordt verrekend.²

In de rechtsleer werd evenwel eveneens onder verwijzing naar artikel 1399, lid 1 BW ook verdedigd dat er *pro rata temporis* zou moeten worden gewerkt. Het kapitaal opgebouwd vóór het huwelijk wordt dan als een eigen goed beschouwd, het gedeelte van het kapitaal dat tijdens het huwelijk werd opgebouwd, maakt dan volgens die auteurs een gemeenschappelijk goed uit, ingevolge het vermoeden van gemeenschappelijkheid van artikel 1405, 4° BW.³ De verdeling *pro rata temporis* gebeurt doorgaans op basis van het aantal jaren dat er premies betaald werden vóór dan wel tijdens het huwelijk, zonder dat het exacte bedrag van de respectievelijke premies wordt nagegaan.⁴

Indien tot slot de premies betaald werden door middel van eigen fondsen, is het gevormde kapitaal eigen ingevolge zaakvervangning (art. 1400, 5 BW). Deze hypothese doet zich evenwel zelden voor.

-
1. Uitzonderd in het geval dat een liberaliteit aangetoond wordt (art. 1399, eerste lid BW).
 2. U. CERULUS, “Het statuut van het groepsverzekeringskapitaal in een gemeenschapsstelsel: het Grondwettelijk Hof hakt de knoop door” (noot onder GwH 27 juli 2011), *T.Fam.* 2012, (22) 25; H. CASMAN, noot onder GwH 27 juli 2011, nr. 136/2011, *Rev.not.b.* 2012, (223) 225; P. DE PAGE en I. DE STEFANI, “Assurance vie et régimes matrimoniaux” in P. DE PAGE en A. CULOT (eds.), *L’assurance vie: Outil de planification patrimoniale*, Anthemis, Limal, 2010, (165) 182 en 188 m.b.t. groepsverzekering; W. PINTENS en P. VAN DEN ABBEELE, “De levensverzekering in het familiaal vermogensrecht”, *T.Not.* 2006, (615) 626; W. PINTENS en P. VAN DEN ABBEELE, “Levensverzekeringen en pensioenen in de notariële praktijk” in L. WEYTS en C. CASTELEIN (eds.), *Capita selecta notarieel recht*, Leuven, Universitaire Pers, 2006, (273) 292.
 3. H. CASMAN, noot onder GwH 27 juli 2011, nr. 136/2011, *Rev.not.b.* 2012, (223) 225; Y.-H. LELEU, “La mise en oeuvre par le notaire et le juge du nouveau statut de certaines prestations d’assurance vie entre époux communs en biens” in D. STERCKX en J.-L. LEDOUX, *Mélanges offerts à Roland De Valkeneer*, Brussel, Bruylant, 2000, (341) 348; A. VANDEWIELE en B. MEESTERS, “Levensverzekering in het notariaat”, *Not.Fisc.M.* 2008, (241) 253.
 4. H. CASMAN, noot onder GwH 27 juli 2011, nr. 136/2011, *Rev.not.b.* 2012, (223) 225.

2) De opbrengst van een afkoop of van een *voorschot* op de technische reserve¹ dienen *a fortiori* dezelfde gemeenschappelijke kwalificatie te krijgen.²

3) Op de derde en laatste plaats zijn wij van oordeel dat de *afkoopwaarde* van een contract, dat nog loopt op het ogenblik van de ontbinding van het gemeenschapsstelsel, geen ‘verzekeringsprestatie’ is en dientengevolge niet beoogd wordt door artikel 127.³ Zoals reeds gold vóór het arrest kan zij dan ook niet anders dan als gemeenschappelijk gekwalificeerd worden.⁴ Bij de verdeling dient het lot van het verzekeringscontract als volgt geregeld te worden: na waardering van de technische reserve worden de *rechten* op het contract toegewezen aan de verzekeringnemer. Deze zal de *vermogenswaarde* op het ogenblik van de verdeling uitkeren aan het gemeenschappelijk vermogen. Alleen als het gemeenschappelijk vermogen onvoldoende goederen bevat die toegekend kunnen worden aan de andere echtgenoot, dient de echtgenoot-verzekeringnemer daadwerkelijk de afkoop van zijn contract of een voorschot te vragen.

2.1.3.3. Draagwijdte van het arrest t.a.v. de verschillende soorten van levensverzekering

42 Er bestaan meerdere strekkingen in de rechtsleer over de draagwijdte van het arrest van het Arbitragehof van 26 mei 1999.⁵ De meerderheidsstrekking maakt een onderscheid tussen een klassieke levensverzekering, waarbij een kapitaal wordt uitbetaald op het ogenblik van het overlijden van het verzekerde hoofd, en een “spaarlevensverzekering”, d.i. een levensverzekering die in werkelijkheid (eveneens) een spaarverrichting betreft. Volgens deze strekking zouden de artikelen 127 en 128 Wet Landverzekeringsovereenkomst niet langer van toepassing zijn op een levensverzekering die in feite een

1. Zie over dit begrip B. DUBUISSON, “Les opérations sur la réserve mathématique” in J.-L. LEDOUX en L. RAUCENT (ed.), *Droit notarial de l’assurance-vie*, Louvain-la-Neuve/Brussel, Academia/Bruylant, 1989, 129; M. FONTAINE, *Droit des assurances*, Brussel, Larcier, 1996, 519 *et seq.*, nrs. 1041 *et seq.*
2. In dezelfde zin Y.-H. LELEU, “Examen de jurisprudence (1997 à 2005). Régime matrimonial”, *RCJB* 2006, 835, nr. 35; J.-L. RENCHON, *o.c.*, *Rev.trim.dr.fam.* 2000, 20-21, nr. 18; N. TORFS, *o.c.*, 241. In feite brengt het arrest van 26 mei 1999 op dit vlak geen echte wijziging, want deze opvatting overheerste reeds vóór de wet van 25 juni 1992 (H. CASMAN, *La distinction entre la titularité du contrat d’assurance-vie et la valeur patrimoniale de celui-ci in Droit notarial de l’assurance-vie, o.c.*, 307, nr. 24 en 309, nr. 29; vgl. met J.-L. RENCHON, *o.c.*, (1991), 97-98, nr. 39). Sommige auteurs waren het hier naderhand niet meer mee eens en schakelden de opbrengsten van een afkoop of voorschotten gelijk met ‘prestaties’ of ‘aanspraken’ in de zin van art. 127, waardoor deze – o.i. ten onrechte – de kwalificatie eigen krijgen (G. BAETEMAN, H. CASMAN en J. GERLO, *o.c.*, *TPR* 1996, 276-277, nr. 151).
3. *Contra*: C. DEVOET, “Assurance-vie, mariage et divorce”, *Rev.not.b.* 2002, 553, nr. 25.
4. In diezelfde zin Brussel 12 september 2000, *JT* 2000, 807 en *Rec.gén.enr.not.* 2001, nr. 25.132, 206, opm. L. ROUSSEAU; Gent 24 maart 2005, *T.Not.* 2005, p. 481; Gent 4 maart 2004, *NJW* 2004, p. 847, noot G.V.; Y.-H. LELEU, “Examen de jurisprudence (1997 à 2005). Régime matrimonial”, *RCJB* 2006, 835, nr. 35; Ph. DE PAGE, *Le régime matrimonial*, Brussel, Bruylant, 2003, 69-70, nrs. 73 en 74; B. DUBUISSON, *o.c.*, *TBBR* 1997, 350, nr. 13; Y.-H. LELEU, *o.c.*, *RCJB* 1998, 118, nr. 46; vergelijk H. CASMAN, “Enkele suggesties voor het opstellen van huwelijkscontracten met keuze voor een gemeenschapsstelsel” in *De evolutie in de huwelijkscontracten*, Antwerpen, Kluwer, 1995, 45; *contra*: C. DEVOET, “Assurance vie, mariage et divorce”, *Rev.not.b.* 2002, p. 575, nr. 77 en wat de groepsverzekering betreft, p. 586-588; E. VIEUJEAN, *o.c.*, *Rev.trim.dr.fam.* 1993, 20, nr. 40. Zie ook J.-F. TAYMANS in G. BOLIAU (ed.), *Divorce. Commentaire pratique*, Brussel, Kluwer, losbl., VII.2.2, nr. 2.25, die voorstelt om de afkoopwaarde ‘pro memorie’ in te schrijven in het gemeenschappelijk actief en de begunstigde te verplichten om op de vervaldatum van het contract de helft ervan over te dragen aan de andere echtgenoot (*contra*: J.-F. SAUVAGE, “L’assurance-vie et le patrimoine de la famille”, *RGDA* 1997, 29, nr. 45).
5. Zie hieromtrent B. SCHEERS, “Het statuut van de groepsverzekering ter financiering van een aanvullend pensioen in een stelsel van gemeenschap van goederen”, *Not.Fisc.M.* 2012, 294-307.

spaarverrichting is. Het Arbitragehof baseerde zich immers op spaartegoeden die in een gemeenschapsstelsel gemeenschappelijk zijn om te besluiten tot de ongrondwettigheid van de artikelen 127 en 128 Wet Landverzekeringsovereenkomst.¹

De artikelen 127 en 128 Wet Landverzekeringsovereenkomst blijven volgens deze strekking dus enkel nog gelden voor de klassieke levensverzekeringen, die worden uitgekeerd op het ogenblik van het overlijden van de verzekerde echtgenoot. Het betreft in dat geval immers een risico dat wordt gedekt, met name het beschermen van de langstlevende echtgenoot na het overlijden van de eerststervende. Dat impliceert nog steeds volgens deze strekking ook dat het kapitaal bij overlijden conform de artikelen 127 en 128 Wet Landverzekeringsovereenkomst als een eigen goed van de verzekerde echtgenoot kan worden aanvaard en dat er geen aanleiding zal zijn tot vergoeding aan de gemeenschap wanneer er voor de opbouw van het kapitaal gemeenschapsgelden werden aangewend.²

Een schuldsaldoverzekering en een pensioenverzekering zouden volgens de meerderheidsstrekking bijvoorbeeld als een “spaarlevensverzekering” kunnen worden beschouwd.³

Bij arrest van het Grondwettelijk Hof van 27 juli 2011 werden de artikelen 127 en 128 Wet Landverzekeringsovereenkomst overigens eveneens ongrondwettelijk verklaard met betrekking tot een verplichte groepsverzekering ter financiering van een aanvullend pensioen. Het Grondwettelijk Hof kwalificeerde een dergelijke groepsverzekering als een spaarverrichting.⁴

-
1. Arbitragehof 26 mei 1999, nr. 54/99, overw. B.5; R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, 2e ed., 82.
 2. W. PINTENS, C. DECLERCK, J. DU MONGH en K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 172; W. PINTENS en P. VAN DEN ABEELE, “De levensverzekering in het familiaal vermogensrecht”, *T.Not.* 2006, (615) 623; W. PINTENS en P. VAN DEN ABEELE, “Levensverzekeringen en pensioenen in de notariële praktijk” in L. WEYTS en C. CASTELEIN (eds.), *Capita selecta notarieel recht*, Leuven, Universitaire Pers, 2006, (273) 288.
 3. W. PINTENS, C. DECLERCK, J. DU MONGH en K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 173; W. PINTENS en P. VAN DEN ABEELE, “De levensverzekering in het familiaal vermogensrecht”, *T.Not.* 2006, (615) 624-625; W. PINTENS en P. VAN DEN ABEELE, “Levensverzekeringen en pensioenen in de notariële praktijk” in L. WEYTS en C. CASTELEIN (eds.), *Capita selecta notarieel recht*, Leuven, Universitaire Pers, 2006, (273) 289-290; A. VANDEWIELE en B. MEESTERS, “Levensverzekering in het notariaat”, *Not.Fisc.M.* 2008, (241) 248-249.
VANDEWIELE en MEESTERS overlopen enkele soorten levensverzekeringen en kwalificeren deze telkens als een klassieke levensverzekering, dan wel een levensverzekering-spaarverrichting. A. VANDEWIELE en B. MEESTERS, “Levensverzekering in het notariaat”, *Not.Fisc.M.* 2008, (241) 250-251.
 4. GwH 27 juli 2011, nr. 136/2011, overw. B.8.1-3; Cass. 4 februari 2002, AR S.01.0103.N. In dezelfde zin: Brussel 16 november 2010, AR 2007/AR/2541 en 2007/AR/1405, www.juridat.be.
Contra: C. DEVOET, “Cachez cette pension (complémentaire) que je ne saurais voir”, *TBH* 2012, (278) 282-283.
Zie omtrent dit arrest: B. SCHEERS, “Het statuut van de groepsverzekering ter financiering van een aanvullend pensioen in een stelsel van gemeenschap van goederen”, *Not.Fisc.M.* 2012, 294-307.

2.2. Huidige regeling onder de wet van 22 juli 2018

43 De wetgever heeft in de wet van 22 juli 2018 een nieuwe regeling uitgewerkt voor de individuele levensverzekeringen. Ondanks het feit dat het Grondwettelijk Hof de artikelen 127 en 128 Landverzekeringwet ongrondwettig verklaarde met betrekking tot een groepsverzekering ter financiering van een aanvullend pensioen¹ koos de wetgever ervoor om de nieuwe regeling niet uit te breiden naar een groepsverzekering en meer algemeen de tweede pijlerpensioenen. Voor deze tweede pijlerpensioenen blijft de oude regeling derhalve tot op heden gelden en zal een regeling worden uitgewerkt in het kader van de pensioenhervorming.²

Onder de individuele levensverzekeringen worden bijvoorbeeld de levensverzekeringen tak 21 en tak 23 begrepen, maar ook de contracten van individueel pensioensparen (derde pensioenpijler) en de zogenaamde P-overeenkomsten (facultatieve persoonlijke contracten verbonden aan een groepsverzekering).³

De nieuwe regeling handelt enkel over een levensverzekering afgesloten tijdens het huwelijk. Een individuele levensverzekering afgesloten vóór het huwelijk betreft op basis van de artikelen 1399 en 1432 BW een eigen goed van de echtgenoot-verzekeringnemer met een vergoedingsplicht aan de gemeenschap voor de premies die daardoor ten laste werden genomen. Wanneer de verzekerde prestatie verschuldigd is of wie de begunstigde is, is hiervoor irrelevant.⁴

De nieuwe regels met betrekking tot de individuele levensverzekering worden door de wet van 22 juli 2018 opgenomen in het Burgerlijk Wetboek en niet langer in de wetgeving met betrekking tot verzekeringen.

44 Er worden 3 hypothesen onderscheiden, al naargelang het tijdstip waarop de verzekerde prestatie verschuldigd is:

- 1) de verzekerde prestatie is niet verschuldigd bij de ontbinding van het stelsel (art. 1400, 6. BW);
- 2) de verzekerde prestatie is verschuldigd bij de ontbinding van het stelsel (art. 1400, 7. BW en art. 1401, § 2, 2. BW);
- 3) de verzekerde prestatie is verschuldigd tijdens het stelsel (art. 1405, § 1, 8. BW).

1. GwH 27 juli 2011, nr. 136/2011.

2. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 11-12.

Voorstander hiervan: C. DEVOET, "Le statut matrimonial des pensions complémentaires professionnelles", *T.Verz.* 2018, 419-434.

3. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 12; H. CASMAN, "Réforme des régimes matrimoniaux: nouvelles règles pour les assurances vie en régime de communauté", *For.ass.* 2018, (151) 152; C. DECLERCK, "De hervorming van het huwelijksvermogensrecht. Commentaar bij de wet van 22 juli 2018", *T.Fam.* 2018, (228) 233; S. MOSSELMANS en A. VAN THIENEN, "Vernieuwd huwelijksvermogensrecht", *Not.Fisc.M.* 2018, (326) 330; P. VAN EES-BECK, *Beleggingsverzekeringen in tak 21 en tak 23. Het Zwitsers zakmes inzake vermogensstructurering*, Retselaar, V&V Publishing, 2019, 127-128; L. SCHUERMANS en B. SCHEERS, "Huwten, schenken en erven in het verzekeringsrecht" in C. DE WULF, M. OP DE BEECK en J. VERSTRAETE, *Liber amicorum Alois Van den Bossche*, Brugge, die Keure, 2019, (149) 159.

4. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 49 en 62; R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, tweede editie, 88; H. CASMAN, "Réforme des régimes matrimoniaux: nouvelles règles pour les assurances vie en régime de communauté", *For.ass.* 2018, 156.

Het onderstaande maakt deel uit van het wettelijk stelsel en heeft dus een aanvullend karakter.¹ Echtgenoten kunnen onderling anders overeenkomen bij huwelijkscontract.²

2.2.1. *Eerste hypothese: de verzekerde prestatie is niet verschuldigd bij de ontbinding van het stelsel (art. 1400, 6. BW)*

45 Artikel 1400, 6. BW heeft betrekking op alle situaties waarbij de verzekerde prestatie niet verschuldigd is bij de ontbinding van het stelsel (en nog niet verschuldigd was tijdens het stelsel³) en dat ongeacht om welke reden het stelsel ontbonden wordt (echtscheiding, overgang naar een ander stelsel, overlijden van de echtgenoot die niet de verzekerde is⁴, ...).⁵

Voor de toepassing van dit artikel dient een van de echtgenoten verzekeringnemer te zijn. Wie verzekerde en begunstigde is, is irrelevant. Dat mag een echtgenoot zijn, maar even goed een derde.⁶

De vorderbare netto-afkoopwaarde op het moment van de ontbinding van het stelsel betreft een eigen goed van de echtgenoot-verzekeringnemer. Dat ligt in de lijn van het verzekeringsrecht dat het recht van afkoop als een persoonlijk recht van de verzekeringnemer omschrijft.⁷ De vorderbare netto-afkoopwaarde “*is het bedrag dat de verzekeringnemer effectief zou ontvangen wanneer hij de levensverzekering zou afkopen.*”⁸

-
1. W. PINTENS, C. DECLERCK, J. DU MONGH en K. VANWINCKELEN, *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 150.
 2. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 46 en 56; A. AYDOGAN, “De hervorming van het huwelijksvermogensrecht”, *T.Not.* 2018, (668) 671; R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, tweede editie, 87; H. CASMAN, “Réforme des régimes matrimoniaux: nouvelles règles pour les assurances vie en régime de communauté”, *For.ass.* 2018, 151; P. VAN EESBEECK, *Beleggingsverzekeringen in tak 21 en tak 23. Het Zwitsers zakmes inzake vermogensstructurering*, Rotselaar, V&V Publishing, 2019, 129.
 3. In dat geval geldt de (derde) hypothese van artikel 1405, § 1, 8. BW.
 4. In geval van overlijden van de echtgenoot die de verzekerde is, geldt de (tweede) hypothese van artikel 1400, 7. BW of artikel 1401, § 2, 2. BW.
 5. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 44; L. SCHUERMANS en B. SCHEERS, “Huwen, schenken en erven in het verzekeringsrecht” in C. DE WULF, M. OP DE BEECK en J. VERSTRAETE, *Liber amicorum Alois Van den Bossche*, Brugge, die Keure, 2019, (149) 159.
 6. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 44-45.
 7. Art. 178 W.Verz.; zie *supra* nr. 9; S. MOSSELMANS en A. VAN THIENEN, “Vernieuwd huwelijksvermogensrecht”, *Not.Fisc.M.* 2018, (326) 331; H. CASMAN, “Réforme des régimes matrimoniaux: nouvelles règles pour les assurances vie en régime de communauté”, *For.ass.* 2018, (151) 160.
 8. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 45. Het feit dat het om de ‘netto’-afkoopwaarde gaat, impliceert ook dat de kosten verbonden aan de afkoop, alsook eventuele (para)fiscale lasten hiervan al in mindering werden gebracht. H. CASMAN, “Réforme des régimes matrimoniaux: nouvelles règles pour les assurances vie en régime de communauté”, *For.ass.* 2018, (151) 160.

Indien er wel een afkoopwaarde is, maar deze niet vorderbaar is, dan is er geen eigen goed in hoofde van de echtgenoot-verzekeringnemer.¹

46 Indien er premies werden betaald met gemeenschapsgelden (hetgeen op basis van art. 1405, § 2. BW vermoed wordt), dan zal de echtgenoot-verzekeringnemer aan de gemeenschap een vergoeding verschuldigd zijn conform de artikelen 1432 en 1435 BW.² De vergoeding mag dus niet kleiner zijn dan het nominale bedrag van de door de gemeenschap betaalde premies, ook al is de vorderbare netto-afkoopwaarde lager. Indien de vorderbare netto-afkoopwaarde hoger is dan de betaalde premies, dan dient de vergoeding gelijk te zijn aan de waarde of de waardevermeerdering van de vorderbare netto-afkoopwaarde.³

Deze vergoeding is altijd verschuldigd indien en voor zover er gelden van de gemeenschap werden gebruikt voor de betaling van premies, ook wanneer de andere echtgenoot de begunstigde is.⁴ Dat principe werd ingevoerd ter bescherming van de begunstigde echtgenoot. Indien de echtgenoten uit de echt scheiden alvorens de verzekeringsprestatie verschuldigd is, zal de begunstigde echtgenoot de uitkering immers wellicht niet ontvangen, gelet op artikel 299 BW. De echtgenoot-verzekeringnemer zou de begunstiging waarschijnlijk ook kunnen herroepen op basis van artikel 1096 BW.⁵

2.2.2. Tweede hypothese: de verzekerde prestatie is verschuldigd bij de ontbinding van het stelsel (art. 1400, 7. BW en art. 1401, § 2, 2. BW)

47 Indien de verzekeringsprestatie verschuldigd is bij de ontbinding van het huwelijksstelsel betreft het een eigen goed in hoofde van de begunstigde echtgenoot. Om na te gaan of er al dan niet een vergoeding verschuldigd is indien de premies betaald werden met gemeenschapsgelden, moet er een onderscheid worden gemaakt al naargelang wie de begunstigde echtgenoot is.

-
1. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 46 en 49; bv. wanneer er twee verzekeringnemers, twee verzekerden en één begunstigde zijn en een van de verzekeringnemers/verzekerden overlijdt zonder dat er een overdracht van rechten voorziet in is de levensverzekeringsovereenkomst; idem wanneer er één verzekeringnemer, twee verzekerden en één begunstigde zijn en de verzekeringnemer/verzekerde overlijdt zonder dat diens rechten worden overgedragen; zie hierover MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 46-49.
Zie hierover ook P. VAN EESBEECK, *Beleggingsverzekeringen in tak 21 en tak 23. Het Zwitsers zakmes inzake vermogensstructurering*, Rotselaar, V&V Publishing, 2019, 133-134.
 2. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 45-46; R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, tweede editie, 86; C. DECLERCK, “De hervorming van het huwelijksvermogensrecht. Commentaar bij de wet van 22 juli 2018”, *T.Fam.* 2018, (228) 233.
 3. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 49; A. AYDOGAN, “De hervorming van het huwelijksvermogensrecht”, *T.Not.* 2018, (668) 671; R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, tweede editie, 86; C. DECLERCK, “De hervorming van het huwelijksvermogensrecht. Commentaar bij de wet van 22 juli 2018”, *T.Fam.* 2018, (228) 233; S. MOSSELMANS en A. VAN THIENEN, “Vernieuwd huwelijksvermogensrecht”, *Not.Fisc.M.* 2018, (326) 331.
 4. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 46.
 5. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 46; R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, tweede editie, 86.

48 Wanneer de echtgenoot-verzekeringnemer de levensverzekering in zijn eigen voordeel afsloot en zichzelf dus ook als begunstigde aanduidde met zijn echtgenoot als verzekerde (art. 1400, 7. BW), dan zal er een vergoeding verschuldigd zijn aan de gemeenschap in de mate de premies door de gemeenschap ten laste werden genomen. De vergoeding moet bepaald worden conform artikel 1435 BW.^{1,2}

49 Duidde de echtgenoot-verzekeringnemer die tevens de verzekerde is niet zichzelf aan als begunstigde, maar zijn echtgenoot (art. 1401, § 2, 2. BW³), dan zal er geen vergoeding verschuldigd zijn aan de gemeenschap voor de premies die zij ten laste nam, ongeacht of de premies werden voldaan met gelden van de gemeenschap, dan wel met eigen gelden. Het betreft volgens de wetgever immers meestal een voorzorgsmaatregel ten behoeve van de langstlevende echtgenoot.⁴

Een dergelijke begunstiging van de andere echtgenoot met gelden van de gemeenschap kan wel ten belope van de helft als een schenking worden beschouwd, indien daartoe de voorwaarden voldaan zijn. Voor zover het materieel en intentioneel element voorhanden zijn, zal er ook ingeval de premies met eigen gelden betaald werden sprake zijn van een schenking. De begunstiging zal dan vatbaar zijn voor inkorting indien de reserve van de kinderen daardoor werd aangetast.⁵

2.2.3. *Derde hypothese: de verzekerde prestatie is verschuldigd tijdens het stelsel (art. 1405, § 1, 8. BW)*

50 De verzekeringsprestatie die tijdens het stelsel aan een van de echtgenoten verschuldigd is, betreft een gemeenschappelijk goed, indien de premies minstens voor de helft met gemeenschapsgelden werden voldaan (hetgeen vermoed wordt op basis van art. 1405, § 2 BW). Wordt de verzekerde prestatie als kapitaal uitbetaald, dan is het volledige bedrag ervan gemeenschappelijk. Wordt de verzekerde prestatie als een rente uitbetaald, dan zijn zowel de rentebedragen die tijdens het stelsel zijn uitbetaald als de reserve die overeenstemt met de na de ontbinding van het stelsel nog verschuldigde rentes gemeenschappelijk (art. 1405, § 1, 8. BW).⁶

1. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 50.

2. Zie voor de omvang van de vergoeding *supra* nr. 46.

3. CASMAN is van oordeel dat dit artikel ook van toepassing is op een levensverzekering waarin beide echtgenoten zowel verzekeringnemers als verzekerden zijn en waarbij de verzekerde prestatie verschuldigd is bij het overlijden van de eerststervende. H. CASMAN, "Réforme des régimes matrimoniaux: nouvelles règles pour les assurances vie en régime de communauté", *For.ass.* 2018, (151) 162.

In het geval de verzekerde prestatie pas verschuldigd is bij het overlijden van de langstlevende: MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 46-48.

VAN EESBEECK acht het verschil in behandeling afhankelijk van "de verzekeringsconfiguraties 'eerststervende' en 'laatststervende'" weinig coherent. P. VAN EESBEECK, *Beleggingsverzekeringen in tak 21 en tak 23. Het Zwitsers zakmes inzake vermogensstructurering*, Rotselaar, V&V Publishing, 2019, 123-134.

4. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 56-57.

5. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 57.

6. Hierover zal worden afgerekend in het kader van de vereffening-verdeling. H. CASMAN, "Réforme des régimes matrimoniaux: nouvelles règles pour les assurances vie en régime de communauté", *For.ass.* 2018, (151) 158.

TIX. LEVENSVERZEKERING ONDER GEMEENSCHAPSSTELSEL

Onder kapitaal wordt ook de netto-afkoopwaarde begrepen die de verzekeringnemer ontvangt wanneer hij de levensverzekering tijdens het stelsel afkoopt.¹

Het feit dat ten minste de helft van de premies betaald moeten zijn met gemeenschaps-gelden opdat de verzekeringsprestatie gemeenschappelijk zou zijn, volgt uit artikel 1404 BW.² Werden er premies met eigen gelden betaald (doch voor minder dan de helft), dan zal het gemeenschappelijk vermogen conform artikel 1435 BW een vergoeding verschuldigd zijn aan het eigen vermogen van de echtgenoot.³ Werden ten minste de helft van de premies voldaan met eigen gelden (hetgeen zal moeten worden aangetoond), dan zal de levensverzekering een eigen goed uitmaken van de echtgenoot-verzekeringnemer (art. 1399 of 1404 BW) en zal aan de gemeenschap bij de ontbinding van het stelsel een vergoeding verschuldigd zijn in de mate zij premies ten laste nam.⁴

-
1. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 61; H. CASMAN, “Réforme des régimes matrimoniaux: nouvelles règles pour les assurances vie en régime de communauté”, *For.ass.* 2018, (151) 157.
 2. S. MOSSELMANS en A. VAN THIENEN, “Vernieuwd huwelijksvermogensrecht”, *Not.Fisc.M.* 2018, (326) 332.
 3. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 62; R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, tweede editie, 87.
 4. H. CASMAN, “Réforme des régimes matrimoniaux: nouvelles règles pour les assurances vie en régime de communauté”, *For.ass.* 2018, (151) 156 en 157; C. DECLERCK, “De hervorming van het huwelijksvermogensrecht. Commentaar bij de wet van 22 juli 2018”, *T.Fam.* 2018, (228) 234.

HOOFDSTUK 3

Levensverzekering en echtscheiding

1. ECHTSCHEIDING OP GROND VAN ONHERSTELBARE ONTWRICHTING

51 Artikel 1278, eerste lid Ger.W. bepaalt dat het vonnis of arrest dat de echtscheiding uitspreekt t.a.v. derden slechts gevolgen heeft vanaf de dag van de overschrijving in de registers van de burgerlijke stand.¹ Tussen echtgenoten wordt van deze regel afgeweken en wordt aan de echtscheidingsuitspraak een tot de goederen beperkte terugwerkende kracht toegekend, in die zin dat, onder de opschortende voorwaarde van het definitief worden van de echtscheidingsuitspraak, de daaropvolgende vereffening-verdeling zal gebeuren op basis van de actieve en passieve samenstelling van de vermogens, bepaald overeenkomstig de toestand bij het instellen van de eerste vordering tot echtscheiding (art. 1278, tweede lid Ger.W.) ongeacht of deze al dan niet wordt ingewilligd en de alsdan geldende wetgeving. De waarde van de goederen zal bepaald worden op de dag van de verdeling (toepassing van art. 890 BW).² Concreet betekent dit dan dat bepaalde goederen en/of handelingen anders gekwalificeerd zullen worden al naargelang men de verhouding tussen echtgenoten, dan wel de verhouding t.a.v. derden onderzoekt.³

Tussen echtgenoten ontstaat er m.b.t. hun goederen een zogenaamde postcommunautaire onverdeeldheid, lopende van de datum van het in kracht van gewijsde treden van de echtscheidingsuitspraak tot de dag van de vereffening-verdeling.⁴

1.1. Tijdens de procedure

1.1.1. Rechten van de verzekeringnemer

52 Aangezien tijdens de echtscheidingsprocedure de bestuursregeling beheerst blijft door het huwelijksvermogensrecht, zal de uitoefening door de verzekeringnemer van

-
1. Ongeacht of de derde kennis had van de echtscheiding vooraleer de echtscheidingsuitspraak overgeschreven werd. R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, tweede editie, 164 en de aldaar opgenomen verwijzingen.
 2. C. DE BUSSCHERE, “Artikel 1278 Ger.W.” in *Personen en familierecht. Artikelsgewijze commentaar met overzichten van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, losbl., nr. 21; W. PINTENS, “De ontbinding van de huwelijksgemeenschap” in W. PINTENS (ed.), *Vereffening-verdeling van de huwelijksgemeenschap*, Antwerpen, Maklu, 1987, nrs. 13-21, p. 21-25; Y.-H. LELEU, “Examen de jurisprudence (1982-1996). Régimes matrimoniaux”, *RCJB* 1998, p. 292, nr. 140.
 3. Bv.: een schuld door een der echtgenoten aangegaan tijdens de procedure kan een gemeenschappelijke schuld zijn t.a.v. derden (art. 1278, eerste lid Ger.W.), doch is een eigen schuld in de verhouding tussen echtgenoten (art. 1278, tweede lid Ger.W.).
 4. B. DUBUISSON, *o.c.*, nrs. 74-99, p. 47-59; G. VAN OOSTERWYCK, “Civielrechtelijke aspecten van de vereffening-verdeling” in W. PINTENS (ed.), *Vereffening-verdeling van de huwelijksgemeenschap*, Antwerpen, Maklu, 1987, nr. 71, p. 59.

zijn rechten bepaald worden door het eigen of gemeenschappelijk karakter van het goed waarop de bestuurshandeling betrekking heeft.¹

1.1.1.1. Onderschrijven van een contract

53 Aangezien het onderschrijven van een levensverzekering, behoudens het geval van onmiddellijke toedeling van het beneficium, gevormd d.m.v. gemeenschapsgelden, aan een welbepaalde derde of de koppeling aan een hypothecaire lening, als een daad van beheer wordt aangezien, geldt principieel het concurrentieel bestuur (art. 1416 BW). Tussen echtgenoten zal het afsluiten van een contract door de retroactiviteit van de ontbinding beschouwd worden als een daad van individueel beheer.²

Rechterlijke tussenkomst op basis van de hierna besproken artikelen 1280 en 1283 Ger.W. is evenwel mogelijk. De wet van 25 juni 1992, noch de wet van 4 april 2014 hebben hieraan verandering gebracht.

1.1.1.2. Rechten met betrekking tot de wiskundige reserve

54 De rechten van de verzekeringnemer m.b.t. de wiskundige reserve zijn persoonlijk van aard. Hiermee is niets gezegd over het karakter van de uitgekeerde verzekeringsprestaties³, maar is wel meteen duidelijk dat de verzekeringnemer deze rechten alleen uitoefent, met uitsluiting van de andere echtgenoot. Het feit dat er tussen echtgenoten een echtscheidingsprocedure hangende is, verandert hier in beginsel niets aan.⁴ Artikel 129 van de wet van 25 juni 1992 leek deze stelling te bekrachtigen, zij het niet expliciet.⁵ Dit artikel werd behouden als artikel 191 van de Wet Verzekeringen van 4 april 2014.

55 Nochtans dient rekening gehouden te worden met de mogelijke toepassingen van de artikelen 1280 en 1283 Ger.W.⁶:

– *Artikel 1280 Ger.W.* Krachtens artikel 1280 Ger.W. kan de familierechtbank bij dringende maatregel een beperking opleggen aan de uitoefening van de rechten uit het verzekeringscontract.⁷

1. B. DUBUISSON, "L'assurance-vie dans le droit des libéralités et des successions", *RGAR* 1986, nr. 11.121, 6; J. ERNAULT, *Droit de l'assurance-vie*, Brussel, Bruylant, 1987, 409.
2. B. DUBUISSON, *o.c.*, nrs. 157-158, p. 87-88.
3. B. DUBUISSON, *o.c.*, nrs. 231-235, p. 133-134.
4. R. BARBAIX, "De rechten van de verzekeringnemer" in T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, (847) 859; H. CASMAN, "La distinction entre la titularité du contrat d'assurance-vie et la valeur patrimoniale de celui-ci et ses conséquences dans les rapports entre époux commun en biens" in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *Droit notarial de l'assurance-vie: aspects patrimoniaux, aspects fiscaux*, Coll. Patrimoine, VIII/I, Louvain-la-Neuve, Academia, 1989, p. 309-310, nr. 29; B. DUBUISSON, *o.c.*, 134-135; J. ERNAULT, *o.c.*, 410; A. VANDERSPIKKEN, Levensverzekering: wet en reglement' in CENTRUM VERZEKERINGSWETENSCHAP (ed.), *De nieuwe wet op de verzekeringsovereenkomst*, K.U.Leuven, 1993, nr. 53, *in fine*, p. 95.
5. Art. 129 wet van 25 juni 1992 sprak van: "... rechten blijven... behouden ...", zoals thans nog steeds bepaald in artikel 191 W.Verz. De voorbereidende werken van de wet van 25 juni 1992 waren iets duidelijker: "... de rechten die aan de verzekeringnemer toekomen ... verder door hem worden uitgeoefend ...". Zie MvT, *Parl.St.* Kamer 1990-1991, nr. 1586/1, 105. E. VIEUJEAN, "L'assurance sur la vie entre époux communs en biens" in M. FONTAINE en J. BINON (eds.), *La loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurances terrestre*, Louvain-la-Neuve/Brussel, Academia/Bruylant, 1993, nr. 53, p. 360.
6. Art. 191, *in fine*, W.Verz.; L. SCHUERMANS, "De nieuwe wet op de landverzekeringsovereenkomst van 25 juni 1992", *RW* 1992, 689-722 en 729-751, nr. 210.
7. R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, tweede editie, 243.

Nochtans kan zij geen anticipatieve scheiding en deling bevelen, noch zich uitspreken over het eigen of gemeenschappelijk karakter van bepaalde goederen.¹

Toegepast op een levensverzekeringscontract kan aldus bijvoorbeeld aan een echtgenoot het verbod worden opgelegd om het contract af te kopen.²

– *Artikel 1283 Ger.W.* Krachtens artikel 1283 Ger.W. kan iedere verbintenis welke door een der echtgenoten ten laste van het gemeenschappelijk vermogen werd aangegaan na het instellen van de vordering tot echtscheiding, nietig verklaard worden indien bewezen wordt dat deze verbintenis aangegaan werd met bedrieglijke benadeling van de rechten van de andere echtgenoot.

Toegepast op een levensverzekeringscontract betekent dit, dat het sluiten van een contract, of het vragen van de afkoop of van een voorschot vernietigbaar is, voor zover de benadeelde echtgenoot het bedrog van de andere echtgenoot én de medeplichtigheid van de verzekeraar aantoot.³ Dat aan het vereiste van medeplichtigheid voldaan moet zijn, werd bevestigd door de wet van 20 mei 1997 tot hervorming van het echtscheidingsrecht. Door deze wet werd artikel 1283, eerste lid Ger.W. aangevuld met de volgende clausule: “Onverminderd de rechten van de te goeder trouw zijnde derden.” Men mag zich hier niet door laten misleiden. Zelfs wanneer de verzekeraar te goeder trouw is, is nietigverklaring mogelijk.

Over de gevolgen van een eventuele nietigheid bestaat betwisting. DUBUISSON meent dat niettegenstaande de retroactieve werking *erga omnes*, de gevolgen van deze nietigheid beperkt dienen te blijven tot de premies welke aan het gemeenschappelijk vermogen onttrokken werden.⁴ Deze stelling kan niet gevolgd worden. Indien door de rechtbank geoordeeld wordt dat een der echtgenoten door het afsluiten van een levensverzekeringscontract zijn bestuursbevoegdheden niet in het belang van het gezin heeft uitgeoefend (art. 1415, tweede lid BW), dient de hele handeling ongedaan gemaakt te worden. Net zoals in het kader van de vraag naar het voorwerp van de schenking onbillijke oplossingen alleen vermeden worden wanneer niet de premies maar het verzekeringskapitaal als voorwerp van de schenking beschouwd wordt, zo ook lijkt de door ons voorgestane oplossing, waarbij de gevolgen van de nietigheid niet beperkt blijven tot de premies, meer bij de werkelijkheid aan te sluiten.⁵

1. W. FORRIER, “Artikel 1280 Ger. W.” in *Comm.Pers.*, nr. 59; Brussel 15 december 1981, *Rev.trim.dr.fam.* 1984, 29.
2. Zie in dit verband over het oude art. 1280 Ger.W.: B. DUBUISSON, *o.c.*, nrs. 106-111, p. 63-66, nr. 240, p. 135, nrs. 289-290, p. 161 en nr. 346, p. 189; W. FORRIER, “Artikel 1280 Ger. W.” in *Comm.Pers.*, nrs. 59 e.v.; P. SENAËVE, *Handboek van familieprocesrecht*, Leuven, Acco, 1988, nrs. 612-616, p. 290-293; E. VIEUJEAN, “Les effets du divorce pour cause déterminée” in J. DE GAVRE (ed.), *Le divorce en Belgique*, Brussel, Story-Scientia, 1991, nr. 31, p. 176-178; E. VIEUJEAN, “L’assurance sur la vie entre époux communs en bien” in M. FONTAINE en J. BINON (eds.), *La loi du 25 juin 1992 sur le contrat d’assurance terrestre*, Louvain-la-Neuve/Brussel, Academia/Bruylant, 1993, nr. 55, p. 361.
3. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 113, p. 66-67, nr. 240, p. 135, nr. 295, p. 164, nr. 317, p. 175 en nr. 346, p. 189; J. ERNAULT, *o.c.*, 409-410; L. SCHUERMANS, *l.c.*, nr. 210; E. VIEUJEAN, “Les effets du divorce pour cause déterminée” in J. DE GAVRE (ed.), *Le divorce en Belgique*, Brussel, Story-Scientia, 1991, nr. 30, p. 175-176.
4. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 201, p. 117, verwijzend naar nr. 191, p. 110-111.
5. Door middel van de regelmatige premiebetalen wordt immers een kapitaal gevormd. Zie ook: L. RAUCENT, “Assurance-vie et libéralités” in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *Droit notarial de l’assurance-vie. Aspects patrimoniaux – aspects fiscaux, Patrimoine, VIII/1*, Louvain-la-Neuve, Academia, 1989, 272-273: “Il est bien connu que les petits ruisseaux forment les grandes rivières”; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, Proefschrift, K.U.Leuven, 1991, nrs. 492-494, p. 388-392 (hierna afgekort als: ‘N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*’).

56 Behoudens deze uitdrukkelijk voorziene bevoegdheidsbeperkingen dient al naargelang van de bewerking m.b.t. de wiskundige reserve (reductie, afkoop, ...) nog rekening gehouden te worden met de volgende punten:

– Ongeacht het strikt persoonlijke karakter van de premiebetaling, kan een contractuele bepaling hieraan een verplichtend karakter geven, zodat het stopzetten van de premiebetaling onmogelijk wordt.¹

– Op grond van artikel 1174 Ger.W. kan in het kader van een verzegeling ook de vrederechter aan elke persoon die jegens de gemeenschap/onverdeeldheid schuldenaar is van sommen, titels of waarden, deze in bewaring heeft of voor andermans rekening onder zich houdt, verbod opleggen deze terug te geven, te betalen of over te dragen.²

– Zoals hoger reeds vermeld, dient voor ogen gehouden te worden dat de aanvaarding door de begunstigde tot gevolg heeft dat bewerkingen m.b.t. de technische reserve de toestemming van dezelfde begunstigde vereisen (art. 178, tweede lid, art. 180, tweede lid, art. 181, tweede lid, art. 183, tweede lid Wet Verzekeringen van 4 april 2014).³

– Hoewel de overdracht of inpandgeving van rechten m.b.t. de wiskundige reserve niet onder het toepassingsgebied van artikel 1418 BW valt, zal voor een levensverzekeringcontract, dat gekoppeld is aan een hypothecaire lening en dat niet valt onder de beroepsuitoefening van artikel 1417, eerste lid BW, toch de *toestemming* (geen instemming) van beide echtgenoten vereist zijn, en dit op straffe van nietigheid (art. 1422 BW).

57 Tussen echtgenoten geldt het tot de goederen beperkte principe van de terugwerkende kracht van de definitief geworden echtscheidingsuitspraak. Dit betekent dat de echtgenoten tijdens de echtscheidingsprocedure de bestuursbevoegdheden behouden overeenkomstig artikel 1415 e.v. BW onder de ontbindende voorwaarde van de (definitief geworden) echtscheidingsuitspraak en dat elke echtgenoot mede-eigenaar is onder opschortende voorwaarde van dezelfde (definitief geworden) echtscheidingsuitspraak.⁴

De bestuursregeling voor de onverdeeldheid, die na de echtscheiding in de plaats komt van het gemeenschappelijk vermogen, ligt vervat in de artikelen 577-2, § 5 en 6 BW en maakt een onderscheid tussen twee grote categorieën handelingen.⁵ Daden tot behoud van het goed en daden van voorlopig beheer kunnen door elke mede-eigenaar alleen gesteld worden (art. 577-2, § 5 BW). Andere daden van beheer, alsmede daden

1. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 264, p. 148.

2. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 294, p. 163-164; W. PINTENS en N. SINTOBIN, “De maatregelen aangaande het vermogen van de echtgenoten” in P. SENAËVE (ed.), *Voorlopige maatregelen tussen echtgenoten*, Leuven, Acco, 1989, nrs. 250-251, p. 236-237.

3. Hoewel het niet expliciet voorzien is in het laatste lid van art. 178 W.Verz., geldt dit ook voor het vragen van een reductie, die immers een gedeeltelijke herroeping insluit en als dusdanig na aanvaarding niet meer mogelijk is, behoudens toestemming van de begunstigde (B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 275, p. 153. Art. 176, eerste lid en art. 185, tweede lid wet 25 juni 1992). Tussen echtgenoten dient het belang van de aanvaarding door de begunstigde genuanceerd te worden, aangezien op grond van art. 1096 BW herroeping steeds mogelijk is. Anders: Y.-H. LELEU, “Landverzekeringsovereenkomst”, *Notarius Actueel* 1993, nr. 8, p. 68; E. VIEUJEAN, *o.c.* in M. FONTAINE en J. BINON (eds.), nrs. 41-44, p. 355-356 en nr. 46, p. 357-358: deze auteur beklemtoont ter zake meermaals het belang van de intentie van de echtgenoten.

4. E. VIEUJEAN, “Les effets du divorce pour cause déterminée” in J. DE GAVRE (ed.), *Le divorce en Belgique*, Brussel, Story-Scientia, 1991, 174.

5. C. DE BUSSCHERE, “Art. 1278 Ger. W.” in *Comm.Pers.*, nr. 37.

van beschikking zijn onderworpen aan de ‘medewerking’ van alle mede-eigenaars (art. 577-2, § 6 BW).¹

Op basis van het principe van de terugwerkende kracht tussen echtgenoten en het ontstaan van een onverdeeldheid, is DUBUISSON tot de stelling gekomen dat de patrimoniale waarde van de wiskundige reserve tot gevolg heeft dat de uitoefening van bepaalde rechten m.b.t. deze reserve als daad van beschikking afhankelijk gesteld moet worden van de toestemming van de andere echtgenoot. In het bijzonder gaat het hier om het vragen van de afkoop of van een voorschot en het in pandgeven of overdragen van het contract.² Het stopzetten van de premiebetaling en het vragen van de vermindering van het contract zijn daarentegen niet onderworpen aan enige vorm van tussenkomst van de andere echtgenoot. Reden hiervoor is dat de premiebetaling, behoudens andersluidend beding (bv. hypothecaire lening), facultatief is³ en dat het vragen van de vermindering een vorm van herroeping is, welke tussen echtgenoten steeds mogelijk is in toepassing van artikel 1096 BW.⁴

O.i. kan deze stelling niet worden gevolgd en kan de terugwerkende kracht van de ontbinding geen afbreuk doen aan het principe dat de uitoefening van de strikt persoonlijke rechten m.b.t. de wiskundige reserve in beginsel niet afhankelijk is van enige tussenkomst van de echtgenoot-niet-verzekeringnemer.⁵ Tijdens de procedure blijven de echtgenoten immers onderworpen aan de bestuursregeling van hun huwelijksstelsel en het is pas na het definitief worden van de echtscheidingsuitspraak dat er een onverdeeldheid ontstaat en de artikelen 577-2, § 5 en 6 toepassing kunnen vinden. Zoals hoger reeds aangetoond⁶, voorzien de artikelen 1417 en 1418 BW niet in bevoegdheidsbeperkingen, met uitzondering van de aan een hypothecaire lening gekoppelde levensverzekering.

1.1.1.3. Recht de beneficiaris aan te duiden – Recht van herroeping

58 Zoals hoger reeds werd aangetoond⁷, maakt de aanstelling van een derde-begunstigde een onrechtstreekse schenking uit, welke voor zover zij betrekking heeft op gemeenschapsgoederen, onderworpen is aan strengere bevoegdheidsbeperkingen. Ook tijdens de echtscheidingsprocedure zullen deze beperkingen onverkort gelden en zal het gezamenlijk bestuur toepassing vinden (art. 1419 BW).⁸

Artikel 191 van de Wet Verzekeringen van 4 april 2014 verklaart artikel 169 van dezelfde wet toepasselijk tijdens de echtscheidingsprocedure. Op basis van de libellering

1. Zie in het algemeen hierover R. DERINE, F. VANNESTE en H. VANDENBERGHE, *Zakenrecht*, II/A, Brussel, Story-Scientia, 1984, nrs. 736-740, p. 34-47.
2. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 287, p. 160 en nr. 344, p. 188-189.
3. J. ERNAULT, “Aspects juridiques spécifiques de l’assurance-vie” in *Droit notarial de l’assurance-vie, Aspects patrimoniaux – aspects fiscaux, Patrimoine*, VIII/1, Louvain-la-Neuve, Academia, 1989, 92-93.
4. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 241, p. 136, nrs. 263-264, p. 147-148, nr. 271, p. 151-152, nr. 282, p. 157-158, nr. 287, p. 160, nr. 309, p. 172 en nr. 344, p. 188-189.
5. In dezelfde zin H. CASMAN in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 294-295, 304-305 en 309-310; J. ERNAULT, *o.c.*, 410.
6. *Supra* nrs. 8-12.
7. *Supra* nr. 16.
8. G. BAETEMAN, J. GERLO, E. GULDIX, W. DE MULDER en P. LUYPAERS, “Overzicht van rechtspraak (1982-88). Huwelijksvermogensrecht”, *TPR* 1990, nrs. 195-201, p. 268-271: de toestemming van de andere echtgenoot kan zowel op het ogenblik van de handeling als achteraf verleend worden en kan principieel zelfs stilziggend worden verleend.

van laatstgenoemd artikel zou men kunnen besluiten dat de verzekeringnemer *alleen* beslist over de aanduiding, met uitsluiting van zijn echtgenoot.¹ Hierbij wordt evenwel onvoldoende rekening gehouden met de bepalingen van het huwelijksvermogensrecht, die voorzien in gezamenlijk bestuur.

59 M.b.t. het recht van herroeping van deze onrechtstreekse schenking bestaat minder onduidelijkheid, aangezien artikel 1096 BW voorziet in een herroepbaarheid *ad nutum*. In de rechtsleer is er discussie ontstaan omtrent de mogelijkheid tot herroeping al naargelang het tijdstip van de aanvaarding. Sommigen² zijn van oordeel dat, wanneer de begunstiging vóór het huwelijk plaatsvindt, zij niet herroepbaar is *ad nutum*, zelfs wanneer de aanvaarding tijdens het huwelijk geschiedde. Anderen³ stellen dat een aanvaarding tijdens het huwelijk volledige herroepbaarheid meebrengt. Nog anderen⁴ verdedigen de stelling dat de begunstiging na aanvaarding onherroepelijk is m.b.t. de reductiewaarde van de polis, berekend in functie van de tot het huwelijk betaalde premies. Deze discussie is o.i. zonder voorwerp om reden dat ongeacht het al of niet aanvaarden van het voordeel, de begunstiging van de andere echtgenoot steeds herroepbaar is krachtens artikel 1096 BW.

Over de gevolgen van de herroeping werd hoger reeds uitgeweid.⁵

1.1.2. Rechten van de begunstigde

60 Het belangrijkste recht waarover een begunstigde beschikt, is uiteraard het recht om de begunstiging te aanvaarden. Het lijdt geen twijfel dat zowel in een gemeenschapsstelsel (art. 1416 BW), als in een stelsel van scheiding van goederen (art. 1466 BW), de begunstigde alleenhandelend kan aanvaarden.⁶

61 De begunstigde beschikt niet over enige rechten m.b.t. de technische reserve. Het strikt persoonlijke karakter van deze rechten verzet er zich tegen dat deze door een derde zouden worden uitgeoefend.⁷

62 Het antwoord op de vraag of de begunstigde in de plaats van de verzekeringnemer diens rechten kan uitoefenen, hangt af van de kwalificatie onrechtstreekse schenking. Zoals hoger reeds werd aangetoond⁸, kan op de artikelen 220 en 1426 BW geen beroep

1. Art. 169, § 1, eerste lid W.Verz. luidt als volgt: “De verzekeringnemer heeft het recht één of meer begunstigten aan te wijzen. Dat recht komt uitsluitend aan hem toe en kan noch door de echtgenoot, noch door zijn wettelijke vertegenwoordigers, ... worden uitgeoefend”. In dezelfde zin C. DEVOET, “Assurance-vie, mariage et divorce”, *Rev.not.b.* 2002, 596 *et seq.*, nrs. 133, 152 en 155.

2. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 214, p. 123.

3. J. ERNAULT, *o.c.*, 383-384.

4. V. VAN QUICKENBORNE, “Artikel 1096 B.W.” in *Comm.Erf.*, nr. 16.

5. *Supra* nr. 25.

6. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 360, p. 198-199. De door art. 187 W.Verz. vereiste handtekening van de verzekeringnemer op het bijvoegsel tot aanvaarding kan wel voor enige praktische moeilijkheden zorgen.

7. H. CASMAN in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 294-295 en 304-305; B. DUBUISSON, *o.c.*, 136 en 193-194; J. ERNAULT in J. LEDOUX en L. RAUCENT(eds.), *o.c.*, 100-101.

8. *Supra*, nr. 13; zie ook MvT, *Parl.St.* Kamer 1990-1991, nr. 1586/1, 94.

gedaan worden om in de plaats van de verzekeringnemer een begunstigde aan te duiden.¹

63 Tot slot dient de invloed van de echtscheidingsprocedure op het recht om de tijdens de procedure opeisbaar geworden prestaties te ontvangen, onderzocht te worden.

Vóór de (eerste) wet van 30 juni 1994 tot hervorming van het echtscheidingsrecht was de toestand vrij eenvoudig. Aangezien het overlijden van een der echtgenoten een einde maakte aan de procedure, kon het onderzoek beperkt blijven tot de hypothese van een termijnverzekering, onderschreven door een echtgenoot in eigen voordeel of ten voordele van de andere echtgenoot. Althans als dit overlijden plaatsvond vóór de overschrijving van de echtscheidingsuitspraak.

Sedert de hervorming van het echtscheidingsrecht is dit niet meer correct. De wet van 30 juni 1994 heeft immers de regel ingevoerd dat het huwelijk in de persoonlijke verhouding tussen de echtgenoten ontbonden wordt door het in kracht van gewijsde treden van de echtscheidingsuitspraak. T.a.v. derden is de overschrijving evenwel nog steeds bepalend. In de hypothese dat een echtgenoot overlijdt na het in kracht van gewijsde treden van de uitspraak, maar vóór de overschrijving, rees de vraag of men ervan mocht uitgaan dat het huwelijk ontbonden was door echtscheiding, dan wel door overlijden. De (tweede) wet tot hervorming van het echtscheidingsrecht (*d.d.* 20 mei 1997) bood hiervoor een oplossing: in dergelijke hypothese worden de betrokkenen tegenover derden als uit de echt gescheiden beschouwd, doch onder de opschortende voorwaarde van overschrijving van de uitspraak in de registers van de burgerlijke stand.²

64 Artikel 192 W.Verz. bepaalt ter zake dat de verzekeringsprestaties, welke opeisbaar worden tijdens de echtscheidingsprocedure rechtsgeldig betaald worden aan de als begunstigde aangewezen echtgenoot, behoudens tussenkomst van de rechter op grond van de artikelen 1280 en 1283 Ger.W. Deze regel geldt ook vanuit huwelijksvermogensrechtelijk oogpunt. Het in ontvangst nemen van de uitgekeerde kapitalen valt immers onder het concurrentieel bestuur.³

Hiermee is evenwel niets gezegd over het karakter van de prestaties, welke t.a.v. derden doorgaans gemeenschappelijk zullen zijn.

In het algemeen dient gesteld te worden dat voornoemde regeling uiteraard slechts zal gelden voor zover de polis geen clause voorziet, welke alle aanspraken uitsluit indien de als begunstigde aangewezen echtgenoot zich in een echtscheidingsprocedure bevindt.⁴

1.1.3. Karakter van de uitgekeerde prestaties

65 Ook in het kader van de echtscheidingsprocedure stelt zich de vraag naar het karakter van de uitgekeerde prestaties. Het belang hiervan is groot in het kader van

1. B. DUBUISSON, *o.c.*, nrs. 362-363, p. 199-200.

2. Art. 1278, derde lid Ger.W.

3. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 360, p. 198-199; E. VIEUJEAN, *o.c.* in M. FONTAINE en J. BINON (eds.), nr. 56, p. 361.

4. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 378, p. 208; C. SIMON in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 404-405.

de werkzaamheden van vereffening-verdeling, waarbij ook de vergoedingen geregeld zullen moeten worden.¹

1.1.3.1. Oude regeling

1.1.3.1.1. De prestaties vóór de vervaldag

66 In de meerderheid van de gevallen zijn de sommen welke verkregen worden uit de wiskundige reserve gemeenschappelijk.² Zoals hoger reeds werd aangetoond, konden de artikelen 127 en 128 van de wet van 25 juni 1992 geen toepassing vinden ten aanzien van de rechten m.b.t. de wiskundige reserve.³

Deze restrictieve interpretatie van de Landverzekeringswet vond impliciet steun in het arrest van het Arbitragehof van 26 mei 1999. Dat de uitgekeerde kapitalen als gemeenschappelijk beschouwd moesten worden, leek des te meer verantwoord nu prestaties vóór de vervaldag niet altijd dienen om een zekerheid te bieden voor de periode na een overlijden.

67 Na de overschrijving van de echtscheiding hadden deze kapitalen een onverdeeld karakter, om dezelfde reden dat de artikelen 127 en 128 van de wet van 25 juni 1992 o.i. niet van toepassing waren op de rechten m.b.t. de wiskundige reserve.⁴

68 Het was alleen anders als het contract gesloten werd vóór het huwelijk, ofwel tijdens het huwelijk, maar waarbij meer dan de helft van de premies met eigen gelden betaald werden.

Was er grond tot vergoeding? Neen, behoudens de zo net vermelde gevallen, waarbij deze vergoeding overeenkomstig artikel 128 van de wet van 25 juni 1992 alleen verschuldigd was voor zover de premiebetalingen kennelijk de mogelijkheden van het gemeenschappelijk vermogen te boven gaan.⁵

O.i. moest de berekening van deze vergoeding beperkt worden tot het overdreven gedeelte van de premies, maar moest zij in ieder geval de kapitalisatie van de premies in acht nemen, zodat de vergoeding enkel bepaald kon worden in functie van de theoretische afkoopwaarde.⁶

Deze theoretische afkoopwaarde was gelijk aan de wiskundige reserve gevormd door kapitalisatie van de premies, onder aftrek van het risicodeel van deze premies en de aansluitkosten. De concrete afkoopwaarde was gelijk aan de theoretische afkoopwaarde minus de verbrekingsvergoeding.⁷

1. H. CASMAN in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, nr. 29, p. 309-310.

2. *Supra*, nrs. 29-30.

3. *Supra*, nr. 30, *in fine*.

4. Zie hierover o.m.: G. BAETEMAN, J. GERLO, E. GULDIX, W. DE MULDER en P. LUYPAERS, *o.c.*, nr. 135, p. 244-245; B. DUBUISSON, *o.c.*, nrs. 245, *in fine* en 246-247, p. 138-140 en nr. 304, p. 168-169; J. ERNAULT, *o.c.*, 413; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 470, p. 363, in het bijzonder noot nr. 996 en nr. 479, p. 374-375 en M. STANDAERT, "Huwelijksvermogensrecht en levensverzekering" (noot onder Brussel 23 mei 1985), *RW* 1985-1986, 2463-2564.

5. Zie N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 476, p. 371-372 en nr. 480, p. 375, vn. 1026.

6. M. STANDAERT, *o.c.*, 2562; zie in dit verband ook de door ons onder nr. 54, *in fine*, verdedigde stelling.

7. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 279, p. 154-155.

1.1.3.1.2. De prestaties op de vervaldag

69 Hieronder wordt een onderscheid gemaakt al naargelang de verzekeringnemer zichzelf (a), dan wel zijn echtgenoot (b), als begunstigde had aangeduid. Voor gemengde levensverzekeringen kon dit onderscheid alleen maar gemaakt worden bij de uitbetaling van het kapitaal.¹

A. De verzekeringnemer had zichzelf als begunstigde aangeduid

70 De enige hypothese die van belang was, was deze van een termijnverzekering, afgesloten op het hoofd van de verzekeringnemer in diens voordeel, en waarbij de premies met gemeenschapsgelden betaald werden.

71 Vóór de wet van 25 juni 1992 leidde de retroactieve werking van de ontbinding tussen echtgenoten ertoe dat de uitgekeerde prestaties een verschillend karakter hadden al naargelang men de situatie tussen echtgenoten dan wel t.a.v. derden beschouwde.

T.a.v. derden hadden de kapitalen op grond van het algemeen vermoeden t.v.v. het gemeenschappelijk vermogen, vervat in artikel 1405, 4° BW, en op grond van een *a contrario* redenering bij artikel 1400, 7° BW, een gemeenschappelijk karakter.²

Tussen echtgenoten vond artikel 1400, 7° BW wel toepassing en waren de uitgekeerde prestaties eigen, aangezien door de terugwerkende kracht van de ontbinding het tijdstip van betaling zich bevond na de ontbinding.³

72 Op basis van artikel 127 wet van 25 juni 1992 kon gesteld worden dat zowel tussen echtgenoten als t.a.v. derden de uitgekeerde prestaties eigen waren aan de begunstigde.

Aangezien het gemeenschappelijk vermogen, per hypothese, de premiebetalingen gedaan had, was er grond tot vergoeding. Artikel 128 beperkte de vergoeding echter tot het geval van kennelijk overdreven premies. O.i. leek het aangewezen om het bedrag van deze vergoeding te beperken tot het overdreven gedeelte van de premies⁴, waarbij evenwel ook de kapitalisatie van deze premies in acht genomen moest worden, zodat de vergoeding uiteindelijk bepaald werd in functie van het deel van de uitgekeerde

-
1. Gemengde verzekeringen zijn een combinatie van verzekeringen in eigen voordeel en in voordeel van de andere echtgenoot. Het is pas bij de uitbetaling van het kapitaal dat men weet in wiens voordeel het contract uiteindelijk werd afgesloten en dat de kwalificatie van de overeenkomst zal kunnen gebeuren. Sommige auteurs stellen dat gemengde levensverzekeringen geenszins opgesplitst mogen worden in afzonderlijke levensverzekeringen. Dergelijke contracten waren in principe te beschouwen als een schenking van gemeenschappelijke goederen aan de langstlevende van beide echtgenoten en het verzekeringskapitaal was dan een eigen goed van de begunstigde. Gemengde levensverzekeringen konden ook beschouwd worden als een spaaroperatie, in welk geval het kapitaal overeenkomstig de rechtspraak van het Arbitragehof een gemeenschappelijk goed was. Zie hierover meer uitgebreid: C. SIMON in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 391; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 498, p. 394-395, in het bijzonder vn. 1073; G. VAN TIGGELEN, "Assurance-vie et régimes matrimoniaux", *L'assurance* 1974, 34-38.
 2. Oud art. 1400, 7° BW was als uitzonderingsbepaling immers restrictief te interpreteren. B. DUBUISSON, *o.c.*, nrs. 370-372, p. 202-204; J. ERNAULT, *o.c.*, 411 en N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 473, p. 366-367.
 3. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 376, p. 206 en J. FACQ, "Enkele familiaalvermogensrechtelijke aspecten van de levensverzekering tussen echtgenoten", *RW* 1982-1983, 1778-1799.
 4. In dezelfde zin Ph. DE PAGE, *Le régime matrimonial*, Brussel, Bruylant, 2003, 70-71, nr. 74.

prestaties dat gevormd werd d.m.v. het overdreven gedeelte van de premies.¹ Aldus werd rekening gehouden met het feit dat ook het overdreven gedeelte van de premies bijgedragen had tot de vorming van het kapitaal. Dit nam evenwel niet weg dat er een gevaar voor onbillijkheid schuilde in artikel 128, aangezien de premies kennelijk overdreven moesten zijn. Was dit niet het geval, dan verviel de vergoedingsplicht. Tussen echtgenoten leek dit mogelijkwijze verholpen te kunnen worden door een clause in het huwelijkscontract, waarbij voorzien werd in een vergoeding. Desgevallend kon deze onbillijkheid ook in de latere vereffening-verdeling gecorrigeerd worden. Het dwingend karakter van de landverzekeringswet was hier geen bezwaar.²

Indien bij de werkzaamheden van vereffening-verdeling bleek dat de tijdens de procedure gedane premiebetalingen gebeurden d.m.v. opbrengsten van de onverdeeldheid (en niet via besparingen op de beroepsinkomsten of via inkomsten van eigen goederen)³, dan moest de vergoeding berekend worden overeenkomstig het gemene recht. Dit betekende dat er voor het gedeelte van de premiebetalingen na de inleiding van de eis steeds vergoeding verschuldigd was en niet enkel wanneer de premies kennelijk overdreven waren, en dat het bedrag van de vergoeding geherwaardeerd moest worden.⁴

In geval van gemengde levensverzekeringen waren extra berekeningen nodig, omdat de premies op een dubbel risico berekend waren en deze omstandigheid op zich niet tot gevolg kon hebben dat een premie kennelijk de mogelijkheden van het gemeenschappelijk vermogen te boven ging.⁵

1. *Supra* nr. 35. Net zoals o.i. de discussie nopens het voorwerp van de schenking (*supra* nr. 17) beslecht diende te worden in het voordeel van het kapitaal, zo ook diende bij het bepalen van de vergoeding de kapitalisatie van de premiebetalingen verrekend te worden. Indien men daarentegen voorhiel dat de vergoeding beperkt diende te worden tot het nominale bedrag van het overdreven gedeelte van de betaalde premies (in deze zin C. SIMON in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 373), verloor men uit het oog dat de verzekeraar bij de belegging van het zogenaamde spaargedeelte van de verzekeringspremie geenszins rekening hield met het al of niet kennelijk overdreven zijn van de door hem geïnde premiebetalingen. Ook onder het toepassingsgebied van het opgeheven art. 43, § 3 Verzekeringswet bestond betreffende deze problematiek discussie (zie hierover N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, 369, noot 1014). De wet van 25 juni 1992 stelde hieraan geen einde.
2. E. VIEUJEAN, "La loi du 25 juin 1992 sur le contrat d'assurance terrestre" in *Chronique de droit à l'usage des juges de paix et de police*, Luik, Faculté de droit de l'Université de Liège, 16 oktober 1993, nr. 8, p. 12.
3. Art. 1405, § 1, l. 1. en 2. BW vinden geen toepassing tijdens de procedure. Voorbeelden van opbrengsten van het onverdeeld vermogen zijn huurgelden, interesten enz. Zie G. VAN OOSTERWYCK, *o.c.*, nr. 64, p. 53-54.
4. In dit geval kon niet verdedigd worden om alleen rekening te houden met de betaalde premies. Zie hierover: J. ERNAULT, *o.c.*, 411: hij spreekt alleen van 'les primes payées'; C. SIMON in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 365; M. STANDAERT, *o.c.*, 2562 en N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nrs. 475-476, p. 369-372, in het bijzonder noot 1017 en nr. 477, *in fine*, p. 374.
5. Een splitsing van de premies was noodzakelijk en alleen wanneer bleek dat het gedeelte van de premies, dat door het gemeenschappelijk vermogen voor de uiteindelijke begunstigde betaald werd, kennelijk de mogelijkheden van dit gemeenschappelijk vermogen te boven ging, was er grond tot vergoeding. *Cfr.* N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 498, p. 394-395; E. WOUSSEN, "Assurances de personnes contractées pour ou par des époux mariés sous le régime matrimonial légal", *Rec.gén.enr.not.* 1988, nr. 23562, 160. Sommige auteurs waren van oordeel dat er geen vergoeding verschuldigd kon zijn, omdat het afsluiten van een gemengde levensverzekering – als voorzorgsoperatie – kadert in de huishoudelijke lasten, die door het gemeenschappelijk vermogen gedragen moeten worden (en er dus geen verarming zonder oorzaak was) (N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 499, p. 396; G. VAN TIGGELEN, *l.c.*, 35), en omdat het gaat om een schenking van een gemeenschappelijk goed, waarin beide echtgenoten hadden toegestemd (C. SIMON in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 390).

B. De verzekeringnemer heeft zijn echtgenoot als begunstigde aangeduid

73 T.a.v. derden werd op grond van de door ons voorgestane kwalificatie van een levensverzekering als onrechtstreekse schenking, de uitgekeerde prestatie als een eigen goed van de begunstigde beschouwd (art. 1399, eerste lid BW). Tussen echtgenoten gold dezelfde regel.¹

Artikel 127 wet van 25 juni 1992 bevestigde dit. Ongeacht het al of niet kennelijk overdreven karakter van de premies bestond er geen reden tot vergoeding, noch door de echtgenoot-begunstigde, omdat in zijn hoofde de *animus donandi* de oorzaak van de vermogensverschuiving was, noch door de echtgenoot-verzekeringnemer, omdat hij geen persoonlijk voordeel had gehaald uit het gemeenschappelijk vermogen.²

1.1.3.2. Huidige regeling

74 Hiervoor kan worden verwezen naar hetgeen hieromtrent werd uiteengezet onder nr. 43 e.v.

1.2. Na de overschrijving

75 Door de overschrijving van de echtscheiding in de registers van de burgerlijke stand is het huwelijksvermogensstelsel ook t.a.v. derden ontbonden en maken de vroegere gemeenschapsgoederen, omvattende o.m. het vorderingsrecht jegens de verzekeraar, een onverdeeldheid van gemeen recht uit, welke blijft bestaan tot de sluiting van de vereffening. Zoals hoger reeds aangehaald, worden de rechten en bevoegdheden van de ex-echtgenoten dan bepaald door artikel 577-2 BW. Alleen daden tot behoud en daden van voorlopig beheer kunnen nog door een van de mede-eigenaars alleen gesteld worden. Hierna wordt op deze problematiek ingegaan maar wordt tevens aandacht besteed aan de gevolgen van artikel 299 BW.

-
1. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 383, p. 210: hij maakte toepassing van oud art. 1400, 7° BW, wat betwistbaar was aangezien het niet ging om een in eigen voordeel afgesloten levensverzekering. De wetgever had enkel de verzekering, waarbij de verzekeringnemer zichzelf als begunstigde aanduidde, geregeld. G. BAETEMAN, J. GERLO, E. GULDIX, W. DE MULDER en P. LUYPAERS, *o.c.*, nr. 135, p. 244; C. SIMON in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 369-370; Ph. DE PAGE, *Le régime matrimonial*, Brussel, Bruylant, 2003, 69-70, nr. 73.
 2. N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 484, p. 378. *Pro*: J. FACQ, *o.c.*, 1788 en 1799, nr. 11; W. PINTENS en N. TORFS, *Pensioenverrekening bij echtscheiding*, nr. 50; A. VERBEKE, "Art. 893 en 894 B.W." in *Erfenissen, schenkingen en testamenten, Commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer* (hierna verkort geciteerd *Comm.Erf.*), Antwerpen, Kluwer, losbl., 142. *Contra*: B. DUBUISSON, *o.c.*, 207; J. ERNAULT, *o.c.*, 402; E. WOUSSEN, "Assurances de personnes contractées pour ou par des époux mariés sous le régime matrimonial légal", *Rec.gén.enr.not.* 1988, nr. 23562, 146 en 156; Cass. 27 juni 1986, *RW* 1986-1987, 1685. Op grond van de algemene draagwijdte van art. 128 wet van 25 juni 1992 werd door sommigen ook in dit geval een vergoedingsplicht opgelegd (*cf.*: E. VIEUJEAN, *o.c.* in M. FONTAINE en J. BINON (eds.), nr. 45, p. 356-357, waarbij de auteur wees op het paradoxale van deze interpretatie ingeval men voor een werkelijke vrijgevigheid stond).

1.2.1. Rechten van de verzekeringnemer

1.2.1.1. Onderschrijven van een contract

76 Deze handeling wordt beschouwd als een daad van beheer van eigen goederen, aangezien de beroepsinkomsten en de inkomsten van eigen goederen, waarmee de premies betaald worden, eigen middelen zijn.¹

1.2.1.2. Rechten met betrekking tot de wiskundige reserve

77 Hoger² werd reeds de stelling aangehaald volgens welke de uitoefening van bepaalde rechten m.b.t. de wiskundige reserve in het kader van de beheersregeling voor een onverdeeld vermogen aan de medewerking van de andere echtgenoot onderworpen moet worden. Door ons werd toen verdedigd dat tijdens de echtscheidingsprocedure de uitoefening van de rechten m.b.t. de wiskundige reserve door de verzekeringnemer niet aan enige bevoegdheidsbepalingen onderworpen kan worden, behoudens het geval van een hypothecaire lening en behoudens de situatie waar de begunstigde het voordeel aanvaard heeft.

78 Na de overschrijving van de echtscheiding is de toestand evenwel anders. Aangezien het vorderingsrecht van de verzekeringnemer op de wiskundige reserve deel uitmaakt van de postcommunautaire onverdeeldheid en op grond van het onverdeeld karakter van de vermogenswaarde van deze reserve, dient te worden aangenomen dat het vragen van de afkoopwaarde of een voorschot, alsmede het overdragen of in pandgeven van het contract als daden van beschikking de toestemming van de ex-echtgenoot noodzakelijk maken. Het spreekt voor zich dat deze vereiste uiteraard niet gesteld wordt t.a.v. na de overschrijving afgesloten contracten. Eenzelfde regel geldt voor contracten die na het in kracht van gewijsde treden van de echtscheidingsuitspraak ondertekend worden. Het stopzetten van de premiebetaling of het vragen van een vermindering kan geschieden zonder medewerking van de ex-echtgenoot.³

Het strikt persoonlijke karakter van de rechten m.b.t. de wiskundige reserve verzet zich hier niet tegen, aangezien het niet gaat om het in de plaats van de echtgenoot-verzekeringnemer uitoefenen van deze rechten, maar wel om een tussenkomst van de echtgenoot-niet verzekeringnemer. Deze tussenkomst wordt trouwens door de wetgever zelf voorzien na aanvaarding⁴, dit niettegenstaande het feit dat in de voorbereidende werken van de Wet Landverzekeringsovereenkomst het strikt persoonlijk karakter van genoemde rechten meermaals bevestigd werd.⁵

Daarenboven kan moeilijk verdedigd worden dat het vragen van de afkoopwaarde of van een voorschot, en het overdragen of in pandgeven van het contract als daden

1. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 158, p. 88.

2. *Supra* nr. 57.

3. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 446, p. 247; J. ERNAULT, *o.c.*, 414. Zie ook E. VIEUJEAN, "Les effets du divorce pour cause déterminée" in J. DE GAVRE (ed.), *Le divorce en Belgique*, Brussel, Story-Scientia, 1991, 174; C. DE BUSSCHERE, "Artikel 1278 Ger. W." in *Comm.Pers.*, nr. 37; R. DERINE, F. VANNESTE en H. VANDENBERGHE, *Zakenrecht*, II/A, Brussel, Story-Scientia, 1984, nrs. 736-740, p. 34-47.

4. Steun voor deze stelling is ook te vinden in de MvT, *Parl.St.* Kamer 1990-1991, nr. 1586/1, 97.

5. MvT, *Parl.St.* Kamer 1990-1991, nr. 1586/1, 94 en 105.

van behoud of voorlopig beheer gekwalificeerd worden. Daden van voorlopig beheer worden immers gedefinieerd als handelingen die de andere mede-eigenaars geen noemenswaardig nadeel berokkenen doordat zij hen niet verbinden of verarmen.¹ Dit nadeel is bij genoemde handelingen wel aanwezig. Tot slot hebben wij hoger reeds gezien dat het recht van de verzekeringnemer op de wiskundige reserve een vorderingsrecht is.² Het ontvangen van de betaling van een schuldvordering wordt meestal als daad van beheer gekwalificeerd.³

1.2.1.3. Recht de begunstigde aan te duiden – Recht van herroeping

79 De aanwijzing van de begunstigde in het kader van een nieuw contract kan alleen geschieden. Discussie bestaat er wel over de aanduiding van een nieuwe begunstigde na herroeping binnen het kader van een in de onverdeeldheid vallend contract.

Gesteld wordt dat de aanduiding van een beneficiaris en de herroeping van de aanduiding als strikt persoonlijke rechten met een extrapatrimoniaal karakter *niet* afhankelijk gesteld kunnen worden van de instemming van de ex-echtgenoot. M.b.t. de herroeping lijdt dit niet de minste twijfel. Niettegenstaande de aanvaarding kan het voordeel van een levensverzekering tussen echtgenoten zelfs na de echtscheiding herroepen worden. Artikel 1096 BW blijft immers gelden.⁴

T.a.v. een op een herroeping volgende aanduiding van een andere begunstigde verzet de kwalificatie onrechtstreekse schenking zich ertegen dat men deze handeling kan aanzien als een daad van voorlopig beheer. Toestemming van de ex-echtgenoot is dus vereist.⁵

Op de voorwaarden en de gevolgen van de herroeping wordt niet meer ingegaan.⁶

1.2.2. Rechten van de begunstigde

1.2.2.1. Onderzoek van de rechten

80 Zoals hierna duidelijk zal worden, is het eerder onwaarschijnlijk dat een ex-echtgenoot nog zal kunnen genieten van het voordeel van een levensverzekering.

Voor de eerder zeldzame gevallen waar dat toch zou kunnen, blijft gelden dat de begunstigde ook na de overschrijving kan aanvaarden en dat hij de rechten m.b.t. de wiskundige reserve niet zelf kan uitoefenen, onverminderd zijn eventuele medewerking bij de uitoefening van deze rechten door de verzekeringnemer. Opmerkenswaardig is dat een nieuw huwelijk van de verzekeringnemer geen afbreuk doet aan het recht van de met name aangewezen begunstigde op de prestatie (indien hij begunstigde blijft na de echtscheiding (*cfr.* art. 193 W.Verz.)) (art. 171 W.Verz.). Artikel 193 W.Verz. bevestigt dan, enigszins overbodig, dat de na de overschrijving van de echtscheiding opeisbaar

1. R. DERINE, F. VAN NESTE en H. VANDENBERGHE, *o.c.*, nr. 737, p. 36.

2. *Supra*, nr. 10.

3. R. DERINE, F. VAN NESTE en H. VANDENBERGHE, *o.c.*, nr. 738, p. 42.

4. P. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, VIII/A, *Les libéralités – Les successions*, Brussel, Bruylant, 1944, nr. 782, p. 850-851. Indien men de kwalificatie 'schenking' niet aanvaardt, vervalt uiteraard de toepassing van art. 1096 BW. Zie hierover E. VIEUJEAN, *o.c.* in M. FONTAINE en J. BINON (eds.), nr. 46, p. 357 en nr. 59, p. 362.

5. Anders: B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 445, p. 246.

6. Zie hierover *supra*, nrs. 23-25.

geworden prestaties rechtsgeldig betaald worden aan de als begunstigde aangewezen ex-echtgenoot. Uit de samenlezing van artikel 171, tweede lid en artikel 193 dient o.i. afgeleid te worden dat voor het behoud van het recht op de prestatie vereist is dat de begunstigde *met name is* aangeduid.¹

Indien de begunstiging is toegekend aan de ‘echtgenoot’, zonder aanduiding van naam, komt de prestatie toe aan degene die bij het opeisbaar worden van de prestatie deze hoedanigheid heeft.²

Indien er geen aanduiding met name is gebeurd en er ook geen nieuw huwelijk gevolgd is, wordt men overeenkomstig artikel 1122 B.W. geacht voor zichzelf of zijn erfgenamen of rechthebbenden te hebben bedongen.³ Artikel 170 W.Verz. bevestigt deze regel.

1.2.2.2. Invloed van de echtscheiding

81 Meerdere factoren kunnen tot gevolg hebben dat de aangeduide begunstigde geen recht op het beneficium zal hebben.

1.2.2.2.1. Polisvoorwaarden of overeenkomst tussen de echtgenoten

82 Indien in de polis iemand anders, al dan niet bij name, als begunstigde wordt aangewezen in geval van echtscheiding, vervallen de aanspraken op begunstiging. Hetzelfde geldt indien de echtgenoten dat zo tijdens of na de echtscheidingsprocedure zijn overeengekomen. Opdat de verzekeraar niet meer bevrijdend zou kunnen betalen aan de bij name begunstigde ex-echtgenoot is wel vereist dat de verzekeraar op de hoogte werd gebracht van de echtscheiding, dan wel van de nieuwe aanwijzing. Ongeacht of er al dan niet een subsidiaire begunstigde aangewezen is, kan de verzekeraar niet meer bevrijdend betalen indien de begunstiging gebeurd is onder de ontbindende voorwaarde van echtscheiding.⁴

1.2.2.2.2. Artikel 299 BW

83 Het oude artikel 299 BW voorzag dat behoudens overeenkomst in tegenovergestelde zin de echtgenoten alle voordelen verloren die ze elkaar bij huwelijksovereenkomst en sinds het aangaan van het huwelijk hadden toegekend. Hieronder werden de schenkingen tussen echtgenoten en de overlevingsrechten verstaan.⁵ Als onrechtstreekse schenking was de levensverzekering met aanduiding van de andere echtgenoot

1. Anders blijkbaar: B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 479, p. 265, vn. 47.

2. Art. 171, tweede lid W.Verz.; R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, tweede editie, 243.

3. *RPDB*, v^o *Assurances terrestres*, nr. 286.

4. Art. 171 W.Verz.; R. BARBAIX, “De rechten van de verzekeringnemer” in T. VANSWEEVELT en B. WEYTS, *Handboek verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, (847) 860-861; R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, tweede editie, 244 en de aldaar opgenomen verwijzing.

5. R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, tweede editie, 244 en de aldaar opgenomen verwijzing.

bij naam als begunstigde onderworpen aan de sanctie, voorzien door artikel 299 BW.¹ M.b.t. de toepassing van artikel 299 BW was de rechtsleer het erover eens om het kapitaal als voorwerp van de schenking aan te zien.²

Sinds de wet van 22 juli 2018 voorziet artikel 299 BW echter dat behoudens overeenkomst in tegenovergestelde zin de echtscheiding leidt tot het verval van de overlevingsrechten die de echtgenoten elkaar bij huwelijksovereenkomst en sinds het aangaan van het huwelijk hebben toegekend.³ Het verval van de schenkingen tussen echtgenoten werd in de parlementaire voorbereiding (vanwege zijn automatische karakter) als disproportioneel omschreven, gelet op het feit dat een schenking tussen echtgenoten gedaan buiten de huwelijksovereenkomst toch steeds herroepelijk is op grond van artikel 1096 BW, zelfs na een echtscheiding.⁴

Het verval van de overlevingsrechten werd wel behouden als verantwoord, aangezien dergelijke rechten hun grond vinden in de solidariteit tussen echtgenoten waarvan men mag aannemen dat die na de echtscheiding niet meer voorhanden is. Naast de contractuele erfstelling en bepaalde huwelijksvoordelen worden ook de begunstigingen bij levensverzekering in de parlementaire voorbereiding als overlevingsrechten beschouwd.⁵ BARBAIX stelt dat een begunstiging bij levensverzekering een overlevingsrecht kan zijn en wellicht ook vaak zal zijn, maar dat dat niet automatisch het geval is.⁶ VAN EESBEECK stelt in vraag of uit de parlementaire voorbereiding moet worden afgeleid of het verval van de nominatieve begunstiging van de echtgenoot in geval van echtscheiding voortaan alle levensverzekeringen treft ongeacht of het al dan niet een schenking betreft. Hij wijst erop dat in bevestigend geval de term overlevingsrechten voor levensverzekeringen een bredere invulling zal krijgen.⁷

Indien de premies betaald werden met eigen gelden van de echtgenoot-begunstigde, vindt artikel 299 BW sowieso geen toepassing.⁸

Artikel 299 BW was en is beperkt tot voordelen, thans overlevingsrechten die zijn toegekend tijdens het huwelijk. Dateert de aanwijzing reeds van vóór het huwelijk, dan is artikel 299 BW niet van toepassing.⁹

-
1. Art. 193 W.Verz. Zie art. 171 W.Verz. Zie ook G. BAETEMAN, J. GERLO, E. GULDIX, W. DE MULDER en P. LUY-PAERS, *l.c.*, nr. 145, p. 249; B. DUBUISSON, *o.c.*, nrs. 432-434, p. 238-240 en nrs. 462-467, p. 255-260; B. DUBUISSON, *RGAR* 1986, nr. 11.121, 5; J. ERNAULT, *o.c.*, 359-360 en 415-416; J. FACQ, *l.c.*, 1793-1794; L. SCHUERMANS, *l.c.*, nr. 212; C. SIMON in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 405; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen* nr. 491, p. 386-387; A. VANDERSPIKKEN, *o.c.*, nr. 56, p. 95; E. VIEUJEAN, *l.c.*, in M. FONTAINE en J. BINON (eds.), nr. 59, p. 362.
 2. P. DE PAGE, *o.c.*, VIII/I, nr. 722; B. DUBUISSON, "L'assurance-vie dans le droit des libéralités et des successions", *RGAR* 1986, nr. 11.121, 5 en N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nrs. 492-493, p. 388-391.
 3. Het nieuwe artikel 299 BW is van toepassing op echtscheidingsverzoeken ingediend vanaf 1 september 2018. Art. 76 wet van 22 juli 2018.
 4. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 30.
 5. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 30; zie ook A. DEMORTIER, "Dispositions communes à tous les régimes matrimoniaux", *Rev.not.b.* 2019, (101) 102.
 6. R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, tweede editie, 245.
 7. P. VAN EESBEECK, *Beleggingsverzekeringen in tak 21 en tak 23. Het Zwitsers zakmes inzake vermogensstructurering*, Rotselaar, V&V Publishing, 2019, 73.
 8. J. ERNAULT, *o.c.*, 416.
 9. R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, tweede editie, 245 en de aldaar opgenomen verwijzingen; B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 465, p. 258.

1.2.3. Karakter van de uitgekeerde prestaties

1.2.3.1. Oude regeling

1.2.3.1.1. De prestaties vóór de vervalddag

84 De rechtspraak heeft oud artikel 1400, 7° BW toegepast op de na de ontbinding van het stelsel ontvangen afkoopwaarde.¹ O.i. waren de tijdens de onverdeeldheid ontvangen kapitalen evenwel onverdeeld.² Artikel 127 van de wet van 25 juni 1992 vond hier immers geen toepassing.

1.2.3.1.2. De prestaties op de vervalddag

A. De verzekeringnemer had zichzelf als begunstigde aangeduid

85 In dit geval was er geen sprake van een schenking en konden noch artikel 1096 BW, noch artikel 299 BW toepassing vinden. Aangezien de verzekerde prestaties uitgekeerd werden na de ontbinding van het stelsel, waren zij eigen aan de begunstigde overeenkomstig artikel 127 van de wet van 25 juni 1992 alsook overeenkomstig oud artikel 1400, 7° BW.

86 Vergoeding was verschuldigd voor het gedeelte van de premiebetalingen, die plaatsvonden vóór het tijdstip van de ontbinding tussen echtgenoten (d.w.z. het instellen van de vordering).³ Deze vergoeding werd bepaald overeenkomstig artikel 128 van de wet van 25 juni 1992. Zoals hoger reeds uiteengezet, moest deze vergoeding de kapitalisatie van het overdreven gedeelte der premies in acht nemen en dienvolgens slaan op het deel van de uitgekeerde prestaties dat gevormd werd d.m.v. het overdreven deel der premies.⁴

In het eerder zeldzame geval dat de premiebetalingen, welke plaatsvonden na de inleiding van de eis, gebeurden met opbrengsten van de onverdeeldheid, vond artikel 128 geen toepassing en werd voor dat gedeelte der premiebetalingen de vergoeding berekend overeenkomstig het gemene recht.⁵

1. H. CASMAN in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 307; B. DUBUISSON, *o.c.*, 137-141; J. ERNAULT, *o.c.*, 386; N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nr. 479, 497. *Contra*: G. BAETEMAN, J. GERLO, E. GULDIX, W. DE MULDER en P. LUYPJAERS, "Overzicht van rechtspraak (1982-88). Huwelijksvermogensrecht", *TPR* 1990, 296; P. DE PAGE, "Chronique de jurisprudence (1984-1987) sur les régimes matrimoniaux" *Rev.trim.dr.fam.* 1988, 50; J. GERLO, *Handboek voor familierecht, 2. Huwelijksvermogensrecht*, Brugge, die Keure, 1996, p. 122, nr. 227. Zie ook Brussel 28 mei 1985, *RW* 1985-1986, noot STANDAERT en het vonnis in eerste aanleg: Rb. Brussel 14 februari 1984, *RW* 1984-1985, 953, noot J. FACQ.

2. *Supra*, nr. 75.

3. J. ERNAULT, *o.c.*, 417.

4. *Supra*, nr. 72.

5. *Supra*, nr. 72.

B. De verzekeringnemer had zijn echtgenoot als begunstigde aangeduid

87 De begunstigde echtgenoot verloor in toepassing van artikel 299 BW het voordeel van de begunstiging.

Zo niet, waren de na het definitief worden van de echtscheidingsuitspraak opeisbaar geworden prestaties eigen aan de *met name* aangewezen begunstigde (art. 1399, eerste lid BW).¹ Indien de begunstigde niet met name maar met de vermelding ‘echtgenote’ was aangeduid, kon de ex-echtgenote geen aanspraken laten gelden en werd men, bij ontstentenis van een nieuw huwelijk – in welk geval de nieuwe ‘echtgenote’ het voordeel van de begunstiging zou genieten (art. 171 W.Verz.) – geacht voor zichzelf en voor zijn erfgenamen en rechthebbenden te hebben bedongen (art. 170 W.Verz. en art. 1122 BW). Vergoeding was niet verschuldigd.²

1.2.3.2. Huidige regeling

88 In het geval dat de verzekerde prestatie verschuldigd is nadat de echtscheiding overgeschreven is in de registers van de burgerlijke stand betreft het een eigen goed van de echtgenoot-verzekeringnemer (art. 1400, 6. BW).³ Indien er premies betaald werden met gemeenschapsgelden, dan zal de echtgenoot-verzekeringnemer aan de gemeenschap een vergoeding verschuldigd zijn conform de artikelen 1432 en 1435 BW.⁴ Deze vergoeding is altijd verschuldigd indien en voor zover er gelden van de gemeenschap werden gebruikt voor de betaling van premies, ook wanneer de andere echtgenoot de begunstigde is.⁵ Dat principe werd ingevoerd ter bescherming van de begunstigde echtgenoot. Indien de echtgenoten uit de echt scheiden alvorens de verzekeringsprestatie verschuldigd is, zal de begunstigde echtgenoot de uitkering immers wellicht niet ontvangen, gelet op artikel 299 BW. De echtgenoot-verzekeringnemer zou de begunstiging waarschijnlijk ook kunnen herroepen op basis van artikel 1096 BW.⁶

-
1. B. DUBUISSON, *o.c.*, nrs. 462-467, p. 255-260; J. ERNAULT, *o.c.*, 415-418; C. SIMON in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *o.c.*, 402-403: “présomption simple de libéralité qui tient au mécanisme de la stipulation pour autrui”. Het eigen karakter van de verzekeringsprestaties kon niet verantwoord worden op grond van de bewoordingen van art. 131 wet van 25 juni 1992, zoals dat wel gebeurde met het vroegere art. 43 eerste lid: art. 131 sprak immers van “rechtsgeldig betaald”, daar waar art. 43, eerste lid, sprak van “het bedrag ... hoort toe aan de in de overeenkomst aangewezen persoon ...”.
 2. *Contra*: C. SIMON in J. LEDOUX en L. RAUCENT, *o.c.*, 403; SIMON is van oordeel dat de verzekeringnemer vergoeding verschuldigd is; E. WOUSSEN, “Assurances de personnes contractées pour ou par des époux mariés sous le régime matrimonial légal”, *Rec.gén.enr.not.* 1988, nr. 23562, 150-156. Deze stelling is o.i. onjuist. Zie hierover N. TORFS, *Echtscheiding en pensioen*, nrs. 484-485, p. 378 e.v.
 3. Zie *supra* nr. 45.
 4. Zie *supra* nr. 46.
 5. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 46.
 6. MvT, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2848/001, 46; R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, tweede editie, 86.
Zie omtrent de begunstiging bij name, de impact van artikel 299 BW, de polisvoorwaarden en een overeenkomst tussen de echtgenoten *supra* nrs. 80 e.v.

2. ECHTSCHEIDING DOOR ONDERLINGE TOESTEMMING

89 Bij echtscheiding door onderlinge toestemming is het huwelijk t.a.v. de echtgenoten ontbonden vanaf het in kracht van gewijsde treden van de echtscheidingsuitspraak. M.b.t. de goederen van de echtgenoten is er terugwerkende kracht tot op de dag van de neerlegging van het verzoekschrift tot echtscheiding (art. 1304, tweede en derde lid Ger.W.). In de notariële praktijk wordt deze terugwerkende kracht conventioneel uitgebreid tot de dag van de ondertekening van de regelingsakte.¹ Niets verhindert de echtgenoten om nog verder terug te gaan, bv. tot het moment waarop ze feitelijk gescheiden zijn gaan leven.² T.a.v. derden heeft de echtscheidingsuitspraak gevolgen vanaf de dag van de overschrijving in de registers van de burgerlijke stand (art. 1034, eerste lid Ger.W.).

90 Aangezien een levensverzekeringscontract een patrimoniale waarde vertegenwoordigt, dient dit contract in de voorafgaande boedelbeschrijving – althans als deze wordt opgemaakt³ – te worden opgenomen met aanduiding van – bij voorkeur – de (vorderbare netto-)afkoopwaarde. In de regeling der wederzijdse rechten zal dan het lot van het contract bepaald worden en kan besloten worden de polis af te kopen en de uitgekeerde som te verdelen, een andere begunstigde aan te duiden (bv. een kind) (art. 195 W.Verz.)⁴, het contract te behouden op naam van een van de echtgenoten enz.⁵

In ieder geval is vereist dat de verzekeraar op de hoogte gebracht wordt van de overeenkomst (art. 194, 195 en 196 W.Verz.). Dit kan geschieden door hem een afschrift van de regelingsakte te bezorgen.⁶

Wanneer het levensverzekeringscontract gekoppeld is aan een hypothecaire lening, is het gebruikelijk dat de echtgenoot die het onroerend goed overneemt ook de lening met de eraan gekoppelde levensverzekering ten laste neemt. Deze overeenkomst is in beginsel niet tegenstelbaar aan de bank/verzekeraar.

91 De tussen echtgenoten overeengekomen vermogensrechtelijke regeling heeft slechts uitwerking onder de opschortende voorwaarde van het definitief worden van het vonnis of arrest dat de echtscheiding uitspreekt. Om problemen te vermijden, is het aangewezen dat eventuele uitkeringen (bv. afkoop), waartoe de regelingsakte aanleiding

-
1. R. BARBAIX, *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, tweede editie, 165-166 en de aldaar opgenomen verwijzingen.
 2. W. PINTENS, “De ontbinding van de huwelijksgemeenschap” in W. PINTENS (ed.), *Vereffening-verdeling van de huwelijksgemeenschap*, Antwerpen, Maklu, 1987, nrs. 8-12, p. 18-21.
 3. De boedelbeschrijving is thans facultatief (art. 1287, tweede lid Ger.W.).
 4. Zie hierover Y.-H. LELEU, “Les conventions patrimoniales préalables au divorce par consentement mutuel”, *TBBR* 1999, 378 *et seq.* Indien de begunstigde reeds het voordeel aanvaard heeft, dient herinnerd te worden aan het feit dat een wijziging van de begunstiging onderworpen is aan de instemming van de eerste beneficiaris (art. 185 W.Verz.). *Cfr.* M. GREGOIRE, “Assurance-vie et droits des époux” in J. LEDOUX en L. RAUCENT (eds.), *Droit notarial de l’assurance-vie. Aspects patrimoniaux – aspects fiscaux, Patrimoine*, VIII/1, Louvain-la-Neuve, Academia, 1989, 337-339. Deze instemming moet in de regelingsakte opgenomen worden. *Cfr.* H. CASMAN, *Notarieel familierecht*, Gent, Mys & Breesch, 1991, nr. 946, p. 372-373.
 5. W. PINTENS, *Echtscheiding door onderlinge toestemming*, Antwerpen, Kluwer, 1982, nr. 333, p. 204. Zie voor een voorbeeld van clause H. CASMAN, *o.c.*, 633.
 6. Zie aangaande dit onderwerp N. TORFS, “Enkele bedenkingen bij de begunstiging van de levensverzekering, de regelingsakte en de echtscheiding door onderlinge toestemming”, *T.Not.* 2003, 188.

zou geven, geconsigneerd zouden worden bij de notaris. De verzekeraar heeft immers niet het recht de gelden bij zich te houden of de afkoop te weigeren tot de dag dat de overschrijving van de uitspraak plaatsvindt.¹

92 Indien de regelingsakte geen melding maakt van een bestaande levensverzekeringsspolis, zal deze polis het voorwerp uitmaken van een onverdeeldheid.²

Partijen of een van hen kunnen tot een maand na de dag van de indiening van het verzoekschrift (en vóór een eventuele verschijning³) nieuwe en onvoorzienbare omstandigheden aanvoeren waardoor hun toestand of die van een van hen ingrijpend wordt gewijzigd en indien daarvan naar behoren het bewijs wordt geleverd, kunnen zij gezamenlijk een voorstel tot wijziging van hun oorspronkelijke overeenkomsten ter beoordeling aan de rechter voorleggen.⁴ Het niet-opnemen van een levensverzekering kan in principe niet als een nieuwe en onvoorzienbare gebeurtenis in de zin van artikel 1293 Ger.W. gekwalificeerd worden.

De hierna besproken regeling is deze welke geldt voor de hypothese dat de regeling der wederzijdse rechten niets zegt met betrekking tot de levensverzekering.

2.1. Tijdens de proeftijd

2.1.1. Rechten van de verzekeringnemer

93 De rechten die krachtens de artikelen 169-184 aan de verzekeringnemer toekomen, blijven gedurende de proeftijd behouden, tenzij anders bedongen in de regelingsakte (art. 194 W.Verz.).

Dit impliceert dat de echtgenoten ook betreffende strikt persoonlijke rechten een afspraak kunnen maken. Indien niets geregeld werd, dienen de voor de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting uiteengezette principes op overeenkomstige wijze te worden toegepast. Aldus kan de echtgenoot-verzekeringnemer alleen een nieuw contract onderschrijven en ook het beneficium ervan toebedelen aan een derde. De uitoefening van rechten m.b.t. de wiskundige reserve is evenmin afhankelijk van de medewerking van de andere echtgenoot, ook al is deze reserve opgebouwd d.m.v. gemeenschappelijke besparingen. Alleen een voorafgaande aanvaarding maakt de toestemming van de begunstigde noodzakelijk.⁵

Indien de echtgenoot-verzekeringnemer een andere beneficiaris wenst aan te duiden, is de toestemming van de andere echtgenoot vereist, indien de aldus gerealiseerde schenking betrekking heeft op gemeenschapsgoederen.⁶

1. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 409, p. 225.

2. B. DUBUISSON, “L’assurance-vie dans le droit des libéralités et des successions”, *RGAR* 1986, nr. 11.121, 6 en J. ERNAULT, *o.c.*, 420.

3. In principe verloopt de procedure schriftelijk, doch de familierechtbank kan de persoonlijke verschijning van de echtgenoten steeds bevelen. Zij worden dan geacht binnen de maand na de neerlegging van het verzoekschrift gezamenlijk en persoonlijk te verschijnen voor de familierechtbank. Art. 1289, § 1 en 2 Ger.W.

4. Art. 1293 Ger.W.

5. MvT, *Parl.St.* Kamer 1990-1991, nr. 1586, 106; art. 178, 180, 181 en 183 W.Verz.

6. *Supra* nrs. 20-21. In dezelfde zin N. TORFS, “Enkele bedenkingen bij de begunstiging van de levensverzekering, de regelingsakte en de echtscheiding door onderlinge toestemming”, *T.Not.* 2003, 187.

De schijnbaar algemene draagwijdte van artikel 194 W.Verz. kan aan de zonet beschreven bevoegdheidsbeperking geen afbreuk doen, aangezien dit artikel strikt genomen alleen maar zegt dat de rechten ‘behouden blijven’, en aldus geenszins ingrijpt in de bestuursregeling.¹

Bij dit alles dient de nadruk gelegd te worden op het eerder theoretische karakter van deze problematiek. Zodra de echtgenoten geopteerd hebben voor de echtscheiding door onderlinge toestemming zullen zij er zich wel voor hoeden door een of andere daad de vaak broze regeling op losse schroeven te zetten.

2.1.2. Rechten van de begunstigde

94 Indien de regeling der wederzijdse rechten niets voorziet, gelden dezelfde regelen als voor de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting.²

De tijdens de proeftijd opeisbaar geworden prestaties worden rechtsgeldig betaald aan de als begunstigde aangewezen echtgenoot.³

2.1.3. Karakter van de uitgekeerde prestaties

2.1.3.1. Oude regeling

2.1.3.1.1. De prestaties vóór de vervaldag

95 Hoger hadden wij reeds de stelling verdedigd dat, in tegenstelling tot de rechtspraak, oud artikel 1400, 7° BW niet toegepast kon worden op de n.a.v. de uitoefening van rechten m.b.t. de wiskundige reserve uitgekeerde kapitalen, en deze dienvolgens een onverdeeld karakter hadden door de terugwerkende kracht van de echtscheiding.⁴

2.1.3.1.2. De prestaties op de vervaldag

A. De verzekeringnemer had zichzelf als begunstigde aangeduid

96 Zowel t.a.v. derden (in toepassing van art. 127 wet 25 juni 1992)⁵ als tussen echtgenoten (in toepassing van art. 127 wet 25 juni 1992 en oud art. 1400, 7° BW) waren de uitgekeerde prestaties eigen, op voorwaarde dat de vergoeding voor zover de door het gemeenschappelijk vermogen gedane premiebetalingen kennelijk de mogelijkheden ervan te boven gingen.⁶

1. De voorbereidende werken waren wel explicieter: “... blijft de verzekeringnemer de houder van de rechten ...”. Cfr. MvT, *Parl.St.* Kamer 1990-1991, nr. 1586, 106. Hierbij lijkt men de ook in de wet van 25 juni 1992 meermaals erkende kwalificatie als schenking van een levensverzekering t.v.v. een derde uit het oog verloren te hebben.

2. *Supra* nr. 60 *et seq.*

3. Art. 195 W.Verz.; L. SCHUERMANS, *l.c.*, nr. 214.

4. *Supra* nrs. 29-30 en 66-67.

5. Voor de wet van 25 juni 1992 waren de uitgekeerde prestaties gemeenschappelijk t.a.v. derden en eigen tussen echtgenoten (in toepassing van oud art. 1400, 7° BW), op voorwaarde van vergoeding. Zie J. ERNAULT, *o.c.*, 420-421.

6. Art. 128 wet 25 juni 1992. Voor de omvang van de vergoeding, *supra* nr. 72.

Zoals hoger reeds aangetoond¹, was voor zover de na de datum van neerlegging van het verzoekschrift tot echtscheiding² gedane premiebetalingen geschieden d.m.v. vruchten van de onverdeeldheid steeds vergoeding verschuldigd. Buiten deze gevallen geldt de volgende regeling en niet enkel wanneer de premies kennelijk overdreven waren. Artikel 128 van de wet van 25 juni 1992 vond immers geen toepassing op het onverdeeld vermogen.

Uiteraard diende ook hier rekening te worden gehouden met de invloed van het arrest van het Arbitragehof van 26 mei 1999. Indien deze uitspraak impliceerde dat de kwalificatie als eigen alleen weerhouden kon worden bij prestaties op de vervaldag van klassieke levensverzekeringen, was het niet denkbeeldig dat de prestaties op de vervaldag van andere contracten, zowel t.a.v. derden, als tussen echtgenoten, als gemeenschappelijk gekwalificeerd werden. In dit geval verviel de vergoedingsplicht. Werd deze interpretatie niet weerhouden, dan gold de hiervoor uiteengezette vergoedingsregeling.

B. De verzekeringnemer had zijn echtgenoot als begunstigde aangeduid

97 Zowel t.a.v. derden als tussen echtgenoten waren de uitgekeerde prestaties eigen (art. 1399, eerste lid BW en art. 127 wet 25 juni 1992), zonder vergoeding.³

2.1.3.2. Huidige regeling

98 Hiervoor kan worden verwezen naar hetgeen hieromtrent werd uiteengezet onder nrs. 43 e.v.

2.2. Na de echtscheidingsuitspraak

99 Het in kracht van gewijsde treden van de echtscheiding doet de regelingsakte volle uitwerking krijgen. Indien hierin niets bepaald is i.v.m. de levensverzekeringsspolis, kan een aanvullende overeenkomst afgesloten worden.⁴ Buiten deze gevallen geldt de hierna uiteengezette regeling.

2.2.1. *Rechten van de verzekeringnemer*

100 Hoger⁵ werd reeds ingegaan op het vraagstuk van de kwalificatie van bepaalde handelingen binnen het kader van de onverdeeldheid. Er wordt verwezen naar de aldaar ontwikkelde theorie en de daaruit voortvloeiende bevoegdheidsbeperkingen voor de verzekeringnemer.

1. *Supra* nr. 72.

2. Het gaat om de premiebetalingen welke na neerlegging van het verzoekschrift gebeurden, omdat de gebruikelijke uitbreiding van de terugwerkende kracht van de regelingsakte alleen maar kan slaan op hetgeen in deze akte voorzien is. Bij hypothese is het lot van de levensverzekering niet geregeld en vindt het gewone principe van art. 1304, tweede lid Ger.W. toepassing.

3. *Contra* blijkbaar J. ERNAULT, *o.c.*, 421.

4. W. PINTENS, *Echtscheiding door onderlinge toestemming*, Antwerpen, Kluwer, 1982, nr. 498, p. 297-298.

5. *Supra* nr. 78.

2.2.2. Rechten van de begunstigde

101 De echtscheiding doet geen afbreuk aan de rechten van de begunstigde. Artikel 299 BW is immers niet van toepassing op de echtscheiding door onderlinge toestemming. Ondanks het principiële behoud van het voordeel van de levensverzekering is het evenwel mogelijk dat de regeling der wederzijdse rechten (algemene) clausule van verzekering (aan alle voordelen) bevat, waardoor de begunstigde toch het voordeel van de levensverzekering zou verliezen.¹ Ook een bepaling in de polis kan een uitkering aan een uit de echt gescheiden begunstigde uitsluiten of er kan iemand anders, al dan niet bij name, als begunstigde worden aangewezen in geval van echtscheiding.² Voor het geval waarbij er geen contractuele grond van verval is voorzien, geldt de regel dat de na de ontbinding opeisbaar geworden prestaties rechtsgeldig betaald worden aan de als begunstigde aangewezen echtgenoot.³ Hiervoor is wel vereist dat de begunstigde met name is aangeduid.⁴

2.2.3. Karakter van de uitgekeerde prestaties

2.2.3.1. Oude regeling

2.2.3.1.1. De prestaties op de vervaldag

A. De verzekeringsnemer had zichzelf als begunstigde aangeduid

102 Het uitgekeerde kapitaal was eigen aan de begunstigde op basis van oud artikel 1400, 7° BW en artikel 127 van de wet van 25 juni 1992. Vergoeding was verschuldigd voor het gedeelte van de premiebetalingen, die plaatsvonden vóór de neerlegging van het verzoekschrift.⁵ Deze vergoeding werd berekend overeenkomstig artikel 128 van de wet van 25 juni 1992.⁶ Zo de na de neerlegging van het verzoekschrift gedane premiebetalingen gebeurden d.m.v. vruchten van de onverdeelde, vond het gemene recht toepassing.⁷

B. De verzekeringsnemer had zijn echtgenoot als begunstigde aangeduid

103 In de gevallen waarin de echtgenoot-begunstigde ook na de ontbinding van het huwelijk het recht had de opeisbaar geworden prestaties te ontvangen, *i.e.* indien hij/zij met name was aangeduid, en noch de regelingsakte, noch de polis enige bepalingen ter

1. H. CASMAN, *o.c.*, nrs. 974-976, p. 385-386.

2. Opdat de verzekeraar niet meer bevrijdend zou kunnen betalen aan de begunstigde ex-echtgenoot is vereist dat hij op de hoogte werd gebracht van de echtscheiding, dan wel van de nieuwe aanwijzing. Art. 196 W.Verz.

3. Art. 196 W.Verz.; L. SCHUERMANS, *l.c.* nr. 215.

4. *Supra* nr. 80. Anders blijkbaar B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 479, p. 265, vn. 48. Zie in dit verband ook J. ERNAULT, *o.c.*, nr. 491, p. 423-424.

5. B. DUBUISSON, *o.c.*, nr. 482, p. 267 en J. ERNAULT, *o.c.*, nr. 491, p. 423. Dat de regelingsakte de terugwerkende kracht uitbreidt tot de datum van de ondertekening van de akte, kan hieraan niets veranderen aangezien in de regelingsakte bij hypothese de levensverzekering niet werd opgenomen.

6. *Supra* nrs. 68 en 72.

7. *Supra* nrs. 72 en 86. Art. 128 wet van 25 juni 1992 was niet van toepassing op een onverdeeld vermogen.

zake bevatten, en de verzekeringnemer (ex-echtgenoot) geen gebruik maakte van zijn herroepingsrecht op basis van artikel 1096 BW¹ waren de uitgekeerde prestaties eigen (art. 1399, eerste lid BW), zonder vergoeding.

2.2.3.2. Huidige regeling

104 Zie hieromtrent *supra* nr. 88, zij het dat artikel 299 BW niet van toepassing is op de echtscheiding door onderlinge toestemming.

3. SCHEIDING VAN TAFEL EN BED²

3.1. Op grond van onherstelbare ontwrichting

105 Hiervoor wordt verwezen naar de regeling die van toepassing is op de echtscheiding op grond van onherstelbare ontwrichting.³

3.2. Door onderlinge toestemming

106 Hiervoor wordt verwezen naar de regeling die van toepassing is op de echtscheiding door onderlinge toestemming.⁴

1. P. DE PAGE, *Traité élémentaire de droit civil belge*, VIII/I, *Les héritiers – les successions*, Brussel, Bruylant, 1944, nr. 782, p. 850-851.
 2. Conform art. 1305 Ger.W. wordt de vordering tot scheiding van tafel en bed behandeld en gevonnist in dezelfde vormen als de vordering tot echtscheiding.
 3. Art. 197, § 1 W.Verz. Overeenkomstig art. 311bis BW geldt art. 299 BW ook voor de scheiding van tafel en bed.
 4. Art. 197, § 2 W.Verz.

HOOFDSTUK 4

Beknopte bibliografie

1. WETSVOORSTEL

Wetsvoorstel tot wijziging van het Burgerlijk Wetboek wat het huwelijksvermogensrecht betreft en tot wijziging van diverse andere bepalingen ter zake, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 2848/001.

2. RECHTSLEER

AYDOGAN, A., “De hervorming van het huwelijksvermogensrecht”, *T.Not.* 2018, 668-688.

BAEL, J., “Artikel 124 van de wet landverzekeringsovereenkomst in het licht van de recente rechtspraak”, *T.Not.* 2004, 662.

BAETEMAN, G., “Huwelijksvermogensrecht en verzekeringsrecht: samengaan of afscheiding?” in *Liber amicorum J. Van den Heuvel*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 693.

BAETEMAN, G., GERLO, J., GULDIX, E., DE MULDER, W. en LUYPAERS, P., “Overzicht van rechtspraak (1982-88). Huwelijksvermogensrecht”, *TPR* 1990, 153.

BARBAIX, R., “De rechten van de verzekeringnemer” in VANSWEEVELT, T. en WEYTS, B., *Handboek verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2016, 847-871.

BARBAIX, R., *Handboek familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2018, tweede editie, 1026 p.

CASMAN, H., “La distinction entre la titularité du contrat d’assurance-vie et la valeur patrimoniale de celui-ci et ses conséquences dans les rapports entre époux commun en biens” in LEDOUX, J.L. en RAUCENT, L. (ed.), *Droit notarial de l’assurance-vie. Aspects patrimoniaux – aspects fiscaux*, Coll. Patrimoine, VIII/I, Louvain-la-Neuve, Academia, 1989, 293.

CASMAN, H., “Levensverzekering van en voor gehuwden” in *Gezin en recht in een postmoderne samenleving. Twintig jaar post-universitaire cyclus Willy Delva (1973-1993)*, Gent, Mys & Breesch, 1994, 425.

CASMAN, H., “Enkele suggesties voor het opstellen van huwelijkscontracten met keuze voor een gemeenschapsstelsel” in K.F.B.N. (ed.), *De evolutie in de huwelijkscontracten. Recyclagedagen 1995 van de Nederlandstalige raad*, Antwerpen, Kluwer, 1995, 38.

CASMAN, H., “Levensverzekering en huwelijk” in *Notariële actualiteit. Familiaal vermogensrecht*, Brugge, die Keure, 2002, 11.

CASMAN, H., “L’assurance vie au regard du droit des donations et du droit successoral” in *L’assurance-vie et les pensions complémentaires*, Collection droit des assurances, vol. 15, Brussel, Bruylant, 2006, 69.

CASMAN, H., “Réforme des régimes matrimoniaux: nouvelles règles pour les assurances vie en régime de communauté”, *For.ass.* 2018, 151-163.

COLLE, Ph., *Les contrats d’assurances réglémentés*, Brussel, Bruylant, 1998.

DE PAGE, Ph., *Le régime matrimonial*, Brussel, Bruylant, 2003.

DE WILDE D’ESTMAEL, E., “La disqualification d’un contrat d’assurance en un produit d’épargne: conséquences en matière de donation”, *Rev.not.b.* 2003, 257.

DECLERCK, C., “De hervorming van het huwelijksvermogenrecht. Commentaar bij de wet van 22 juli 2018”, *T.Fam.* 2018, 228-253.

DELNOY, P., “Les successions”, *Chron.dr.not.* 2003, vol. 37, 307.

DEVOET, C., “Assurance-vie, mariage et divorce”, *Rev.not.b.* 2002, p. 546.

DUBUISSON, B., “L’assurance-vie dans le droit des libéralités et des successions”, *RGAR* 1986, nr. 11.121, 3.

DUBUISSON, B., “Les opérations sur réserve mathématique” in LEDOUX, J.L. en RAUCENT, L. (ed.), *Droit notarial de l’assurance-vie. Aspects patrimoniaux – aspects fiscaux*, Coll. Patrimoine, VIII/I, Louvain-la-Neuve, Academia, 1989, 122.

DUBUISSON, B., “Les nouveaux produits d’assurances-vie face au droit. La fin des privilèges?”, *TBBR* 1997, 371.

ERNAULT, J., *Droit de l’assurance-vie*, Brussel, Bruylant, 1987, 83.

ERNAULT, J., “Aspects juridiques spécifiques de l’assurance-vie” in LEDOUX, J.L. en RAUCENT, L. (ed.), *Droit notarial de l’assurance-vie. Aspects patrimoniaux – aspects fiscaux*, Coll. Patrimoine, VIII/I, Louvain-la-Neuve, Academia, 1989, 92.

FACQ, J., “Enkele familiaalvermogensrechtelijke aspecten van de levensverzekering tussen echtgenoten”, *RW* 1982-1983, 1794.

FONTAINE, M., *Droits des assurances*, Brussel, Larcier, 1996, 519.

FONTAINE, M., *Droit des assurances*, Brussel, Larcier, 2010, 655 p.

- FONTAINE, M. *Verzekeringsrecht, Brussel*, Larcier, 2017, 853 p.
- GEVAERT, H., “De levensverzekering en de wettelijke gemeenschap”, *RW* 1960-1961, 1320.
- HEYVAERT, A., “Algemene beschouwingen over het levensverzekeringscontract”, *RW* 1972-1973, 741.
- LEBEAU, R., “Révocation de l’attribution du bénéfice de l’assurance sur la vie après acceptation”, *L’assurance* 1971, 359.
- LEDOUX, J.L., “Assurance-vie et prêts hypothécaires” in LEDOUX, J.L. en RAUCENT, L. (ed.), *Droit notarial de l’assurance-vie. Aspects patrimoniaux – aspects fiscaux*, Coll. Patrimoine, VIII/I, Louvain-la-Neuve, Academia, 1989, 487.
- LELEU, Y.-H., “Landverzekeringsovereenkomst”, *Notarius Actueel* 1993.
- LELEU, Y.-H., “Examen de jurisprudence (1982-1996). Régimes matrimoniaux”, *RCJB* 1998, 43 en 249.
- LELEU, Y.-H., “Les conventions patrimoniales préalables au divorce par consentement mutuel”, *TBBR* 1999, 369.
- LELEU, Y.-H. en SCHUERMANS, D., noot onder Arbitragehof 26 mei 1999, *Bull.ass.* 1999, 474.
- LELEU, Y.-H., “L’arrêt de la Cour d’arbitrage du 26 mai 1999 et le régime de la séparation de biens” in *La liquidation des régimes de séparation de biens. Actes du colloque organisé par la Commission Barreau-Notariat de Liège le 23 mars 2000*, Edition du jeune Barreau de Liège, 2000, 121.
- LELEU, Y.-H., “Examen de jurisprudence (1997 à 2005). Régime matrimoniaux”, *RCJB* 2006, 779.
- LELEU, Y.-H., “L’aléa chasse la donation. Sortie de tontine et rentrée d’assurance” in CASMAN, H., LELEU, Y.-H. en VERBEKE, A., *Le droit patrimonial de la famille sans préjugés. Les donations – Thèmes actuels*, Brussel, Larcier, 2005, 79.
- LELEU, Y.-H., “Assurance-vie et planification patrimoniale” in *A l’automne de ma vie. In de herfst van mijn leven*, notarieel congres, Marche-en-Famenne, Larcier, 18 en 19 oktober 2007, 41-61.
- LOUIS, S., “Capital d’assurance-groupe: bien propre ou bien commun?” (noot onder Rb. Luik 16 februari 2004), *JLMB* 2006, 1160.

TIX. LEVENSVERZEKERING ONDER GEMEENSCHAPSTELSEL

MICHIELS, A., “Huwelijkscontracten als instrumenten van vermogensplanning” in X, *Huwelijksvermogensrecht*, Mechelen, Kluwer, losbladig.

MOSSELMANS, S. en VAN THIENEN, A., “Vernieuwd huwelijksvermogensrecht”, *Not.Fisc.M.* 2018, 326-361.

NICOLAS, V., “Essai d’une nouvelle analyse du contrat d’assurance”, Parijs, L.G.D.J., 1996, 392 p.

PINTENS, W., “De ontbinding van de huwelijksgemeenschap” in PINTENS, W. (ed.), *Vereffening-verdeling van de huwelijksgemeenschap*, Antwerpen, Maklu, 1987.

PINTENS, W. en SINTOBIN, N., “De maatregelen aangaande het vermogen van de echtgenoten” in SENAEVE, P. (ed.), *Voorlopige maatregelen tussen echtgenoten*, Leuven, Acco, 1989, 228.

PINTENS, W., DECLERCK, C., DU MONGH, J. en VANWINCKELEN, K., *Familiaal vermogensrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 1345 p.

PUELINCKX-COENE, M., BARBAIX, R. EN GEELHAND, N., “Overzicht van rechtspraak. Giften 1999-2011”, *TPR* 2013, 175-946.

RENCHON, J.-L., “Le statut des droits procédant d’un contrat d’assurance-vie” in *Quinze années d’application de la réforme des régimes matrimoniaux*, Louvain-la-Neuve/Brussel, Academia/Bruylant, 1991, 77.

RENCHON, J.-L., “La Cour d’Arbitrage et le statut des assurances sur la vie dans le droit des régimes matrimoniaux”, *Rev.trim.dr.fam.* 2000, 7.

RENCHON, J.-L., “Assurances-vie, pensions complémentaires et régime matrimonial” in *L’assurance-vie et les pensions complémentaires*, Collection droit des assurances, vol. 15, Brussel, Bruylant, 2006, 31.

SIMON, C., “Droit à la prestation assurée à l’échéance du contrat” in LEDOUX, J.L. en RAUCENT, L. (ed.), *Droit notarial de l’assurance-vie. Aspects patrimoniaux – aspects fiscaux*, Coll. Patrimoine, VIII/I, Louvain-la-Neuve, Academia, 1989, 384.

SCHUERMANS, L. en VAN SCHOUBROECK, C., *Grondslagen van het Belgische verzekeringsrecht*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 1026 p.

SCHUERMANS, L. en SCHEERS, B., “Huwten, schenken en erven in het verzekeringsrecht” in DE WULF, C., OP DE BEECK, M. en VERSTRAETE, J., *Liber amicorum Aloïs Van den Bossche*, Brugge, die Keure, 2019, 149-161.

STANDAERT, M., “Huwelijksvermogensrecht en levensverzekering” (noot onder Brussel 23 mei 1985), *RW* 1985-1986, 2563.

- STIENON, M., *Libéralités entre époux, gains de survie et avantages matrimoniaux*, Brussel, Larcier, 1973, 294.
- TORFS, N., “Pensioenverrekening bij echtscheiding” in PINTENS, W. (ed.), *Vereffening-verdeling van de huwelijksgemeenschap*, Antwerpen, Maklu, 1987, 90.
- TORFS, N., *Echtscheiding en pensioen*, Proefschrift, K.U.Leuven, 1991.
- TORFS, N., “De huwelijksvermogensrechtelijke benadering van de levensverzekering in de nieuwe wet op de landverzekeringsovereenkomst” in *Bijzondere overeenkomsten*, Antwerpen, Kluwer, 1994, 1.
- TORFS, N., “De levensverzekering en het huwelijksvermogensrecht. Het gelijkheidsbeginsel geschonden”, *T.Not.* 2000, 230.
- TORFS, N., “Enkele bedenkingen bij de begunstiging van de levensverzekering, de regelingsakte en de echtscheiding door onderlinge toestemming”, *T.Not.* 2003, 181.
- VAN EESBEECK, P., *Beleggingsverzekeringen in tak 21 en tak 23. Het Zwitsers zaken inzake vermogensstructurering*, Rotselaar, V&V Publishing, 2019, 298 p.
- VAN OOSTERWYCK, G., “Civielrechtelijke aspecten van de vereffening-verdeling” in PINTENS, W. (ed.), *Vereffening-verdeling van de huwelijksgemeenschap*, Antwerpen, Maklu, 1987.
- VANBEYLEN, K. en DEBOODT, G., “Behoren (gemengde) levensverzekeringen tot het eigen of gemeenschappelijk vermogen na het arrest van het Arbitragehof van 26/05/1999?” in *Facetten van het ondernemingsrecht. Liber Amicorum Frans Bouckaert*, Leuven, Peeters, 2000, 477.
- VANDERSPIKKEN, A., “Levensverzekering: wet en reglement” in CENTRUM VERZEKERINGSWETENSCHAP (ed.), *De nieuwe wet op de verzekeringsovereenkomst*, K.U.Leuven, 1993.
- VANQUICKENBORNE, M., *Contractuele erfstelling in APR*, Gent, Story, 1991, 154.
- VAN TIGGELEN, G., “Assurance-vie et régimes matrimoniaux”, *L’assurance* 1974, 11.
- VIEUJEAN, E., “L’assurance sur la vie entre époux communs en biens” in FONTAINE, M. en BINON, J. (eds.), *La loi du 25 juin 1992 sur le contrat d’assurances terrestre*, Louvain-la-Neuve/Brussel, Academia/Bruylant, 1993.
- WOUSSEN, E., “Assurances de personnes contractées pour ou par des époux mariés sous le régime matrimonial légal”, *Rec.gén.enr.not.* 1988, nr. 23562, 151.